

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΓ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 15 ΙΟΥΝΙΟΥ 1966 | ΑΡ. 12

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΣ

Κράτος, ὡς καὶ ἑτυμολογικῶς εἶναι τοῦτο πρόδηλον, σημαίνει δύναμιν, ἐπιβολήν, ἐξουσίαν. Δύναμιν, ἢ ὁποῖα χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν σύνταξιν τῆς ὁμαδικῆς ζωῆς· διὰ τὴν εὐρυθμον λειτουργίαν τοῦ κοινωνικοῦ χάους. Ἡ ὀργάνωσις τῶν ἱστορικῶν μονάδων, ἢ καθυπόταξις εἰς τὴν δύναμιν τῆς ἐξουσίας πάσης ἀρρυθμίας, ἀποτελοῦν τὴν θετικὴν ἀποστολὴν τοῦ Κράτους, διὰ τὸ ὁποῖον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος λέγει, ὅτι «οὐκ εἰκῆ τὴν μάχαιραν φορεῖ». Διότι θεμελιοῦται ἐπὶ τῆς ἐπιβολῆς καὶ ἐπὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐξουσίας. Δὲν εἶναι δὲ οὐδόλως παράδοξον, ὅτι ἡ αὐξήσις τῆς δυνάμεώς του ἀποτελεῖ τὴν κυρίαν του ἔφρασιν. Διότι αἰσθάνεται καὶ κατανοεῖ ὅτι, χωρὶς αὐτὴν, θ' ἀπέβαιεν ἀπραγματοποίητος ἡ ἀποστολή του.

*

Τὸ Κράτος, αὐτὸ καθ' ἑαυτό, καὶ ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν, δὲν ἔχει ἀπόλυτον καὶ ἱερὰν ἀξίαν. Αἱ σχέσεις του πρὸς τοὺς πολίτας δὲν εἶναι σχέσεις ἀγάπης, ἀλλὰ δεσποτείας. Καὶ κατὰ τὴν ἐπιδιώξιν τῶν σκοπῶν του καὶ τῶν προθέσεων του, αἱ ὁποῖαι δὲν ταυτίζονται πάντοτε πρὸς τὸ ἀγαθόν, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἀλήθειαν, ὀδηγεῖται συχνότατα εἰς ἐκτροπὰς ἀπαραδέκτους καὶ εἰς συρράξεις τραγικάς. Καὶ δὲν διστάζει μάλιστα εἰς τὸν παροξυσμὸν τῆς δυνάμεώς του, ὅπως συμβαίνει τοῦτο εἰς τὸν κομμουνισμὸν, ν' ἀκρωτηριάξῃ τὴν ἀτομικότητα τοῦ ἀνθρώπου, νὰ δεσμεύῃ τὴν ἐλευθερίαν του καὶ νὰ καταδυναστεύῃ τὴν πνευματικὴν του ζωὴν.

*

Οὐδέποτε εἰς τὴν διαδρομὴν τῆς Ἱστορίας ἐπαγιάθη Κράτος, μὲ ἐξιδανικευμένην

μορφήν· εἴτε ὡς Δημοκρατία, εἴτε ὡς Μοναρχία. Καὶ εἰς τὸν χρυσοῦν ἀκόμη αἰῶνα τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας ἐσημειώθησαν ὄλως ἀπαραδέκτοι ἐκτροπαὶ τῆς δυνάμεώς του· ὅπως ἡ ἠβηδὸν σφαγὴ τῶν Μηλίων ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, τὴν ὁποῖαν διεκτραγωδεῖ ὁ Θουκυδίδης· διότι παρέμειναν οὗτοι πιστοὶ εἰς τὴν φιλίαν των πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους!

Δὲν ὑπάρχει ἕθεν πολίτευμα αἰώνιον καὶ ἀπόλυτον εἰς τὴν σημασίαν του. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει, ὅτι ἔχομεν δικαίωμα ν' ἀδιαφορῶμεν διὰ τὴν κοινωνικὴν ὀργάνωσιν καὶ εὐρυθμίαν. Τοῦναντίον μάλιστα· ὁ ἀληθὴς Χριστιανὸς ἔχει ἱερὸν καθῆκον ν' ἀγωνίζεται, μὲ ὄλας του τὰς δυνάμεις, ὅπως ἡ κοινωνικὴ ζωὴ χωρῆ συνεχῶς πρὸς μίαν πληρεστέραν τελείωσιν καὶ ἐξιδανικεύσιν. Τὸ «ἐλθέτω ἡ Βασιλεία Σου καὶ γεννηθῆτω τὸ θέλημά Σου, ὡς ἐν Οὐρανῷ καὶ ἐπὶ Γῆς» εἶναι τὸ καθημερινὸν αἴτημα τῆς Κυριακῆς προσευχῆς. Διότι τελεία καὶ παναρμόνιος κοινωνικὴ ζωὴ μόνον εἰς ἓνα κόσμον τέλειον καὶ συνδεδεμένον μὲ τὴν ἔλευσιν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἶναι δυνατὴ. Κόσμον, ὅπου ὁ Θεὸς θὰ εἶναι τὸ πᾶν ἐν παντί· καὶ ὅπου τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡ ἐλευθερία θὰ θριαμβεύσουν κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ κατὰ τῆς βίας.

*

Καὶ τοῦτο εἶναι τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ κόσμου εἰς μίαν ἀνωτέραν καὶ πλήρη φωτὸς καὶ δόξης ζωὴν, ὁ καινὸς οὐρανός, ἡ καινὴ γῆ, ἡ νέα Ἱερουσαλήμ, εἶναι ἡ ἀποστολή τῆς καὶ ἡ εὐθὺνη τῆς. Ἡ ἀναστήλωσις δὲ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῶν συνθηκῶν τῆς κοινῆς καὶ τε-

τριμμένης ζωῆς μόνον διὰ τοῦ Εὐαγγελικοῦ νόμου εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῆ. Καὶ διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς ἀπένειμε τὸ πρωτεῖον, ἀπέναντι πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας, εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Καθώρισεν ἐπίσης ἀμεταθέτως τὰ ὅρια τοῦ Κράτους μετὰ τὴν ἐντολὴν του, ν' ἀπονέμωμεν «τὰ τοῦ Καίσαρος τῷ Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ». Καὶ ὁ ρόλος τοῦ Καίσαρος εἶναι ἡ σύνταξις τῶν δυνάμεων τοῦ Κράτους καὶ ἡ ἐξυπηρέτησις τῆς Οἰκονομίας του. Καὶ ὄχι ἡ ὑποδοῦλωσις τῆς πνευματικῆς ἀρχῆς. Τὰ ὅρια ὅμως αὐτὰ ἀγωνίζονται συνεχῶς νὰ μετακινήσουν, εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας, οἱ κατὰ καιροὺς ἐμμανεῖς ἐρασταὶ τῆς Καισαρικῆς ἐξουσίας, ὡς τοῦτο συμβαίνει ἐσχάτως, ὅπως ἀνεπιτρέπτως, καὶ παρ' ἡμῖν.

*

Λησμονεῖται ὅμως, ὅτι ἡ ζωὴ τῶν λαῶν ἀναπαύεται ἐντὸς τοῦ ὑποσυνειδήτου των εἰς ἐνστικτα καὶ εἰς συναισθήματα ληθαργοῦντα· καὶ εἰς βλέψεις καὶ συγκινήσεις καὶ τάσεις ποὺ παραμένουν ἀνερέργητοι καὶ ἀνέκφραστοι καὶ αἱ ὁποῖαι ἀπαιτοῦν μίαν ἱκανοποίησιν. Καὶ ὅτι χρέος τῆς Ἠγεσίας εἶναι τὰ ἐνστικτα, τὰ συναισθήματα καὶ τὰς βλέψεις αὐτὰς νὰ τὰς κατευθύνῃ ὀρθῶς καὶ νὰ τὰς ἐξυψώσῃ καὶ νὰ τὰς ἐξευγενίσῃ. Καὶ τοῦτο εἶναι ἀνέφικτον χωρὶς τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι, εἴτε τὸ θέλομεν εἴτε ὄχι, μόνον θρησκευτικῶς καὶ μόνον μετὰ τὴν θερμὴν καὶ διάπυρον πίστιν ὁργανοῦται καὶ καθοδηγεῖται ἡ ζωὴ τῶν μαζῶν. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς πράττει καὶ ὁ κομμουνισμός· ὁ ὁποῖος δημιουργεῖ καὶ προβάλλει σύμβολα ψευδῆ καὶ στερούμενα ὀντολογικῆς βάσεως καὶ καθαρότητος· καὶ δι' αὐτῶν, ἀπευθυνόμενος εἰς τὰ κατώτερα ἐνστικτα, φανατίζει τὰς μάζας.

*

Ἡ Ἐκκλησία ὅμως εἶναι θεανδρική ὅπως καὶ ὁ θεὸς τῆς ἰδρυτῆς. Καὶ πέραν τῆς

ὁργανώσεώς της ὡς κοινωνίας πιστῶν, καὶ πέραν τοῦ πολιτεύματός της καὶ τῶν ἐξωτερικῶν μορφῶν τῶν μυστηρίων της, διὰ τῶν ὁποίων ὡς «μυστικὸν σῶμα» τοῦ Χριστοῦ συνεχίζει τὸ ἔργον του, εἶναι καὶ ἀκτινοβόλος δύναμις ἐνεργείας καὶ ζωῆς. Ἡ ὁποία, διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, μετουσιώνει τὸν κόσμον εἰς πνευματικὴν πραγματικότητα· καὶ ἀνακαινίζουσα τὴν Κτίσιν καὶ τὴν ἀνθρωπότητα, ἀπεργάζεται τὴν διεσόδυσιν τῆς αἰωνιότητος καὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τοῦ χρόνου, καὶ ἐντὸς τῆς πεπερασμένης ζωῆς.

*

Καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία οὐδέποτε εἰς τὴν διαδρομὴν τοῦ Χρόνου ἐλησμόνησεν τὴν ἀποστολὴν της αὐτῆν. Καὶ οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ φωτίζῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Ἔθνους καὶ ν' ἀναδημιουργῇ καὶ νὰ ἀνακαινίσῃ τὴν ζωὴν του.

Καὶ ὅταν ἐφυλλορρόησεν ἡ δύναμις τοῦ Κράτους καὶ κατέπεσε τοῦτο ἄπνουν καὶ χωρὶς σφυγμοὺς ζωῆς, αὐτὴ τὸ περιέθαλψε. Αὐτὴ τὸ ἠνώρθωσε. Καὶ αὐτὴ τὸ ὠδήγησε—διὰ τοῦ Σταυροῦ καὶ τοῦ Μαρτυρίου—εἰς τὴν Ἀνάστασιν. Καὶ εἶναι ὅπως ἠλιβερόν καὶ ὅπως ἀνεπιτρέπτον νὰ λησμονηταί, ὅτι καὶ προσφάτως ἀκόμη—κατὰ τὸν συμμαροτοπόλεμον—ἀνεστίλβωσε λάμποντα καὶ ἀκτινοβολοῦντα τὰ Ἐθνόσημά της, μετὰ τὸ μαρτυρικὸν αἷμα ὑπερπεντακοσίων λειτουργῶν της.

*

Ποῦ βαδίζομεν λοιπόν, μετὰ τὴν ὅπως ἐμπαθῆ καὶ ὅπως ἀπαράδεκτον ἐναντίον της ἐκδήλωσιν; Πῶς παραθεωροῦνται καὶ αἱ θυσίαι της καὶ ἡ ἀποστολή της; Καὶ πῶς λησμονοῦν οἱ διώκταί της, ὅτι ἡ παράδοσις τῆς Ὁρθόδοξου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, σημαίνει νίκην καὶ θρίαμβον κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ κατὰ τοῦ χρόνου; Καὶ ὅτι συμβολίζει—ὡς Ἑλληνοχριστιανικὸς πολιτισμὸς—ἀλλὰ καὶ ἐγγυᾶται, τὴν εἰς τὴν αἰωνιότητα ἐνωσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ παρελθόντος, παρόντος καὶ μέλλοντος;

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Ο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Χ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ

Ἐκτός ὅμως τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως, τὴν ὁποίαν ἀνέπτυξεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὁ ἀείμνηστος, καὶ ἡ ἐθνικὴ τοιαύτη ὑπῆρξεν ἀξιόλογος. Δι' ὥραιων καὶ ἀληθῶς ἐμπνευσμένων ἀρθρῶν πατριωτικῶν, ἅτινα ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἐκδιδόμενα περιοδικά, προσεπάθει πάντοτε νὰ ἐξυψώσῃ καὶ νὰ ἐνισχύῃ τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀναγνωστῶν του, νὰ μεταρσιῶσιν αὐτοὺς εἰς τὰ εὐγενῆ ἰδανικά τῆς φυλῆς καὶ νὰ προκαλῆ τὴν συγκίνησιν καὶ τὸν θαυμασμόν καὶ αὐτοῦ ἀκόμη τοῦ ξένου κόσμου πρὸς τὰ μεγάλα καὶ ἐνδοξα γεγονότα, ἅτινα ἐν πλήρει θριάμβῳ ἐπετέλει τότε ἡ Ἑλλάς ὑπὸ τὴν κατεύθυνσιν τοῦ μεγάλου Ἑλληνοσ Κρητὸς καὶ ἐνδόξου Κυβερνήτου, τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ὁ Γρ. Παπαμιχαήλ, πλὴν τῆς ἐνθουσιώδους ἀρθρογραφίας, ἐξέδωκε καὶ συγγράμματά τινα, εἰς ἃ ἐξετάζονται μετ' ἐμβριθείας, οὐ τῆς τυχούσης, τὰ φλέγοντα ἐθνικά τότε ζητήματα. Τοιαῦτα εἶναι τὰ «Ἑλλητικὰ Πρακτικά» (αὐτὸς ἔγραψε τὸν τίτλον αὐτῶν ἐν τῷ «Πατριωτισμῷ» καὶ τὸ σπουδαιότερον ὄλων ὁ «Ἑλλάδος θρίαμβος»), τὸ ὁποῖον ἐν τετραμήνῳ διαστήματι ἐξεδόθη δις καὶ ἔγινεν ἀνάγκαστον. Τὸ ἐκ τῆς πωλήσεως τοῦ βιβλίου τοῦτου προῖον ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ συγγραφέως εἰς τὸν τότε πρωθυπουργὸν Ἐλευθέριον Βενιζέλον ὡς εἰσφορά ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἀπόρων ἐφέδρων καὶ τῶν θυμάτων πολέμου. Εἰς τὸ ἔργον τοῦτο ὁ συγγραφεὺς, μετ' ἀσυνήθη λογοτεχνικὴν ἐπιμέλειαν καὶ μετ' τὴν συνήθη του βαθύνοιαν, ἐξετάζει ἀπὸ φιλοσοφικῆς πλευρᾶς τὰ ἐπακολούθησαν γεγονότα κατὰ τοὺς Βαλκανικοὺς πολέμους καὶ μετ' τὴν αὐστηρὰν τῆς ἀληθείας ἔρευναν ἀναδεικνύει τὰ αἷτια καὶ ὑποδεικνύει τὰ μέσα πρὸς συνέχισιν τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν ὑποδούλων τμημάτων τῆς ἑλληνικῆς γῆς.

Τὸ θαυμάσιον τοῦτο βιβλίον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἀντανაკλάται πλήρως ὁ φλογερὸς πατριωτισμὸς τοῦ συγγραφέως, ἐνεποίησε καταπληκτικὴν ἐντύπωσιν, ὅχι μόνον εἰς ὅλον τὸν Ἑλληνισμόν τῆς Αἰγύπτου, ἀλλὰ καὶ ὅπου ἔτυχε νὰ ἀναγνωσθῆ, ὀλόκληρος δὲ ὁ αἰγυπτιακὸς Τύπος εἶχε κρίνει αὐτὸ ἐνθουσιωδέστατα. Ὁ λογιώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας Φώτιος ἀναγνοὺς αὐτὸ ἔγραψεν ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἐντυπώσεων ἐπίσημον Πατριαρχικὸν Γράμμα, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸν ὡραιότερον ὕμνον διὰ τὸν συγγραφέα καὶ τὸ ἔργον του: «Παροκολούθησάμεν σου ταῖς μελέταις», ἔγραφε μετὰξὺ ἄλλων ὁ Πατριάρχης, «ταῖς ἐπὶ τῷ πολέμῳ δημοσιευθείσαις... καὶ ὅλην καρδίαν ἠὲ χαριστήριον τῷ Πατρὶ τῶν φώτων, τῷ δίδοντί σοι λόγον ἐν χάριτι καὶ δαφιλεύοντί σοι νοῦ διανύειαν καὶ αἰσθημάτων εὐγένειαν, καὶ κρίσεως ὀρθότητα, καὶ ζῆλον ἐν ἐπιγνώσει καὶ φθέγματος κάλλος καὶ πάνυ καρποφόρους καταρτίζοντί σοι τοὺς πόρους εἰς κωινὴν ὠφέλειαν...».

Ὁ γνωστὸς παλαίμαχος δημοσιογράφος αἰδ. Δ. Καλ-

λίμαχος ἔγραψεν εἰς τὸν «Ἐκκλησιαστικὸν Φάρον» (τ. ΙΒ' 1913 σ. 550) μετὰξὺ ἄλλων τὰ κάτωθι: «Τὴν ἀρίστην περὶ τοῦ βιβλίου κρίσιν ἀποτελοῦσιν οἱ λόγοι οἱ ἀδαμάντινοι αὐτοῦ τοῦ Πατριάρχου... εἶναι ἀρεταὶ ἐπίφθοροι, ἐπιλάμπουσαι δι' ὅλης τῆς συγγραφῆς, ἀποτελούσης ἀληθῶς ἐγκόλπιον παντός Ἑλληνοσ, ὕμνον εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρετὴν καὶ εὐγένειαν, ὕμνον τῶν ἰδανικῶν τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος... Μεγαλλήγορος ὕμνος εἰς τὰ ἑλληνικά ἰδεώδη καὶ εἰς τοιοῦτο, ἐὰν ἤμην Κυβερνήτης, θὰ τὸ εἰσήγαγον ὡς τὰ ἐκπαιδευτήρια ὡς «λοῦτρον παλιγγενεσίας» καὶ βάπτισμα φρονηματοσμοῦ, ἀναγεννήσεως, πίστεως εἰς τὰ εὐγενέστερα ἰδεώδη τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος».

Ὅταν ἔγραφε τὰ ὥραϊα, τὰ ὑπέροχα πατριωτικὰ συγγράμματά του ἡ ψυχὴ του ἐπληροῦτο ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἀγίου ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις ἐνέπνεε τοὺς μαχητὰς τῆς Πατρίδος, καὶ ἐλησμόνει πολλάκις τὸν θεολόγον καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν συγγραφέα, ἀφίνων τὴν καρδίαν του νὰ ὀδηγῆ τὸν κάλαμόν του.

Ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἀναπτυχθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ πλουσιωτάτη ἐπιστημονικὴ καὶ συγγραφικὴ δρᾶσις δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου. Οἱ Καθηγηταὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς μετὰ θαυμασμοῦ παρηκολούθουν τὴν ἀστραπιαίαν αὐτὴν θεολογικὴν ἀνθησιν τῆς Αἰγύπτου ἐν τῷ προσώπῳ ἐνὸς ἐπιστήμονος, τὸν ὁποῖον ὅλοι δὲν ἐγνώριζον προσωπικῶς. Καὶ δι' αὐτὸ, ὅταν κατὰ τὸ 1918 συνεστήθη διὰ πρώτην φορὰν ἡ ἔδρα τῆς Ἀπολογητικῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἦτοι τῆς ἐπιστημονικῆς ἀμύνης καὶ δικαιώσεως τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐναντίον τῶν κατ' αὐτῆς προσβολῶν ἐκ μέρους τοῦ ὕλισμοῦ τῆς ἀθεΐας, τοῦ Πανθεϊσμοῦ, τῶν Φυσικῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς Φιλοσοφίας, ἡ Σχολὴ ἀπέβλεψεν ἀμέσως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Γρηγορίου Παπαμιχαήλ καὶ ἄνευ χρονοτριβῆς κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἰδίου ἔτους ἐξέλεξεν αὐτὸν παμψηφεί τακτικὸν καθηγητὴν πρὸς πλήρωσιν τῆς ἐν λόγῳ ἔδρας.

Ἡ προαγωγὴ αὕτη τοῦ Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, ἣτις συνεπήγετο τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς Αἰγύπτου, ἦτο φυσικὸν νὰ στενοχωρήσῃ τὸν Πατριάρχην Φώτιον, ὁ ὁποῖος ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ διαπρεποῦς θεολόγου εἶχεν εὑρεῖ τὸν ἀρίστον διὰ τὰ περιοδικὰ του ἐπιστήμονα καὶ πολυτιμότερον διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ σύμβουλον, ἀλλὰ βλέπων, ὅτι δὲν ἦτο δίκαιον νὰ κρατῆται οὕτως πάντοτε εἰς τὴν Αἴγυπτον καί, ἐξ ἄλλου, ὅτι δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ στερηθῆ τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον ἐνὸς τοιοῦτου ἱκανοῦ καὶ ἀξίου ἐπιστήμονος ἠναγκάσθη μετὰ βαθείας λύπης νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν τὴν εὐλογίαν. Ὑπῆρξε δὲ λίαν συγκινητικὴ ἡ ἀποχωρητιστικὸς στιγμὴ, καθ' ἣν ἀπεχωρίζοντο ἀπ' ἀλλήλων οἱ δύο οὗτοι σπουδαῖοι συνεργάται τοῦ μεγαλείου τῆς Ἀλεξανδρινῆς

'Εκκλησίας, ὡς πληροφοροῦμεθα ἀπὸ τὸν αἰγυπτιακὸν Τύπον.

Ὁ νέος καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, μόλις ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας, ἐγένετο δεκτὸς ὑπὸ τῶν ἐκλεξάντων αὐτὸν συναδέλφων του μετὰ πολλῆς ἐγκαρδιότητος. Ἡ ἐκδηλωθεῖσα πρὸς τὸ πρόσωπόν του βαθεῖα τιμὴ καὶ ἀγάπη διετηρήθη ἀκεραία ὑπὸ πάντων μέχρι ἐσχάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐφάνη ἀξίος καὶ ὑπεράξιος τῆς τοιαύτης ἀγάπης καὶ ἐκτιμήσεως, διότι ἦτο πεποικισμένος μετὰ πλοῦσια ψυχικὰ χαρίσματα καὶ μετὰ ἑκατὰ πνευματικὰ προσόντα. Ἦτο εὐγενὴς τὴν ψυχὴν, ἀριστοκράτης τὸ ἦθος, ἀξιοπρεπὴς τὸν βίον, γλυκὺς καὶ πρᾶος τὸν χαρακτήρα, σεμνὸς τὴν ὄλην ἐμφάνισιν, συμπαθὴς πρὸς πάντας. Διεκρίνετο διὰ τὴν λεπτότητα τῶν αἰσθημάτων του καὶ τὴν ἀνωτερότητα τοῦ πνεύματος. Εἶχεν ἀπεριόριστον καλωσύνην. Ἐξετίμα τοὺς συναδέλφους του καὶ ἠγάπα τοὺς φοιτητάς. Ὑπεδείκνυε πάντοτε τὸ ὀρθὸν καὶ τὸ δίκαιον καὶ εἶχε τὸ θάρρος νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν γνώμην του, χωρὶς νὰ ἐπηρεάζεται ἀπὸ δεσμοῦς καὶ συναισθήματα. Ἦτο πιστὸς καὶ εὐσεβής. Φανατικὸς δὲν ὑπῆρξεν. Ἡ ζωὴ του ἦτο πάντοτε φωτεινὴ, καὶ δι' αὐτὸ ἀπέτελει φωτεινὸν παράδειγμα ἐξαιρέτου ἀνθρώπου.

Ὡς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου ἀνέπτυξεν ἀξιόλογον δρᾶσιν. Δὲν περιωρίζετο μόνον εἰς τὰ πανεπιστημιακὰ του μαθήματα, ἀλλὰ ἐδίδασκε κατὰ περιόδους σπουδαιότατα μαθήματα ἐκ τοῦ κλάδου τῆς Ἀπολογητικῆς εἰς τοὺς φοιτητάς τῶν ἄλλων Σχολῶν, ἅτινα μετ' ἐνθουσιασμοῦ παρηκολούθουν τὸσον ὁ φοιτητικὸς κόσμος, ὅσον καὶ πολλοὶ λόγιοι τῶν Ἀθηνῶν.

Ὡς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου ἔγραψε πολλὰ καὶ περισπούδαστα θεολογικὰ συγγράμματα καὶ ἐδημοσίευσεν ἀξιολόγους μελέτας, ὑπερχίλια ἄρθρα πηκίλου περιεχομένου, κριτικὰς θεολογικῶν συγγραφῶν καὶ κριτικοβιβλιογραφικὰ σημειώματα εἰς τὰ περιοδικὰ «Ἐκκλ. Κήρυξ», «Καὶνὴ Διδαχὴ», «Ἀνάπλασις», «Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν», «Θεολογία» καὶ «Ἐκκλησία» Ἀθηνῶν, «Ἀπόστολος Παῦλος» Καβάλας, «Ποίμην» Μυτιλήνης κλπ.

Τὰ σπουδαιότερα ἔργα, ἅτινα ἐδημοσίευσεν εἰς αὐτοτελεῖς ἐκδόσεις ἐν Ἀθήναις κατὰ τὸν χρόνον τῆς καθηγεσίας του, πολλὰ τῶν ὁποίων δικαίως προσεπόρισαν αὐτῷ τὴν ἐκτίμησιν σοφῶν ξένων ἐπιστημόνων, εἶναι τὰ ἑξῆς :

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὡς ἱστορικὸν πρόσωπον. Ἐξεδόθη τετράκις ἐν Ἀθήναις.

Ὁ Παστὴρ καὶ ἡ αὐτόματος γένεσις τῆς ζωῆς, Ἀθῆναι 1925.

Ὁ Ρενὰν καὶ ὁ «Βίος τοῦ Ἰησοῦ», Ἀθῆναι 1925.

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Ἀποστάτης, Ἀθῆναι 1920.

Ἀκαδημεικοὶ περίπατοι : Ἀπολογητικὰ συζητήσεις περὶ τῶν ὑψίστων προβλημάτων, Ἀθῆναι 1925.

Ὁ «Δαίμονας» τοῦ Ρώσου ποιητοῦ Λέρνοντοφ. Ρωσικὴ ἔμμετρος μετάφρασις μετὰ λίαν ἀξιολόγου κριτικῆς. Ἐκδοσις Β', Ἀθῆναι 1925.

Ἀπολογητικὴ. Τεῦχος Α', Ἀθῆναι 1928.

Μία μαθηματικὴ ἀπόδειξις περὶ τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ, Ἀθῆναι 1931.

Ἐκθεσις τῆς ἐπισκοπήσεως τοῦ ἔργου τῶν ἐν Ἑλλάδι ὀργανώσεων τῆς «Χριστιανικῆς Ἀδελφότητος τῶν Νέων» (Χ.Α.Ν.) καὶ τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Νεανίδων» (Χ.Ε.Ν.), Ἀθῆναι 1932.

Λόγος εἰς τὴν 100ετηρίδα τοῦ Δημ. Βερναρδάκη, Μυτιλήνη 1934.

Ἀπολογητικὴ Ψυχολογία, Ἀθῆναι 1936.

Ἡ οὐσία καὶ τὸ βάθος τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἐξεδόθη δὶς, ἐν Ἀθήναις 1937.

Ἡ τριάς τῶν ὑψίστων ἀξιών, τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς σκοπιᾶς, Ἀθῆναι 1946.

Ἡ ἀνθελληνικὴ μονορθοδοξία τῶν Ρώσων τοῦ 19 αἰῶνος καὶ Μάξιμος ὁ Γραικός, Ἀθῆναι 1947.

Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου, Πάτριαι 1948.

Ἀπολογητικὰ τῶν Πατέρων τῶν πρώτων πέντε αἰώνων, Ἀθῆναι 1948.

Ἡ προσωπικότης Μαξίμου τοῦ Γραικοῦ, Ἀθῆναι 1948, καὶ Μάξιμος ὁ Γραικός, ὁ πρῶτος Φωτιστὴς τῶν Ρώσων σ. 654, Ἀθῆναι 1951.

Ἐπιμελεία δὲ καὶ ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν αὐτοῦ ἐξεδόθησαν :

Ἐ ν α ἰ σ ι μ α : Ἐπὶ τῇ 35ῃ ἐπετηρίδι τῆς ἐπιστημονικῆς δράσεως τοῦ Μακαριωτάτου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος (1895—1930), Ἀθῆναι 1931 (σελίδες 571).

Κωνσταντίνου Παπαμιχαλοπούλου, Ἡ μονὴ τοῦ Ὀρους Σινᾶ, Ἀθῆναι 1932 (σελίδες 440).

Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Πρυτανεῖα Γρηγορίου Παπαμιχαήλ. Ἐκατονταετηρὶς 1837—1937. Ἐπιστημονικαὶ Συμβολαί, Ἀθῆναι (σελ. 374). Ἐν σελ. 291—304 : Γρηγορίου Παπαμιχαήλ, Ὁ Ἱστορικὸς Ὑλισμὸς.

Ἐθνικὸν καὶ Καποδιστριακὸν Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν. Πρυτανεῖα Γρηγορίου Παπαμιχαήλ. Ὁ ἑορτασμὸς τῆς Ἐκατονταετηρίδος 1837—1937. Ἀθῆναι 18—24 Ἀπριλίου 1937, (σχ. 4ον, σελ. 237, μετ' εἰκόνων).

Ἐκ τῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου διὰ διαθήκης καταλειφθέντων αὐτῷ ἀνεκδότων ἔργων του ἐξεδόθησαν ὑπὸ τοῦ ἰδίου τὰ κάτωθι :

Ἀπόστολος Μακράκης.

Ὁ ἅγ. Θεόδωρος Στουδίτης.

Κύριλλος ὁ Λούκαρις.

Ὁ μοναχικὸς βίος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας.

Ὁ ἅγ. Γεράσιμος ὁ «Νέος»—ἀσκητὴς Κεφαλληνίας.

Ἡ Ἐκκλησία ΚΠόλεως ἐπὶ τῶν Κομνηνῶν.

Ἡ ἐξωτερικὴ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι τοῦ 19 αἰῶνος.

Ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας ΚΠόλεως κατὰ τὸν 19 αἰῶνα.

Ἡ Ἐκκλησία ΚΠόλεως καὶ ἡ μεγάλη Ἐπανάστασις τοῦ 1821.

Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἀντιοχείας.

Ὁ Ἑλληνισμὸς ἐν Παλαιστίνῃ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ κηρύγματος τοῦ Κυρίου.

Συμπληρωματικὰ εἰς τὰς σχέσεις τῶν Πατριραχῶν Ἱεροσολύμων πρὸς τοὺς Ρώσους κατὰ τὸν 19 αἰῶνα.

Ἐρμηνεία εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐπιστολὴν Ἰακώβου. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω συγγραμμάτων τοῦ Γρηγ. Παπαμιχαήλ πολλὰ ἐκρίθησαν εὐμενῶς, ὡς μαρτυροῦν αἱ κατὰ καιροὺς δημοσιευθεῖσαι εἰς διάφορα ξένα καὶ ἡμέτερα ἐπιστημονικὰ περιοδικὰ κριτικά.

Ἰδιαιτέρως, διὰ τὸ τελευταῖον ἔργον του «Μάξιμος ὁ Γραικὸς ὁ πρῶτος φωτιστὴς τῶν Ρώσων», τὸ ὁποῖον ἀριθμεῖ 654 σελίδας καὶ ἀποτελεῖ προῖον πολυετῶν μόχθων, ἐγράφησαν λίαν εὐμενεῖς κρίσεις ὑπὸ ξένων καὶ ἡμετέρων ἐπιστημόνων, ὡς εἶναι ὁ Georg Hofmann, ὁ V. Grumel, ὁ Don Pierre Dumont, οἱ καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν Κ. Ἀμαντος, Ν. Λούβαρις, Παν. Μπρατσιώτης, Κων. Μπόνης καὶ οἱ λόγιοι Εὐ. Παπανούτσος, Φ. Μιχαλόπουλος, Γ. Βαλέττας καὶ ἄλλοι. Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκὸς κ. Δημ. Μπαλάνος, κρινὼν τὸ μνημειῶδες τοῦτο ἔργον, λέγει μεταξὺ ἄλλων: «Ἀξιολογώτατη καὶ μεγάλου ἐνδιαφέροντος εἶναι ἡ μελέτη τοῦ Γρ. Παπαμιχαήλ ὑπὸ τὸν τίτλον «Μάξιμος ὁ Γραικὸς» ἐκ 40 περίπου τυπογραφικῶν φύλλον. Ὁ κ. Παπαμιχαήλ ἐξετάζει ἐν πάσῃ ἀκριβείᾳ καὶ λεπτομερείᾳ περὶ τῆς ἐξαιρετικῆς προσωπικότητος Μαξίμου τοῦ Γραικοῦ (1470-1556), τοῦ σπουδαιότερου καὶ ἐπιωφελέστερου παντός ἄλλου Ἑλληνοδράσαντος ἐν Ρωσίᾳ. Ὁ Ἁγιορείτης ἐξ Ἡπειρου καταγόμενος Μάξιμος ἐσημείωσε πράγματι ἐποχὴν εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ρωσικῶν Γραμμάτων καὶ τῆς θρησκευτικῆς, πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῶν Ρώσων, δικαίως θεωρούμενος ὡς μέγας ἀναμορφωτὴς καὶ πρῶτος πνευματικὸς χειρουργὸς αὐτῶν καὶ ὁ πρῶτος εἰσηγητὴς τῶν ἑλληνικῶν κλασικῶν σπουδῶν ἐν Ρωσίᾳ» (Ἴδε Πρακτικά Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐκτάκτου συνεδρίου 1 Ἰουνίου 1945).

Τὸ ὅλον ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ Γρ. Παπαμιχαήλ διακρίνει ἄκρα εὐσυνειδησία, ἀκάματος φιλοπονία, ἰσχυρὰ κρίσις, διαύγεια σκέψεως, βαθύνοια, ἐπιμέλεια, τάξις καὶ, ἰδίᾳ, τὸ κάλλος τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τὴν ὁποίαν ἐγνώριζε νὰ χειρίζεται ὅσον ὀλίγοι ἐπιστήμονες. Καὶ ὑπῆρξε πράγματι, κατὰ κοινὴν ὁμολογίαν, ἀπαράμιλλος καλλιτέχνης τοῦ λόγου. Ἡ σαφήνεια καὶ ἡ συνοχὴ, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν μεγάλας ἀρετὰς διὰ πάντα συγγραφεᾶ, ἦσαν τὸ ἀλάνθαστον γνώρισμα τῶν ἔργων του. Εἰς τὰ ἱστορικὰ θέματα ἀναδεικνύεται ὁ βαθὺς ἐρευνητὴς καὶ ὁ ἐπιμελὴς ἐξορυχιστὴς καὶ τῶν μάλλον ἀσημάντων λεπτομερειῶν. Εἰς τὰ ἔθνικα ζητήματα ὑπῆρξεν ὑπέροχος ὁσάκις ἔγραφεν, ἐξ ἀφορμῆς τῶν περιλάμπρων νικῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Στρατοῦ, τὰ θαυμάσια πατριωτικά του ἄρθρα, ἀνδεικνύοντο ἐνθουσιώδης καὶ μέχρι λυρισμοῦ πολλάκις

μαχητῆς τοῦ καλάμου. Εἶναι ἀληθές, ὅτι εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν του ἔργον ἐβοήθησε τὰ μάλα αὐτὸν ἡ βαθεῖα γνώσις τῆς ρωσικῆς γλώσσης, ἀλλὰ πλὴν τῆς ρωσικῆς ἐγνώριζε τὴν ἀγγλικὴν καὶ ἠδύνατο νὰ ἀναγινώσκῃ τὴν γερμανικὴν καὶ τὴν γαλλικὴν, δεδομένου ὅτι πρὸς ἐκμάθησιν τῶν γλωσσῶν τούτων μετέβαινε συχνὰ κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων ἐκ Ρωσίας εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Γαλλίαν. Τί δὲ νὰ εἴπῃ τις διὰ τὸ δημοσιογραφικὸν τάλαντόν του; Τὸ ἔργον του εἰς τὸν τομέα τοῦτον καταπλήσσει. Εἶναι ὁ μόνος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας ὁ ὁποῖος ἠσχολήθη μετὰ τόσης ἐπιτυχίας εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν δημοσιογραφίαν.

Εἰς τὸν διοικητικὸν καὶ οἰκονομικὸν τομέα τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου προσέφερεν ὁ ἀείμνηστος πολλὰς καὶ πολυτίμους ὑπηρεσίας. Ἐξελέγη κατ' ἐπανάληψιν Κοσμητὴρ τῆς Σχολῆς, ὑπῆρέτησε μετὰ ζήλου ὡς διευθυντὴς τοῦ Θεολογικοῦ Σπουδαστηρίου, ἐκρημάτισε μέλος τῆς Πανεπιστημιακῆς Συγκλήτου καὶ τοῦ Οἰκονομικοῦ Συμβουλίου, πολλάκις δ' ἀπέτελεσε μέλος Πανεπιστημιακῶν Ἐπιτροπῶν διὰ σπουδαιότατα ζητήματα τοῦ Πανεπιστημίου. Τῷ 1927 ἡ Σύγκλητος, ἐκτιμῶσα τὰ ἔξοχα διοικητικὰ αὐτοῦ προσόντα, ἀνέθηκεν αὐτῷ τὰ καθήκοντα τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἀρεταίου Πανεπιστημιακοῦ Νοσοκομείου, ἅτινα ἐπὶ ἔτος καὶ πλέον ἠσχόνη μετὰ πολλῆς ἐπιτυχίας, ἐπιβαλὼν τὴν τάξιν εἰς τὸ Ἴδρυμα, παρ' ὅλας τὰς ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν ἀντιδράσεις, τῷ δὲ 1937 ἐξελέγη καμψηφεί Πρύτανης τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου καὶ ὡς τοιοῦτος ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ διοικήσῃ τὸ Πανεπιστήμιον κατὰ τὴν ἑκατοστὴν ἐπέτειον ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτοῦ καὶ νὰ ὀργανώσῃ κατὰ τρόπον τέλειον καὶ θαυμαστὸν τὰς ὠραίας καὶ ἀληθμονήτους πανεκλάμπρους ἐκείνας τελετὰς τῆς Ἑκατονταετηρίδος, αἵτινες, ὑπὸ τὴν αὐτοπρόσωπον αὐτοῦ ἀγρυπνον παρακολούθησιν, διεξήχθησαν μετὰ πάσης μεγαλοπρεπείας καὶ ἀφαντάστου τάξεως τῇ συμμετοχῇ τοῦ αἰμνήστου Βασιλέως Γεωργίου τοῦ Β', τῆς τότε Κυβερνήσεως, τῶν Ἀρχῶν τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ξένων Πανεπιστημίων.

Ἡ Πολιτεία, ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὰς ἐξαιρέτους ἱκανότητας τοῦ ἀνδρός, ἐχρησιμοποίησεν αὐτὸν εἰς σοβαρὰ διεθνή Συνέδρια, πολλάκις δ' ἔλαβεν ἀνάγκην τῶν ὑπηρεσιῶν αὐτοῦ εἰς ὑποδοχὴν ξένων ἐπισήμων ἀποστολῶν, ὡς ἦσαν ἡ τοῦ Πατριάρχου τῆς Ρουμανίας καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ὀρθοδόξου Πολωνικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν κατὰ τὸ 1945, ἐπιβραβεύουσα τὴν πλουσίαν εἰς ποιότητα καὶ ποσότητα ἐπιστημονικὴν δρᾶσιν καὶ τὴν γόνιμον συγγραφικὴν ἐργασίαν του, ἐξέλεξεν αὐτὸν, κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 15ης Μαΐου 1945, ὡς τακτικὸν μέλος εἰς τὴν τάξιν τῶν ἠθικῶν ἐπιστημῶν. Κατὰ τὴν ὑποδοχὴν αὐτοῦ, ἦτις ἐγένετο παρουσίᾳ τοῦ Ἀντιβασιλέως Ἀρχιεπισκόπου Δημασκηνοῦ, κατὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν τῆς 1ης Ἰουνίου 1945, μετὰ τὴν χαίρετιστῆριον προσφώνησιν τοῦ Προέδρου κ. Ἀριστοτέλους Κοῦζης,

Η Δ' ΦΑΣΙΣ ΤΗΣ Β' ΒΑΤΙΚΑΝΕΙΟΥ ΣΥΝΟΔΟΥ

IV.

7. Ἡ συνοδικὴ ἀπόφασις περὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ διακονίας τῶν λαϊκῶν.

Τὸ παρὸν κείμενον ἀποτελεῖ μεγάλην ἐξέλιξιν ἐν τῇ ἱεροκρατικῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐφ' ὅσον ἀναγνωρίζει καὶ εἰς τὸ τέως παρηγκωνισμένον καὶ παρημελημένον λαϊκὸν στοιχεῖον τὴν προσήκουσαν αὐτῷ θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ οὕτως ἀποκαθιστᾷ τὴν παλαιοχριστιανικὴν τάξιν ἐν αὐτῇ. «Εἶναι ἡ πρώτη φορά, καθ' ἣν σύνοδος διαθέτει τμήμα τῶν ἐργασιῶν τῆς διὰ τὴν προσδιορίσιν τῆν ἀποστολῆν τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ». Κατὰ τὸ παρελθὸν ἐν τῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ «ἐτιμᾶτο ἐν μόνον ἀξίωμα, τὸ τῶν ἱερέων· ὁ Κλῆρος διατάσσει, οἱ λαϊκοὶ ὑπακούουσι. Τὴν ἀντίληψιν ὅμως ταύτην ἡ Σύνοδος ἀνεθεώρησε βαθέως». Πρὸς

ὠμίλησε περὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου τοῦ νέου Ἀκαδημαϊκοῦ ὁ Γεν. Γραμματεὺς τῆς Ἀκαδημίας καθηγητῆς κ. Δημ. Μπαλᾶνος, μεθ' ὃ ὁ Γρηγόριος Παπαμιχαὴλ ἐξεφώνησε θαυμάσιον λόγον με θέμα «Ἡ τριάς τῶν ὑψίστων ἀξιῶν τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς σκοπιᾶς». Κατὰ τὸ ἔτος 1954—55 διετέλεσε Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας.

Τρέφων ὁ Γρ. Παπαμιχαὴλ ἐκ παίδων βαθεῖαν πίστιν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πλήρη ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Ἀγιοπάτην Ἐκκλησίαν ἡμῶν, ἐθεώρησε καθήκον ἱερόν, ἅμα τῇ ἐγκαταστάσει αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας, νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Δι' ὃ καὶ συνειργάσθη ἐν ἀγαστῇ συμποίᾳ εἰς τὸν τομέα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Τύπου μετὰ τῶν ἐκάστοτε Ἀρχιεπισκόπων, Μελετίου, Χρυσόστομου, Χρυσάνθου, Δαμασκηνοῦ καὶ τοῦ νῦν Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Σπυριδωνος. Διὰ τοῦτο βλέπομεν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ 1923 ὡς Διευθυντὴν τοῦ κατὰ τριμηνίαν ἐκδιδομένου ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Θεολογία» καὶ τοῦ μηνιαίου τοιοῦτου «Ἐκκλησία», ὅπερ ἐκδίδεται ὡς ἐπιστημον δελτίον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Εἰς ἀμφοτέρα ἐδημοσίευσεν ἀξιολόγους ἐπιστημονικὰς μελέτας, ὡραία ἐπίκαιρα ἄρθρα, πολυτίμους εἰδησεογραφίας τῶν ξένων Ἐκκλησιῶν καὶ βαθυστόχαστα σχόλια μοναδικὰ εἰς διδάγματα καὶ συμπεράσματα, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ εἰς ὕψος ἰδεῶν καὶ εἰς κάλλος νοημάτων.

Ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ἐδίδασκεν ἀπὸ τοῦ 1918 εἰς τὴν Ριζάρειον Ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν τὰ μαθήματα τῆς Λειτουργικῆς καὶ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ρητορικῆς, ὅταν δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1937 ἐχέρυσεν ἡ θέσις τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Σχολῆς ἀνέλαβεν εὐχαρίστως τὰ καθήκοντα τοῦ Διευθυντοῦ, ἅτινα μετὰ θερμουργοῦ ζήλου ἥσκησε μέχρι τοῦ 1940.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ὀργανωμένης

τοῦτο αὐτῆ, «ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν γεγονότων καὶ κατόπιν βαθείας σκέψεως, ἐπανεῦρε καὶ ἠρμήνευσεν ἰδέας καὶ ἀληθείας, περιοχόμενας ἐν τῇ παραδόσει τῆς Ἐκκλησίας»¹. Ἀλλὰ πλὴν τῆς παρούσης ἀποφάσεως καὶ ἄλλαι συνοδικαὶ ἀποφάσεις ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ θέσιν καὶ ἀποστολὴν τῶν λαϊκῶν, καὶ δὴ περισσώτερον μὲν ἢ «περὶ Ἐκκλησίας» ἐν τοῖς κεφαλαίοις β' καὶ δ'², ὀλιγώτερον δὲ ἢ περὶ τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῷ συγχρόνῳ κόσμῳ, ἢ περὶ τῆς Λειτουργίας, ἢ περὶ τῆς διακονίας καὶ ζωῆς τῶν πρεσβυτέρων, ἢ περὶ ἐπισκόπων καὶ ἄλλαι³. Ἐν-

1. R. R é m o n d, Introduction au décret sur l'apostolat des laïcs «Apostolicam aclusitatem», ἐν Concile oecum. Vatican II, Documents conciliaires 3, σ. 249.251.252.

2. Βλέπ. Ἰω. Καρμύρη, Ὁρθοδοξία καὶ Ῥωμαιοκαθολικισμός, τ. II, σ. 185 ἐξ., 208 ἐξ.

3. Σημειωτέον ἐνταῦθα, ὅτι κατὰ τὰς συνοδικὰς συζητήσεις

Φιλανθρωπίας δὲν παρέλειψε τὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του. Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν διετέλεσεν ἔφορος τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλαγαμένης καὶ μέλος τοῦ Δ.Σ. τῆς Σιβιτανιδείου Ἐπαγγελματικῆς Σχολῆς καὶ ἄλλων Φιλανθρωπικῶν Ὁργανώσεων.

Τοιοῦτος ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ὑπῆρξεν ὁ ἀποθανὼν καθηγητῆς Γρ. Παπαμιχαὴλ, οὕτινος τὴν ἄλλειψιν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ τόσον πολὺ θὰ αἰσθανώμεθα.

Ἐκεῖνο, τὸ ὅποῖον θεωρῶ ἀπαραίτητον νὰ τονίσω ἐνταῦθα, ὅπως ἰδιαίτερος, εἶναι, ὅτι ὁ Γρηγόριος Παπαμιχαὴλ ὑπῆρξεν αὐτὸ ὡς κατὰ κλειδί τῆς νεκρολογίας του θὰ παραθέσω τοὺς ἰδικούς του λόγους, τοὺς ὁποίους μεταξὺ ἄλλων ὁ ἴδιος εἶπεν εἰς τινὰ συγκέντρωσιν τῶν διανοουμένων τῆς Μυτιλήνης, γενομένην τὴν 14ην Ἀπριλίου 1927 εἰς τὴν ἰδιαίτερον του πατρίδα, περὶ τῶν ἑαυτοῦ κόπων καὶ μόχθων, χάρις εἰς τοὺς ὁποίους ἠδυνήθη νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ὑπατον ἀξίωμα τοῦ λειτουργοῦ ἐν τῷ Ἀνωτάτῳ Πανδιδακτηρίῳ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους.

«... Ἐκ σμικροτάτης παιδικῆς ἡλικίας ὀδηγηθεὶς ἔξω τῆς προσφιλοῦς Πατρίδος εἰς χώρας ἀπομακρυνόμενας καὶ αἰσθανόμενος ἀκατανίκητον ἔλξιν πρὸς τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν, καὶ τῶν καλλιεργούντων αὐτὰς Γραμμάτων, ταχέως ἐστροβιλίσθη εἰς τοὺς ἀτελευτήτους στορβίλους τῆς πολυμόχθου παιδεύσεως. Μόνος καὶ ἀβοήθητος ἐξορμῶν ἐκ τῶν περιδινησέων τούτων εἰς τὰς ἀκτὰς τῶν ἐπιστημονικῶν κέντρων τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου καὶ ἐκασταχόθεν ποριζόμενος τὰ ἐφόδια πρὸς κατευθύνσεις νέας, μετὰ τὴν ἀκόρεστον τῆς γνώσεως δίψαν καὶ τὴν γραφίδα ὡς ἔκτον δάκτυλον, προσωρμίσθη, τέλος, πρὸ δεκαετίας, εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἀνωτάτου πνευματικοῦ καθιδρύματος, τοῦ Ἑθνικοῦ ἡμῶν Πανεπιστημίου...».

(Τέλος)

ΙΑΚΩΒΟΣ Γ. ΚΛΕΟΜΒΡΟΤΟΣ

Μητροπολίτης Μυτιλήνης

νοείται ότι ἡ ἀποκατάστασις τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ εἶχε προπαρασκευασθῆ ἑπαρκῶς ἰδίως κατὰ τὰς τελευταίας δύο δεκαετίαις ὑπὸ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Θεολογίας, ἥτις εἶχε συνειδητοποιήσει τὴν ὀρθὴν διδασκαλίαν, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ ἐν σῶμα, οὐτινος πάντα τὰ μέλη εἶναι ἰσότιμα καὶ ἐπιτελεῖ ἕκαστον τὸ ἑαυτοῦ ἔργον. Ἄρα καὶ οἱ λαϊκοὶ ἔχουσιν ἴδιον ἔργον νὰ ἐπιτελέσωσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἅτε μετέχοντες, δυνάμει τοῦ βαπτίσματος αὐτῶν, τοῦ τρισσοῦ ἀξιώματος τοῦ Κυρίου, ἥτοι τοῦ προφητικοῦ, τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ τοῦ βασιλικοῦ. Ἐπομένως δικαιούνται νὰ μετέχωσι πάντες τῆς ὅλης ζωῆς καὶ δράσεως τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα τοῦ σωτηριώδους ἔργου αὐτῆς ἐν τῷ κόσμῳ, συνεργαζόμενοι ἀμέσως μετὰ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας. Εἰδικώτερον ἡ διακονία καὶ τὸ ἀποστολικὸν ἔργον τῶν λαϊκῶν εἶναι διπλοῦν, ἐπεκτεινόμενον εἰς τε τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸν κόσμον. Εἶναι δὴ ἀλλὰ κεκλημένοι οἱ λαϊκοί, ὅπως ἐργάζονται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρὸς οἰκοδομὴν αὐτῆς καὶ ἐκπλήρωσιν τοῦ σωτηριώδους ἔργου τῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐν τῷ κόσμῳ ὡς ζύμη, πρὸς διεύθυνσιν καὶ διαπύξιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Εὐαγγελίου.

Τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τῆς μετὰ χεῖρας συνοδικῆς ἀποφάσεως, ἐξ 70 σελίδων, συνετάγη ὑπὸ τῆς προπαρασκευαστικῆς ἐπιτροπῆς καὶ ὑπεβλήθη εἰς τὴν σύνοδον τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους 1962. Ἄλλ' ἡ οἰκεία συνοδικὴ ἐπιτροπὴ ἐπεξεργάσθη καὶ περιώρισεν αὐτὸ εἰς 48 σελίδας. Τοῦτο ὑποβλήθην εἰς τὴν σύνοδον τῇ 2.12.1963, ὑπέστη νέαν ἐπεξεργασίαν καὶ περιορισμὸν εἰς 14 σελίδας, ἡ δὲ ἐπ' αὐτοῦ συνοδικὴ συζήτησις ἐγένετο κατὰ τὴν γ' φάσιν τῆς Συνόδου. Ἄλλ' ἐκρίθη ὡς λίαν κληρικὸν καὶ νομικὸν καὶ ἀτομικιστικὸν καὶ γενικῶς οὐχὶ ἱκανοποιητικόν, διὸ καὶ ὑπεβλήθη εἰς νέαν ἐπεξεργασίαν καὶ συμπλήρωσιν ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς. Τὸ οὕτως δὲ συμπληρωθὲν σχέδιον συνεζητήθη ὑπὸ τῆς Συνόδου ἀπὸ 7—13.10.1964, ἐν τῇ τελικῇ δὲ μορφῇ αὐτοῦ ἀναπτυχθὲν καὶ ἀποτελεσθὲν ἐξ 72 σελίδων, ἐψηφίσθη τῇ 10.11.1965 διὰ ψήφων 2.201 κατὰ 2 μόνον ἀπορριπτικῶν, καὶ τῇ 18.11.1965 ἐπεκυρώθη καὶ διεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Πάπα ὡς συνοδικὴ ἀπόφασις περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν λαϊκῶν («Apostolicam actuositatem»).

Τὸ κείμενον⁴ διαιρεῖται εἰς 6 κεφάλαια, περι-

διεπιστώθη, ὅτι «den meisten Vätern fehlte es noch an theologisch klarer Einsicht. Aber man war bestrebt, einen wenn man will «empirischen» Beitrag zur «Entklerikalisierung» der Kirche zu leisten... Die Hierarchie sich bewusst geworden ist, dass «die Kirche nicht wirklich gegründet» und «noch nicht ganz das Zeichen Christi unter den Menschen» ist, «wenn nicht zusammen mit der Hierarchie auch ein wahrer Laienstand da ist und arbeitet». (Missionsdekret, Abschnitt 21. Ἐν «Herder—Korrespondenz» 20 (1966) 229).

4. Γαλλικὴ μετάφρασις αὐτοῦ ἐν Concile oecum. Vatican II, τ. 3, σ. 265—313, γερμανικὴ δὲ ἐν τῇ Dokumentation τοῦ Kath. Nachrichten Agentur.

λαμβάνοντα 33 παραγράφους, ἥτοι α) ἡ κλήσις τῶν λαϊκῶν εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, β) οἱ σκοποὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ διακονίας τῶν λαϊκῶν ἐν αὐτῇ, γ) αἱ διάφοροι περιοχαὶ τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου, δ) αἱ διάφοροι μορφαὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ διακονίας τῶν λαϊκῶν, ε) ἡ τάξις τῆς διακονίας τῶν λαϊκῶν, καὶ στ) ἡ μόρφωσις τῶν λαϊκῶν διὰ τὸ ἀποστολικὸν ἔργον. Τούτων προηγείται πρόλογος, ἐν τῷ ὁποίῳ ἡ Σύνοδος ἀναγνωρίζει εἰς τοὺς λαϊκοὺς τὴν ἰδιόζουσαν αὐτοῖς θέσιν καὶ ἀποστολὴν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, συνωδᾷ τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ: Πράξ. 14, 19—21, 18, 26. Ρωμ. 6, 1—16. Φιλ. 4, 3, καλεῖ δὲ αὐτοὺς ὅπως διακονήσωσι τῷ Κυρίῳ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ εἴπερ ποτε καὶ ἄλλοτε σήμερον, μετέχοντες τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας. Σημειωτέον ἐναυθῆ, ὅτι ὡς λαϊκοὶ χαρακτηρίζονται ἀλλαγῶν ὑπὸ τῆς Συνόδου αἰεὶ εἰς Χριστὸν πιστεύοντες, οἱ διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐνσωματωθέντες τῷ Χριστῷ καὶ λαὸς τοῦ Θεοῦ γενόμενοι, οἵτινες οὕτω μετέχουσι τοῦ προφητικοῦ, τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ τοῦ βασιλικοῦ χαρίσματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀσκοῦσι τὴν ἑαυτῶν ἀποστολὴν καὶ διακονίαν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ ὡς μέλη ὁλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ⁵. Ὡστε λαϊκοὶ εἶναι οἱ μὴ ἀνήκοντες εἰς τὰς τάξεις τῶν κληρικῶν καὶ τῶν μοναχῶν χριστιανοί, οἱ ζῶντες ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ κεκλημένοι ὅπως ἐργασθῶσι πρὸς ἐξαγιασμὸν αὐτῆς ποικιλοτρόπως καὶ κατ' ἐξοχίην διὰ τῆς μαρτυρίας τοῦ χριστιανικοῦ βίου αὐτῶν.

Τὸ πρῶτον κεφάλαιον τῆς ἀναλυομένης συνοδικῆς ἀποφάσεως πραγματεύεται περὶ τῆς κλήσεως καὶ τῆς συμμετοχῆς τῶν λαϊκῶν εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία ἰδρύθη, ἵνα διὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῆς βασιλείας τοῦ Χριστοῦ ἐφ' ὅλης τῆς γῆς, πρὸς δόξαν τοῦ Θεοῦ Πατρός, καταστήσῃ μετόχους τῆς σωτηρίας πάντας τοὺς ἀνθρώπους καὶ δι' αὐτῶν κατευθύνῃ ἅπαντα τὸν κόσμον ἐν τῇ ἀληθείᾳ πρὸς τὸν Χριστόν. Πᾶσα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐνέργεια τοῦ μυστικοῦ σώματος (τῆς Ἐκκλησίας) ὀνομάζεται ἀποστολικὸν ἔργον (Apostolat), ἡ δὲ Ἐκκλησία ἀσκεῖ αὐτὸ διὰ πάντων τῶν μελῶν τῆς, εἰ καὶ κατὰ διάφορον τρόπον. Διότι ἡ χριστιανικὴ κλήσις εἶναι, κατὰ τὴν ἑαυτῆς φύσιν, ὁμοίως κλήσις εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον. Ὅπως ἐν τῷ ὀργανισμῷ τοῦ ζῶντος σώματος οὐδὲν μέλος συμπεριφέρεται καθαρῶς παθητικῶς, ἀλλὰ μετέχει εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν γενικὴν δράσιν τοῦ σώματος, οὕτω καὶ ἐν τῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ, ὃ ἐστὶν ἡ Ἐκκλησία, «πᾶν τὸ σῶμα... κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἐνὸς ἐκάστου μέρους τὴν αὐξήσιν τοῦ σώματος ποιεῖται» (Ἐφ. 4, 16). Ἐτι πλέον, τὰ μέλη τοῦ σώματος

5. Σύνταγμα «περὶ Ἐκκλησίας» § 31. Περὶ δὲ τῆς ἀποστολῆς τῶν λαϊκῶν ὀρίζει: «L' apostolat des laïcs est la participation à la mission salutaire de l' Eglise; à cet apostolat, tous sont députés par le Seigneur, par le baptême et la confirmation... Outre cet apostolat, qui regarde absolument tous les fidèles, les laïcs peuvent de plus être de diverses façons appelés à une coopération plus immédiate à l' apostolat de la hiérarchie».

εἶναι οὕτως ἠνωμένα καὶ συνδεδεμένα (πρβλ. Ἐφ. 4, 16), ὥστε μέλος τι μὴ ἐργαζόμενον καὶ μὴ συμβαλλόμενον τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ σώματος, δεόν νὰ χαρακτηρίζεται ὡς ἄχρηστον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ δι' ἑαυτό.

Οὕτως ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ὑφίσταται διαφορὰ μὲν διακονίας, ἐνότης δὲ ἀποστολῆς. Ὁ Χριστὸς ἐνεπιστεύθη εἰς τοὺς Ἀποστόλους καὶ εἰς τοὺς διαδόχους αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν τοῦ διδάσκειν, τοῦ ἀγιάζειν καὶ τοῦ κυβερνᾶν ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ. Οἱ λαϊκοὶ ὅμως, μετέχοντες τοῦ προφητικοῦ, τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ τοῦ βασιλικοῦ ὑπουργήματος τοῦ Χριστοῦ, πληροῦσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῷ ἀποστολικῷ ἔργῳ τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ ὀλοκλήρου. Συγκεκριμένως ἀσκοῦσι τὴν ἑαυτῶν διακονίαν ἐν τῷ καθόλου ἀποστολικῷ ἔργῳ, συμμετέχοντες εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν καὶ τὸν ἁγιασμὸν τῶν ἀνθρώπων καὶ εἰς τὴν διείσδυσιν τοῦ εὐαγγελικοῦ πνεύματος εἰς τὴν ἐν χρόνῳ τάξιν, ἐργαζόμενοι διὰ τὴν πρόοδόν τοῦ κόσμου κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἡ δράσις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου νὰ ἀποτελῇ σαφῆ μαρτυρίαν περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ νὰ ἐξυπηρετῇ τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ δὲ ἴδιον τῆς τάξεως τῶν λαϊκῶν εἶναι, ὅπως ζῶσιν ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐγκοσμίων ὑποθέσεων, καλοῦνται οὕτω ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀσκήσωσι τὸ ἀποστολικὸν ἔργον αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ δίκην ζύμης, ἐμψυχούμενοι καὶ φωτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Χριστοῦ.

Οἱ λαϊκοὶ ἀποκτῶσι τὸ καθήκον καὶ τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι ἀπόστολοι συνάμα τῆς ἐνώσεως αὐτῶν μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Διότι, ἐνσωματούμενοι διὰ τοῦ βαπτίσματος ἐν τῷ μυστικῷ σώματι τοῦ Χριστοῦ καὶ ἐνισχυόμενοι διὰ τοῦ χρίσματος τῇ δυνάμει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὀρίζονται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον. Οὕτω δέ, καθιστάμενοι «βασιλειον ἱεράτευμα καὶ ἔθνος ἅγιον», προσφέρουσι δι' ὅλης τῆς ζωῆς καὶ δι' ὅλων τῶν ἔργων αὐτῶν «πνευματικὰς θυσίας» καὶ δίδουσι πανταχοῦ τῆς γῆς μαρτυρίαν ὑπὲρ τοῦ Χριστοῦ (Ἀ' Πέτρ. 2, 4—10). Διὰ τῶν Μυστηρίων καὶ πρὸ πάντων τῆς θείας Εὐχαριστίας, μεταδίδεται αὐτοῖς καὶ ἐκτρέφεται ἡ ἀγάπη ἐκείνη, ἥτις εἶναι οἶονει ἡ ψυχὴ ὀλοκλήρου τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου. Τοῦτο πραγματοποιεῖται διὰ τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγάπης, τὰς ὁποίας ἐκχέει ἐν ταῖς καρδίαις πάντων τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Διὰ τῆς ἀρετῆς μάλιστα τῆς ἀγάπης, ἥτις εἶναι ἡ ὑψίστη ἐντολὴ τοῦ Κυρίου, προτρέπονται πάντες οἱ χριστιανοί, ὅπως ἐργάζονται διὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ἥτις ἀποκαλύπτεται διὰ τῆς ἐλεύσεως τῆς βασιλείας του, ὡς καὶ διὰ τὴν αἰώνιον ζωὴν πάντων τῶν ἀνθρώπων, ἵνα γινώσκωσι τὸν μόνον ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλεν Ἰησοῦν Χριστὸν (Ἰωάν. 17, 3). Πάντας λοιπὸν τοὺς χριστιανούς βαρύνει ἡ τιμία ἀποστολή, ὅπως συνεργάζονται, ἵνα γίνῃ γνωστὸν καὶ ἀποδεκτὸν ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ πάσης τῆς γῆς τὸ θεῖον Εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας. Πρὸς ἄσκησιν δὲ τοῦ ἀποστολικοῦ τούτου

ἔργου δωρεῖται τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ τὸν ἁγιασμὸν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, διὰ τῶν Μυστηρίων καὶ τῆς ἱερατικῆς διακονίας, ἰδιαίτερα χαρίσματα εἰς τὰ καθ' ἕκαστον μέλη τῆς Ἐκκλησίας, «διαιροῦν ἰδία ἕκαστῳ καθὼς βούλεται» (Ἀ' Κορ. 12, 7. 10), ἵνα «ἕκαστος, καθὼς ἔλαβε χάρισμα», βοηθεῖ τοὺς ἄλλους, οὕτω δὲ πάντες ὄσιν «εἰς ἑαυτοὺς διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος Θεοῦ» (Ἀ' Πέτρ. 4, 10), εἰς οἰκοδομὴν ὀλοκλήρου τοῦ σώματος ἐν ἀγάπῃ (Ἐφ. 4, 16). Ἐκ τῆς ἀποδοχῆς τῶν χαρισμάτων τούτων, ἀκόμη καὶ τῶν ἀπλουστέρων, προέρχεται τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθήκον ἕκαστου πιστοῦ, ὅπως ἀσκήσῃ τὰ δῶρα ταῦτα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἐπ' ἀγαθῶν τῶν ἀνθρώπων καὶ οἰκοδομῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἐν τῇ ἐλευθερίᾳ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ ὁποῖον «ἔπου θέλει πνεῖ» (Ἰωάν. 3, 8), ἅμα δὲ καὶ ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τὸν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν του καὶ ἰδιαίτατα μετὰ τῶν ποιμένων του. Εἰς αὐτοὺς ἀνήκει ἡ κρίσις περὶ τῆς γνησιότητος καὶ τῆς κανονικῆς ἀσκήσεως τῶν χαρισμάτων ἐκείνων, οὐχὶ βεβαίως ἵνα σβέννυται τὸ Πνεῦμα, ἀλλ' ἵνα πάντα δοκιμάζωσι καὶ τὸ καλὸν κατέχωσιν (Ἀ' Θεσ. 5, 12. 19. 21).

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς ἀποσταλεὶς Χριστὸς εἶναι ἡ πηγὴ καὶ ἡ ἀρχὴ τοῦ ἀποστολικοῦ ὑπουργήματος καὶ τοῦ καθόλου ἔργου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἡ καρποφορία τῆς εἰς αὐτὸ συμμετοχῆς τῶν λαϊκῶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς ζωῆς ἐνώσεως αὐτῶν μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Διότι ὁ Κύριος εἶπεν: «ὁ μένων ἐν ἐμοί, καὶ ἐγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρεי καρπὸν πολύν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν» (Ἰωάν. 15, 5). Ἡ ζωὴ αὕτη τῆς ἐσωτάτης ἐνώσεως τῶν λαϊκῶν μετὰ τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκτρέφεται διὰ πνευματικῶν μέσων, τὰ ὁποῖα εἶναι κοινὰ εἰς πάντας τοὺς πιστούς, καὶ πρὸ πάντων διὰ τῆς τακτικῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν θείαν Λειτουργίαν. Ἐν συνεχείᾳ γίνεται λόγος περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς πνευματικότητος τῶν λαϊκῶν πρὸς συμμετοχὴν εἰς τὸ ἀποστολικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν τῷ δευτέρῳ κεφαλαίῳ ἀναπτύσσονται οἱ σκοποὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ διακονίας τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Αὕτη ἐγκεῖται πρῶτον μὲν εἰς τὸν εὐαγγελισμὸν καὶ τὸν ἁγιασμὸν τῶν ἀνθρώπων, τοῦθ' ὅπερ ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς χριστιανικῆς ζωῆς, τοῦ καλοῦ παραδείγματος καὶ τῶν καλῶν ἔργων τῶν λαϊκῶν, συνφθὰ τῷ Ματθ. 5, 16, ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τοῦ προφορικοῦ κηρύγματος πρὸς πιστοὺς καὶ ἀπίστους καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν ἐπὶ τῶν συγχρόνων προβλημάτων. Ἐπειτα δὲ οἱ λαϊκοὶ δεόν νὰ ἐργάζονται διὰ τὴν ἀνανέωσιν καὶ τελείωσιν τῆς τάξεως τῶν ἐν χρόνῳ πραγμάτων ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, τῇ κοινωνίᾳ, τῇ πολιτείᾳ, τῇ οἰκονομίᾳ, τοῖς διαφόροις ἐπαγγέλμασι, τῇ τέχνῃ καὶ τῷ πολιτισμῷ γενικῶς, κατευθυνόμενοι ἐν πᾶσι τούτοις ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ φωτὸς τοῦ Εὐαγγελίου. Οὕτως οἱ λαϊκοί, ἕκαστος «κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ Χριστοῦ», καλοῦνται ὅπως μεταφέρωσι τὸ εὐαγγελικὸν μήνυμα καὶ ἐκεῖ ἔνθα δὲν δύνανται νὰ εἰσέλθωσιν οἱ κληρικοί, ἐξασφαλίζοντες οὕτω τὴν πανταχοῦ παρουσίαν καὶ δράσιν τῆς Ἐκ-

κλησίας, ιδίως ἐν τῇ ἐποχῇ ἡμῶν. Τέλος οἱ λαϊκοὶ δέον νὰ συμμετέχωσι καὶ εἰς τὸ φιλανθρωπικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ ἐφαρμόζωσιν ἐν τῇ ζωῇ τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, ποιῶντες ἔργα ἀγάπης. Καθόλου εἰπεῖν, ἡ ἀποστολὴ τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ κόσμῳ ἔγκειται ἐν τῇ ἐνεργῷ συμμετοχῇ καὶ διακονίᾳ αὐτῶν εἰς τὴν καθόλου σωτηριώδη ἀποστολὴν καὶ δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ καθορίζονται αἱ περιοχαὶ τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου, τονιζομένου ὅτι οἱ λαϊκοὶ δέον νὰ ἐργάζωνται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ κόσμῳ, καὶ δὴ οὐ μόνον οἱ ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ αἱ γυναῖκες. Μετέχοντες δῆλα δὴ οἱ λαϊκοὶ τοῦ τρισσοῦ χαρίσματος τοῦ Κυρίου, ἦτοι τοῦ προφητικοῦ, τοῦ ἀρχιερατικοῦ καὶ τοῦ βασιλικοῦ, δέον νὰ λαμβάνωσιν ἐνεργὸν μέρος ἐν ὅλῃ τῇ ζωῇ καὶ τῇ δράσει τῆς Ἐκκλησίας, ἦτοι ἐν τῇ διδακτικῇ ἐνεργείᾳ αὐτῆς διὰ τοῦ κηρύγματος, τῶν κατηχητικῶν σχολείων κ.τ.τ., ἐν τῇ λειτουργικῇ καὶ δὴ καὶ τῇ μυστηριακῇ ζωῇ αὐτῆς, ἐν διαφόροις διοικητικοῖς καὶ διαχειριστικοῖς ζητήμασι τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ ἐν τῷ κοινωνικῷ καὶ τῷ φιλανθρωπικῷ ἔργῳ καὶ τῇ ἐξωτερικῇ ἱεραποστολῇ αὐτῆς κ.τ.λ. Ἰδιαιτέρως ἐξαιρεῖ ἡ Σύνοδος καὶ προσδιορίζει τὰ καθήκοντα καὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν γονέων ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, τῆς νεολαίας ἐν τῇ κοινωνίᾳ, καὶ καθόλου ἐκάστου λαϊκοῦ ἐν τῷ κοινωνικῷ περιβάλλοντι καὶ τῷ ἐπαγγέλματι αὐτοῦ, πέραν δὲ τούτου καὶ ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ καὶ τοῦ διεθνοῦς πεδίου ἀκόμη.

Ἐν τῷ τετάρτῳ κεφαλαίῳ ἐξετάζονται αἱ μορφαὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ διακονίας τῶν λαϊκῶν, ἧτις δύνανται νὰ εἶναι ἢ ἀτομικὴ ἢ συλλογικὴ. Πρωταρχικῆς βεβαίως σημασίας εἶναι ἡ προσωπικὴ μαρτυρία τῆς ὅλης ζωῆς τοῦ λαϊκοῦ, ἡ προερχομένη ἐκ τῆς πίστεως, τῆς ἐλπίδος καὶ τῆς ἀγάπης, ὡς καὶ ἡ διδακτικὴ δραστηριότης αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ταῦτα δέον νὰ ἐφαρμόζωνται περισσότερο ἐν χώραις, ἐν αἷς περιορίζεται ἡ ἐλευθέρᾳ δρᾶσις τῆς Ἐκκλησίας, ἢ ἐν τῇ διασπορᾷ, ἐν ἣ ἢ ζῶσιν ὀλίγοι χριστιανοί. Ἐπειτα συνιστᾶται καὶ ἡ συλλογικὴ δρᾶσις τῶν λαϊκῶν ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῆς οἰκείας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ἀναγνωριζομένου τοῦ δικαιώματος εἰς τοὺς λαϊκοὺς ὅπως ἰδρῦσιν ἰδίους συλλόγους καὶ ὀργανώσεις καὶ ὡς μέλη αὐτῶν ἐργάζωνται διὰ τὸν εὐαγγελισμόν καὶ τὸν ἁγιασμόν τῶν ἀνθρώπων καὶ δι' ἄλλους θρησκευτικοὺς καὶ ἐκκλησιαστικοὺς σκοποὺς, οὓς ἐπιδιώκει ἡ Ἐκκλησία, μεθ' ἧς δέον νὰ συνεργάζωνται ἀρμονικῶς καὶ διακονῶσιν αὐτῇ. Ὡς ἐκ τούτου συνιστῶνται ἰδιαιτέρως αἱ ἀμέσως ἐκ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας ἐξαρτώμεναι ὀργανώσεις τῶν λαϊκῶν καὶ μάλιστα ἡ οὕτω καλουμένη «Καθολικὴ Δρᾶσις».

Ἐν τῷ πέμπτῳ κεφαλαίῳ καθορίζεται ἡ τάξις τῆς ἀσκήσεως τῆς διακονίας τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀπαιτεῖται ὅπως ἡ διακονία αὕτη, εἴτε εἶναι ἀτομικὴ εἴτε συλλογικὴ, πάντοτε εἶναι ἐντεταγμένη ἐν τῷ ἀποστολικῷ ἔργῳ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας. Ὅθεν οἱ διάφοροι σύλλογοι καὶ αἱ ὀργανώσεις καὶ τὰ «ἀποστολικά ἔργα» τῶν λαϊκῶν δέον νὰ ὑπόκεινται

πάντοτε εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱεραρχίαν καὶ οὐδὲν ἐξ αὐτῶν δύναται νὰ ὀνομάζεται οὕτως, «ἀνευ τῆς συναινέσεως τῆς κανονικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς». Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἱεραρχία δέον νὰ ὑποστηρίξη καὶ προάγῃ τὰ τοιαῦτα ἔργα τῶν λαϊκῶν, συντονίζουσα καὶ ἐξασφαλίζουσα τὴν συνεργασίαν καὶ ἐνότητα δράσεως αὐτῶν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας. Ὅθεν δύναται «ἡ Ἱεραρχία νὰ ἐμπιστευθῆται εἰς τοὺς λαϊκοὺς διακονήματά τινα, ἅτινα συνδέονται στενότερον μετὰ τοῦ ὑπουργήματος τῶν ποιμένων, οἷον ἐν τῇ κατηχητικῇ διδασκαλίᾳ, ἐν τισι λειτουργικαῖς τελεταῖς καὶ ἐν τῇ ποιμαντικῇ μερίμνῃ αὐτῶν». Γενικῶς οἱ Ἐπίσκοποι καὶ λοιποὶ κληρικοὶ δέον νὰ συνεργάζωνται ἀδελφικῶς μετὰ τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ μεριμνῶσιν ἰδιαιτέρως διὰ τὰ ἀποστολικά ἔργα αὐτῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἰδρύεται παρὰ τῷ Βατικανῷ ἰδιαιτέρα Γραμματεία ἐπὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν λαϊκῶν, ὅμοιοι δὲ δέον νὰ ἰδρυθῶσι καὶ παρὰ ταῖς ἐπίσκοπαῖς μετὰ χαρακτηριστικῶν συμβουλευτικῶν καὶ καθοδηγητικῶν. Ἰδίως ἡ κεντρικὴ Γραμματεία τοῦ Βατικανοῦ ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἐνίσχυσιν καὶ τὴν προώθησιν τῆς κινήσεως τῶν λαϊκῶν ἐν τῷ κόσμῳ καὶ εἰς τὸν συντονισμόν τοῦ ἔργου αὐτῶν.

Ἐν τῷ ἕκτῳ καὶ τελευταίῳ κεφαλαίῳ τονίζεται, ὅτι ἡ ἀσκήσις ὑπὸ τῶν λαϊκῶν τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου προηποθέτει πολυμερῆ εἰδικὴν κατάρτισιν καὶ μόρφωσιν αὐτῶν. Αὕτη περιλαμβάνει πρῶτιστα πάντων πίστιν, πνευματικότητα καὶ ἐκκλησιαστικὸν φρόνημα, εἶτα δὲ θεωρητικὴν μόρφωσιν καὶ δὴ θεολογικὴν, ἠθικὴν καὶ φιλοσοφικὴν, καὶ τέλος πρακτικὴν τοιαύτην, μετὰ τῶν ἀναγκαιουσῶν κοινωνικῶν ἀρετῶν καὶ ἱκανοτήτων. Ἡ τοιαύτη δὲ μόρφωσις δέον νὰ παρέχεται παιδιόθεν ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, τῇ ἐνορίᾳ, τοῖς σχολείοις καὶ τοῖς ἄλλοις εἰδικοῖς ἰδρύμασι. Ἐννοεῖται ὅτι ἡ μόρφωσις αὕτη δέον νὰ εἶναι ἀνάλογος καὶ πρὸς τὰς διαφόρους μορφὰς τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου. Πρὸς ἀπόκτισιν δὲ τῆς τοιαύτης μορφώσεως ὑπὸ τῶν λαϊκῶν συνιστῶνται διάφορα βοηθητικὰ μέσα, οἷον συνόδρια, συναντήσεις, διαλέξεις, ἀνάγνωσις τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἄλλων καταλλήλων βιβλίων, πνευματικαὶ ἀσκήσεις, φοίτησις εἰς εἰδικὰ κέντρα μελετῶν καὶ ἀνώτερα ἰνστιτούτα, ὧν συνιστᾶται ἡ ἴδρυσις. Ἐν τέλει ἡ Σύνοδος καλεῖ ἐπιμόνως τοὺς λαϊκοὺς, ὅπως ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὴν πρὸς αὐτοὺς ἀπευθυνομένην κλήσιν τοῦ Χριστοῦ, ὅπως γίνωσι συνεργάται αὐτοῦ ἐν τῷ ἀποστολικῷ ἔργῳ τῆς Ἐκκλησίας, «περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ Κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος αὐτῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν Κυρίῳ» (Α' Κορ. 15, 58).

Τοιοῦτον ἐν γενικαῖς γραμμαῖς τὸ περιεχόμενον τῆς μετὰ χεῖρας συνοδικῆς ἀποφάσεως περὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ τῆς διακονίας τῶν λαϊκῶν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ. Δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὅτι δι' αὐτοῦ θέλει βαθμηδὸν ἐπιτευχθῆ ἡ ἀποκατάστασις τοῦ παραμεληθέντος, ὡς μὴ ὄφελεν, ἐν τῇ ἱεροκρατικῇ Ρωμαιοκαθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, λαϊκοῦ στοιχείου εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν αὐτῷ θέσιν, καὶ δὴ ὑπὸ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΤΟΥ ΝΑΖΙΑΝΖΗΝΟΥ

Ὁ Γρηγόριος ἔζησεν εἰς μίαν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ εἰδωλολατρεία, μετὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, εἶχε πάρει τὴν κατιούσαν, ἀλλὰ δὲν εἶχε χάσει τὴν ἔλξιν τῆς, ἰδίως εἰς τὸν τομέα τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης. Σήμερον, εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ἡ εἰδωλολατρεία, μετὰ τὴν κρίσιν ποῦ ἐδημιούργησεν ἐντὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἔχει πάρει τὴν ἀνιούσαν καὶ ἀσκει τρομακτικὴν ἔλξιν ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Γρηγόριος, μετὰ τῶν τριῶν μεγάλων Ἱεραρχῶν καὶ Διδασκάλων, ὑπῆρξεν ἐξ ἰδιοσυγκρασίας πλέον εὐαίσθητος εἰς τὰ καλὰ στοιχεῖα τοῦ ἑλληνικοῦ εἰδωλολατρικοῦ βίου, τῆς ἑλληνικῆς σκέψεως καὶ τέχνης. Ἐξ ἄλλου ὅμως, ὁ Γρηγόριος εἶναι φοβερός πολέμιος τῆς εἰδωλολατρείας εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ χριστιανικὸν δόγμα καὶ τὸ χριστιανικὸν ἦθος. Διὰ τοῦτο ἡ μελέτη τῆς ζωῆς καὶ τῆς διδασκαλίας ἀνδρῶν ὅπως αὐτὸς ἔχει μεγάλην χρησιμότητα διὰ τὸν σύγχρονόν μας χριστιανικὸν βίον, διότι δίδει τὰς ἀρχὰς ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ πίστις συναντᾶται μετὰ τὸν κόσμον, τὸν δέχεται ἢ τὸν ἀποκρούει. Ἡ συνάντησις αὐτῆ μετὰ τὸν κόσμον στοιχίζει ἰδιαιτέρως εἰς αὐτοὺς, οἱ ὅποιοι ἠγοῦνται τῆς Ἐκκλησίας. Ἀπαιτοῦνται αἱματηραὶ θυσίαι, ὥστε νὰ μὴ δημιουργῆται καμμία παρεξήγησις ἐντὸς τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πληρώματος. Ἡ περίπτωσις τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Γρηγορίου Καισαρείου μᾶς δίδει τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἴδωμεν τὴν χριστιανικὴν εὐαίσθησιν τοῦ Γρηγορίου καὶ εἰς τὸν τομέα αὐτόν. Ὁ Καισάρειος ἦτο ἰατρός. Εἰς τὴν Κων/πολιν, ὅπου ἐπῆγε διὰ νὰ σταδιοδρομήσῃ, εἰσῆχθη εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου, ὅπου ἤνοιξεν ὁ δρόμος δι' ὑψηλά

νέον σχῆμα, προσηρμοσμένον εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς ἡμῶν. Συμβολικῶς δὲ ὑπεδηλώθη τοῦτο διὰ τῆς προσκλήσεως εἰς τὴν Σύνοδον λαϊκῶν ἀκροατῶν καὶ ἀκροατριῶν, εἰς οὐς καὶ ἐπεδόθη ἰδιοχείρως ὑπὸ τοῦ Πάπα τὸ κείμενον τῆς ἀνωτέρω συνοδικῆς ἀποφάσεως, οἰοῦντι ὡς καταστατικὸν τῶν λαϊκῶν. Ἄλλως τε τὴν συμβολικὴν σημασίαν τῆς χειρονομίας ταύτης ἐξήγησε παρευθὺς ὁ γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Συνόδου εἰπὼν: «Ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῶν ὁ Πάπας ἐνοεῖ νὰ ἐγχειρήσῃ εἰς πάντας τοὺς λαϊκοὺς τὸ ἔγγραφον τοῦτο, τὸ καταστατικὸν τοῦτο τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ μετασυνοδικῇ Ἐκκλησίᾳ». Φαίνεται ὅτι διὰ τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεώς τῆς ἡ Β' ἐν Βατικανῷ Σύνοδος ἐξέφρασεν ὅ,τι προλαβὼν ἔγραψεν ἤδη ὁ διαπρεπὴς ρωμαιοκαθολικὸς θεολόγος K. Rahner: «Ἐν τῇ ὀλοκληρωτικῇ ἐποχῇ ἡμῶν δὲν εἶναι ἐπιτετραμμένον νὰ δημιουργῆ ἡ Ἐκκλησία, εἴτε πρὸς τὰ ἔσω εἴτε πρὸς τὰ ἔξω, τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εἶναι ἱεροκρατικὴ καὶ θρησκευτικῶς μετμημφισμένη μορφή ὀλοκληρωτικοῦ τινος συστήματος»⁶.

(Συνεχίζεται)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΡΜΙΡΗΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

6. K. Rahner, Schriften zur Theologie, τ. II, 1958, σ. 106.

ἀξιώματα. Ἄλλ' ὁ Ἰουλιανὸς ἦτο φοβερός διώκτης τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ δὲ προκοπὴ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ναζιανζοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ διώκτου τῆς Ἐκκλησίας ἀπετέλει μέγα σκάνδαλον διὰ τὸ χριστιανικὸν πλήρωμα μιᾶς μικρᾶς ἐπαρχιακῆς πόλεως ὡς ἡ Ναζιανζός. Ὁ Γρηγόριος τότε ἔγραψεν εἰς τὸν ἀδελφόν του τὴν ἀκόλουθον ἐπιστολήν: «Δοκιμάζομεν ἐξ αἰτίας σου τὴν πλέον ζωηρὰν ἐντροπήν· χρειάζεται μήπως νὰ περιγράψωμεν τὴν θλιψίαν μας εἰς σέ, ὁ ὁποῖος τὴν γνωρίζεις καλύτερον ἀπὸ τὸν καθένα; Ἄλλ' ἀντὶ νὰ ὁμιλήσω δι' ἡμᾶς, διὰ τὴν ἀθυμίαν, εἰς τὴν ὁποίαν μᾶς ἔρριψεν ἡ περὶ σοῦ φήμη, ἢ μᾶλλον διὰ τὸν φόβον ὁ ὁποῖος μᾶς κατέλαβε, θὰ ἐπεθύμουν νὰ ἤκουες, ἂν ἦτο δυνατόν, τοὺς λόγους ποὺ λέγουν δι' ἐσέ καὶ δι' ἡμᾶς, καὶ ὅχι μόνον ἰδιοίκοι μας ἀνθρώποι ἀλλὰ ξένοι, χριστιανοὶ ποὺ τόσον ὀλίγον μᾶς γνωρίζουν. Καὶ δὲν συμβαίνει οἱ μὲν νὰ λέγουν οἱ δὲ ὅχι, ἀλλ' ὅλοι μαζί λέγουν, διότι πάντοτε ὑπάρχουν ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι προθυμότεροι εἰς τὸ νὰ κρίνουν τὴν διαγωγὴν τῶν ἄλλων παρὰ τὴν ἰδικήν των! Ἴδου λοιπὸν τὸ νέον θέμα εἰς τὸ ὁποῖον ὅλοι ἀσκοῦν τὴν εὐγλωττίαν των: Ἐώρα, λέγουν, ὁ υἱὸς τοῦ ἐπισκόπου εὐρίσκεται εἰς τὸν στρατόν· τώρα φιλοδοξεῖ τὴν δύναμιν καὶ τὴν αἴγλην ποὺ εἶναι ξένη πρὸς τὴν πίστιν μας. Τώρα ὑποχωρεῖ εἰς τὸ δέλεαρ τοῦ χρήματος, ἐνῶ τὸ πῦρ τοῦ διωγμοῦ ἤναψε δημοσία καὶ κινδυνεύουν οἱ ἀνθρώποι νὰ χάσουν τὴν ψυχὴν των· καὶ δὲν σκέπτεται ὅτι ἡ δόξα, ἡ ἀσφάλεια καὶ ὁ πλοῦτος συνίστανται μόνον εἰς τὸ νὰ ἀντιστέκεται κανεὶς γενναίως εἰς τὴν πίεσιν τῶν περιστάσεων καὶ νὰ κρατῇ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ὅσον τὸ δυνατόν μακρὰν παντὸς μιάσματος καὶ μολυσμοῦ. Πῶς ἤμπορεῖ ὁ ἐπίσκοπός μας νὰ συμβουλευῇ τοὺς ἄλλους νὰ μὴ παρασύρονται ἐκ τῶν περιστάσεων καὶ νὰ μὴ μολύνωνται ἐκ τῶν εἰδώλων, πῶς ἤμπορεῖ νὰ ἐπιτιμᾷ τοὺς ἀμαρτάνοντας, ἐὰν δὲν ἔχῃ ὁ ἴδιος τάξιν εἰς τὴν ἰδικὴν του οἰκογένειαν; Ἴδου τί ἀκούομεν καθημερινῶς καὶ ἄλλα ἔτι χειρότερα. Ἴσως τὰ λέγουν ἕνεκα φιλίας, ἄλλοι ὅμως τὰ λέγουν διὰ νὰ μᾶς πολεμήσουν. Ποῖα, λοιπὸν, συναισθήματα νομίζεις ὅτι δοκιμάζει κανεὶς ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ὅταν ἀπεφάσισε νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν Θεὸν καὶ κρίνῃ ὡς μόνον ἀγαθὸν τὰς ἐπαγγελίας διὰ τὸ μέλλον; Ὁ εὐγενὴς πατὴρ μας, κατεβεβλημένος ἐξ ὅσον ἀκούει, ἐβαρύνθη τὴν ζωὴν του. Τὸν παρηγορῶ ὅσον ἤμπορῶ, προσπαθῶ νὰ τὸν ἐνισχύσω, θέτων τὸν ἑαυτὸν μου ἐγγυητὴν διὰ τὰς προθέσεις σου καὶ κάνων αὐτὸν νὰ πιστεύσῃ ὅτι δὲν θὰ ἐξακολουθήσῃ ἐπὶ πολὺ νὰ μᾶς λυπῆς. Ὅσον διὰ τὴν εὐγενῆ μητέρα μας, ἐὰν ἐμάθαινε κάτι ἐξ ὧν αὐτῶν — διότι μέχρι σήμερον τῆς τὰ ἐκρύψαμε μετὰ πολλὰ τεχνάσματα — σκέψου ὅποιαν ἀπαρηγόρητον θλιψίαν θὰ ἐδοκίμαζε, ἕνεκα τῆς γυναικειᾶς ἀδυναμίας καὶ κυρίως ἕνεκα τῆς βαθείας εὐσεβείας τῆς, ποὺ θὰ τὴν ἠμπόδιζε νὰ δεχθῇ συμβιβασμὸς ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θέματος. Ἐάν, λοιπὸν, σέβασαι κάπως τὸν ἴδιον τὸν ἑαυτὸν σου καὶ ἡμᾶς,

σκέψου κάτι καλύτερο και πλέον ασφαλές. 'Εδώ ἔχομεν ἀσφαλῶς ὅ,τι χρειάζεται διὰ νὰ κάνης μίαν τιμημένην ζώην, ἀρκεῖ νὰ μὴν εἶσαι ἀπληστος καὶ νὰ μὴν ἔχης ὑπερμέτρους φιλοδοξίας. 'Αλλὰ δὲν ξεύρω ποῖον καιρὸν θὰ πρέπει νὰ περιμένωμεν διὰ νὰ σὲ ἐγκαταστήσωμεν ἐδῶ, ἂν ἀφίσωμεν νὰ μᾶς φύγη ἡ παρούσα στιγμή! "Ἄν ὁμως ἐπιμείνης εἰς τὰς ἰδίας προθέσεις καὶ ὅλα σοῦ φαίνονται ἀμελητέα ἐνώπιον τῶν σχεδίων πού ἔκανες, δὲν θέλω νὰ σοῦ εἰπῶ τίποτε ἄλλο προσβλητικόν· ἕνα μόνον σοῦ προλέγω καὶ σοῦ ἀναγγέλλω, ὅτι θὰ εὐρεθῆς ἀναποφεύκτως ἐνώπιον τοῦ διλημματος: ἢ θὰ μείνης παρ' ὅλα ταῦτα πιστὸς εἰς τὸν Χριστιανισμόν καὶ τότε θὰ κατεβῆς ἔτσι εἰς τὴν ἀτιμωτικὴν τάξιν τοῦ χριστιανοῦ, ἢ θὰ συνεχίσῃς νὰ ἐπιθυμῆς τὰς τιμὰς καὶ τότε θὰ ὑποστῆς ζημίας εἰς ὅ,τι σπουδαιότερον ὑπάρχει καὶ θὰ προσβληθῆς ἀπὸ τὸν καπνόν, ἂν ὄχι καὶ ἀπὸ τὴν φωτιὰ» ('Ἐπιστ. 7, P.G. 37, 32-33).

* *

'Η φτώχεια καὶ ἡ δυστυχία ἦσαν κοινωνικὴ πληγὴ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Γρηγορίου· ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι καὶ σήμερον. Εἶναι γνωστὴ εἰς ὅλους μας ἡ φιλανθρωπικὴ δρᾶσις τοῦ Βασιλείου εἰς τὴν Καισάρειαν. Φαίνεται ὅτι ὁ Γρηγόριος ἐπεδίωκε τὴν ἰδρυσιν ἐνὸς πτωχοκομείου εἰς τὴν Ναζιανζὸν καὶ μετὰ αὐτὸ τὸ σχέδιόν του συνδέεται ὁ ὑπ' ἀριθμ. XIV Λόγος του περὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τοὺς πτωχοὺς. 'Η ἀνάλυσις τῆς προελεύσεως τῆς πτωχείας ἢ τοῦ ἰσχύοντος νόμου πού κατοχυρώνει τὸν πλοῦτον εἶναι θεωρία κοινωνικαὶ τῶν Πατέρων τοῦτ' αὐτὸ ἐπαναστατικά. Σήμερον οἱ χριστιανοὶ τρέμουν ἐνώπιον παρομοίων ἀναλύσεων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, αἱ ὁποῖαι γίνονται, φυσικά, εἰς σύγχρονον γλῶσσαν. Εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν Πατέρων ἡ 'Εκκλησία ἦτο, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἡ μεγαλύτερα κοινωνικὴ ἐπανάστασις πού εἶχε ποτὲ γνωρίσει ἡ ἀνθρωπότης. 'Ἰδοὺ πῶς περιγράφει ὁ Γρηγόριος τὴν προέλευσιν τῆς δυστυχίας ἐκ τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος: «'Ω! τῆς ἀπαιδευσίας. 'Ω! τῆς ἀνοησίας τῶν ἀνθρώπων! Δὲν ἔρχεται καθόλου εἰς τὸν νοῦν τους ἡ ἰδέα ὅτι ἡ φτώχεια καὶ ὁ πλοῦτος, ἡ ἐλευθερία — ὅπως λέγομεν — καὶ ἡ δουλεία, καθῶς καὶ τὰ παρόμοια πού ὀνομάζομεν μετὰ τοιοῦτους ὄρους, ἐκ τῶν ὑστέρων εἰσῆλθον εἰς τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων ὡς κοινὰ ἀσθένεια, πού εἶναι ἀπόρροια τῆς ἁμαρτίας καὶ ἐπενοήθησαν ὑπ' αὐτῆς. 'Αλλ' «οὐχ οὕτως ἦν ἀπ' ἀρχῆς», λέγει ὁ 'Ἰησοῦς. 'Ἐκεῖνος πού ἐδημιούργησεν ἀπ' ἀρχῆς τὸν ἀνθρώπον, τὸν ἄφισεν ἐλεύθερον καὶ αὐτεξούσιον, ὑποχρεωμένον μόνον νὰ ὑπακούῃ εἰς τὴν ἐντολήν πού τοῦ ἔδωκε, καὶ πλοῦσιον ἐντὸς τοῦ παραδείσου τῆς τρυφῆς. Αὐτὴν τὴν κατάστασιν ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ τὴν χάρισῃ εἰς ὅλον τὸ λοιπὸν ἀνθρώπινον γένος μέσῳ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου. "Ἐτσι, ἡ ἐλευθερία καὶ ὁ πλοῦτος ἐξηρτῶντο μόνον ἐκ τῆς τηρήσεως τῆς ἐντολῆς, ἐνῶ ἡ φτώχεια καὶ ἡ δουλεία προέρχονται ἐκ τῆς παραβάσεως τῆς ἐντολῆς. 'Ἐξ αὐτῆς προέρχονται οἱ φθῶνοι, αἱ ἔριδες, ἡ ὑπουλοῦς τυραννία τοῦ ὄφους πού ἐξεγείρει τοὺς θρασεῖς ἐναντίον τῶν ἀδυνάτων. Τὸ ἀν-

θρώπινον γένος διηρέθη εἰς τμήματα, τὰ ὁποῖα φέρουν ἕκαστον διαφορετικὸν ὄνομα. 'Η πλεονεξία ἀπεξένωσε τὴν φύσιν μας ἀπὸ τὰ εὐγενικά της συναισθήματα μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ νόμου, πού εἶναι συνεπίκουρος τῆς καταδυναστεύσεως. 'Αλλὰ σὺ βλέπε, παρακαλῶ, τὴν ἀρχικὴν ἰσότητά καὶ ὄχι τὴν διαίρεσιν, ἢ ὁποῖα ἠκολούθησε· βλέπε τὸν νόμον ὄχι αὐτοῦ πού ἐπεκράτησεν, ἀλλὰ Αὐτοῦ ὁ ὁποῖος ἐδημιούργησεν. Βοήθησε κατὰ δύναμιν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τίμησε τὴν ἀρχαίαν ἰσότητά, σεβάσθου τὸν ἑαυτὸν σου, προστατεύσε τὸ γένος σου ἐκ τῆς ἀτιμίας, ἀνακούφισε τὴν ἀσθένειαν, παρηγόρησε τὴν ἔνδειαν. 'Ἐσύ, ὁ ὁποῖος εἶσαι εἰς καλὴν κατάστασιν, ὁ ὁποῖος εἶσαι πλοῦσιος, βοήθησε τὸν ἄρρωστον καὶ τὸν πτωχόν· ἐσύ, ὁ ὁποῖος δὲν ἔπεσες, βοήθησε αὐτὸν πού ἔπεσε καὶ συνετρίβη· ἐσύ, πού εἶσαι γεμᾶτος χαρὰν καὶ εὐτυχίαν, βοήθησε τὸν ἀθυμοῦντα· ἐσύ, εἰς τὸν ὁποῖον ἔρχονται ὅλα εὐνοϊκά, βοήθησε αὐτὸν πού συναντᾷ ἀντιξοότητάς. Δεῖξε εἰς τὸν Θεὸν τὴν εὐγνωμοσύνην σου, διότι εὐρίσκεισαι μετὰξὺ αὐτῶν πού μποροῦν νὰ κάνουν τὸ καλὸν καὶ ὄχι μετὰξὺ αὐτῶν πού ἔχουν ἀνάγκη νὰ τοὺς κάνουν καλὸ, καὶ διότι δὲν περιμένεις ἀπὸ τὰ χέρια τῶν ἄλλων, ἐνῶ οἱ ἄλλοι περιμένουν ἀπὸ τὰ ἰδικὰ σου. Γίνε πλοῦσιος ὄχι μόνον εἰς τὴν περιουσίαν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν εὐσέβειαν, ὄχι μόνον εἰς τὸν χρυσὸν ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀρετὴν — ἢ μᾶλλον μόνον εἰς τὴν ἀρετὴν. Γίνε πιὸ τίμιος ἀπὸ τὸν πλησίον σου μετὰ τὸ νὰ φανῆς πιὸ γενναϊόδωρος ἀπ' αὐτόν. Γίνε Θεὸς διὰ τὸν δυστυχισμένον, μιμούμενος τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ. Πράγματι, ὁ ἀνθρώπος δὲν ἔχει τίποτε πού νὰ προέρχεται τόσον πολὺ ἀπὸ τὸν Θεὸν ὅσον τὴν ἀγαθοεργίαν. Παραστάσου εἰς τοὺς δυστυχισμένους, δῶσε εἰς αὐτοὺς τροφήν, πρόσφερε τοὺς ἐνδύματα, δέσε τὰς πληγὰς των, δεῖξε ἐνδιαφέρον διὰ τὴν δυστυχίαν τους, ἐνθάρρυνέ τους, μὴ φοβᾶσαι, πλησίασέ τους!» (P.G. 35, 892).

'Υπῆρχε καὶ τότε, ὅπως καὶ σήμερον, ἡ ψυχολογία τῶν καλοβουλευμένων εἰς τὴν ζώην χριστιανῶν, οἱ ὁποῖοι βλέπουν τὴν εὐημερίαν των λίγο-πολύ ὡς ἀνταμοιβὴν τῆς ἀρετῆς των, τὴν δὲ δυστυχίαν καὶ τὴν φτώχεια ἀντιμετωπίζουσιν ὡσάν νὰ πρόκειται διὰ κάποιαν μοῖραν πού ἔρχεται ἀπὸ τὸν Θεὸν ἐπὶ τῶν πτωχῶν καὶ δυστυχῶν καὶ συνδέεται λίγο-πολύ μετὰ τὴν κατωτέραν ἠθικὴν των ὑπόστασιν. "Ἐχουν πολὺ ἐνδιαφέρον οἱ λόγοι πού ἀπευθύνει ὁ Γρηγόριος εἰς αὐτὴν τὴν κατηγορίαν τῶν χριστιανῶν: «'Αλλὰ μετὰξὺ μας ὑπάρχουν ἀνθρώποι — καὶ αὐτὸ πρέπει νὰ μᾶς προκαλῆ δάκρυα — οἱ ὁποῖοι ἀντὶ νὰ συμπανέσουν τοὺς δυστυχεῖς καὶ νὰ τοὺς βοηθήσουν, τοὺς περιυβρίζουν καὶ τοὺς προσβάλλουν μετὰ ἀνοήτους καὶ ματαίας σκέψεις· καὶ ἡ λαλιά των προέρχεται πράγματι ἐκ τῆς γῆς, διμλοῦν εἰς τὸν ἀέρα, ἢ τὰ λόγια των δὲν εἶναι δι' ὅσα συνετὰ καὶ συνειθισμένα εἰς θεῖα δόγματα· τολμοῦν λοιπὸν αὐτοὶ καὶ λέγουν: «'Ἐκ τοῦ Θεοῦ προέρχεται ἡ δυστυχία των, καὶ ἐκ τοῦ Θεοῦ προέρχεται ἡ ἰδική μας εὐημερία. Ποῖος εἶμαι ἐγὼ νὰ ἀνταπαχθῶ εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ φανῶ καλύτερος ἀπὸ τὸν Θεόν; 'Ἄς ὑποφέρουν, ἄς δυστυχοῦν· ἔτσι ἠθέλησεν ὁ Θεός». Αὐτοὶ οἱ ἀνθρώποι τότε μόνον ἀγαποῦν τὸν

Θεόν, όταν πρόκειται να διαφυλάξουν τὰ χρήματά των και να περιφρονήσουν τούς πτωχοὺς! Μὲ τούς λόγους των ὅμως δεικνύουν ὅτι δὲν πιστεύουν πῶς ἡ εὐημερία των προέρχεται ἐκ τοῦ Θεοῦ· διότι, ποῖος, πράγματι, ἐξ ὧσων πιστεύουν ὅτι ὁ Θεὸς τούς ἔδωσε ὅ,τι ἔχουν, θὰ ἤμποροῦσε νὰ ἔχη τοιαύτας ιδέας σχετικῶς μὲ ἐκείνους πού στεροῦνται; "Όταν ἔχη κανεὶς κάτι ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ, τὸ χρησιμοποιεῖ κατὰ Θεόν.

"Ότι ἡ δυστυχία τῶν πτωχῶν ἀποτελεῖ τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ δὲν ἤμποροῦμεν νὰ τὸ γνωρίζωμεν ἐν ὧσιν ἀκόμη ζῶμεν και παραδέρνομεν ὡς ἐπὶ κυμάτων εἰς τὴν δίνην αὐτοῦ τοῦ ὕλικου κόσμου. Ποῖος γνωρίζει, ἂν ὁ μὲν δὲν τιμωρῆται διὰ τὰς κακίας του και ὁ ἄλλος δὲν ὑψώνεται διότι εἶναι ἄφογος, ἢ ἀντίθετα ἂν ὁ ἕνας ὑψώνεται διὰ τὴν πονηρίαν του κι' ὁ ἄλλος δοκιμάζεται ἐξ αἰτίας τῆς ἀρετῆς του; "Ἡ μήπως ὁ ἕνας δὲν ὑψώνεται παραπάνω, ὥστε νὰ καταπέσῃ πλέον ἀξιοθρήνητα, και δὲν χαίρει μιᾶς ἀναβολῆς μέχρις ὅτου ἡ ὀλοκληρωμένη κακία του ἐκδηλωθῆ ὡς ἀσθένεια, ὥστε νὰ τιμωρηθῆ δικαιοτέρον; Κι' ὁ ἄλλος, ἀντιθέτως, δὲν καταπονεῖται, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, ὥστε νὰ δοκιμασθῆ ὡς χρυσὸς εἰς κάμινον και νὰ ἀποβάλλῃ και τὴν ἐλαχίστην κακίαν πού ἤμπορεῖ νὰ ἔχη; Κανεὶς μέσα εἰς τὸ ἀνθρώπινον γένος δὲν εἶναι καθαρὸς ἐκ τοῦ ρύπου, καθὼς ἐμάθαμεν, ἀκόμη και ἂν φαίνεται ἄξιος κάθε ἐκτιμῆσεως. Ἐγὼ διστάζω νὰ ἀποδώσω, κατὰ ἀπόλυτον τρόπον, τὰς θλίψεις εἰς τὴν κακίαν και τὴν εὐημερίαν εἰς τὴν εὐσέβειαν. Βεβαίως, συμβαίνει ἐνίοτε, διὰ κάποιον χρήσιμον σκοπόν, ἡ κακία νὰ συνοδεύεται ἀπὸ τὴν δυστυχίαν τῶν κακῶν και ἡ ἀρετὴ νὰ συμβαδίζῃ μὲ τὴν εὐτυχίαν τῶν δικαίων· ἀλλ' αὐτὸ δὲν γίνεται πάντοτε, οὔτε κατὰ ἀπόλυτον τρόπον· αὐτὸ ἐπιφυλάσσεται εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, ἔπου οἱ μὲν θὰ ἀμειψθῶν διὰ τὰς ἀρετὰς των, οἱ δὲ θὰ τιμωρηθῶν διὰ τὰς κακίας των. «Ἐγερθῆσονται, λέγει ἡ Γραφή, οἱ μὲν εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ εἰς ἀνάστασιν κρίσεως». Τὰ ἐπίγεια πράγματα εἶναι διαφορετικῆς τάξεως, ὅλα τείνουν πρὸς τὸ ἐπέκεινα, και αὐτὸ πού μᾶς παρουσιάζεται ὡς ἀνωμαλία εἶναι διὰ τὸν Θεὸν τελείως ὀμαλόν. "Όπως εἰς τὸ σῶμα ὑπάρχουν ἀνώτερα και κατώτερα μέρη, μεγαλύτερα και μικρότερα, ὅπως εἰς τὴν γῆν ὑπάρχουν ὄρη και κοιλάδες, τῶν ὁποίων ἡ ἁρμονικὴ σχέσις συνιστᾷ τὸ κάλλος πού προσφέρεται εἰς τούς ὀφθαλμούς μας· ὅπως, ἀκόμη, ἡ ἐργασία τοῦ καλλιτέχου σχετικῶς μὲ τὴν ὕλην πού ἐπεξεργάζεται εἶναι ἐπὶ ἕνα ὀρισμένον χρονικὸν διάστημα ἄτακτος και ἀκανόνιστος, ἀλλὰ γίνεται πραγματικὴ τέχνη, ὅταν προσανατολιζέται τελικῶς πρὸς τὴν κατασκευὴν ἐνὸς ἀντικειμένου. Αὐτὸ τὸ κατανοοῦμεν και τὸ παραδεχόμεθα, ὅταν ἴδωμεν τὴν ὀραιότητα τοῦ τελειωμένου ἔργου· ἀλλ' ὁ ἴδιος ὁ καλλιτέχνης ἐξ ἀρχῆς δὲν ἀγνοεῖ τὰ πράγματα ὅπως ἐμεῖς. "Ε! λοιπόν, κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον και τὰ πράγματα αὐτοῦ τοῦ κόσμου δὲν ἤμποροῦμεν νὰ εἴπωμεν ὅτι διευθύνονται ἄνευ τάξεως διὰ τὸν λόγον και μόνον ὅτι ἐμεῖς ἀγνοοῦμεν τὰς ἀρχὰς πού τὰ διέπουν.

'Αλλ' ἐὰν θέλωμεν νὰ λάβωμεν μίαν εἰκόνα τῆς πλάνης διὰ τὴν ὁποίαν ὀμιλοῦμεν, θὰ εἴπωμεν ὅτι ὀμοιάζει κάπως μὲ τὴν κατάστασιν τῶν ἀνθρώπων πού ἔχουν ναυτίαν ἢ ἱλιγγον: νομίζουν ὅτι τὰ πάντα περιστρέφονται, διότι οἱ ἴδιοι εἶναι ζαλισμένοι! Τὸ ἴδιο συμβαίνει και μὲ αὐτοὺς διὰ τούς ὁποίους σὰς ὀμιλῶ. "Αν καταληφθῶν ἀπὸ ἱλιγγον διὰ κάποιο γεγονός, δὲν ἀνέχονται νὰ ξεύρῃ ὁ Θεὸς περισσότερο ἀπ' αὐτούς· ἐνῶ θὰ ἔπρεπε νὰ κουρασθῶν και νὰ ἀναζητήσουν διὰ νὰ καταλάβουν, διότι ἡ ἀλήθεια θὰ τοὺς δοθῆ κατόπιν τῶν προσπαθειῶν των, ἢ θὰ ἔπρεπε νὰ ἐμβαθύνουν εἰς τὸ θέμα μὲ ἀνθρώπους πλέον σοφοὺς και πλέον πνευματικούς, διότι και τοῦτο εἶναι χάρισμα, και ἡ ἀληθινὴ γνώσις δὲν δίδεται εἰς ὅλους, ἢ θὰ ἔπρεπε νὰ τὴν θηρεύσουν (τὴν γνῶσιν) μὲ τὴν καθαρότητα τῆς ζωῆς των και νὰ ζητήσουν τὴν σοφίαν ἀπὸ τὴν ἀληθινὴν Σοφίαν. 'Αλλ' αὐτοὶ — ὡ τῆς ἀπαιδευσίας — τρέπονται πρὸς τὴν πλέον εὐκολον λύσιν: παραδέχονται ἐσφαλμένως ὅτι ὁ κόσμος εἶναι παράλογος, διότι οἱ ἴδιοι δὲν γνωρίζουν τὴν ἐρμηνείαν του· και εἶναι σοφοὶ ἐξ ἀγνοίας, ἢ μάλλον ἄσοφοι και ἄσύνετοι ἐξ αἰτίας μιᾶς ὀκνηρᾶς σοφίας!» (P.G. 35, 897).

* *

Σὰς ἐπαρουσίασα μερικὰ στιγμιότυπα ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ, συνοδευόμενα ἀπὸ τὴν ἐρμηνείαν, τὴν ὁποίαν ἔδωσεν εἰς αὐτὰ ὁ ἴδιος. Ζωὴ και διδασκαλία εἰς τούς Τρεῖς Ἱεράρχας συνοφαινόνται εἰς μίαν ἐνότητα. "Όταν ἐρωτᾶται κανεὶς: εἰς τί συνίσταται ἡ ἀγιωσύνη των, ἢ ἀπάντησις πού ἔχει νὰ δώσῃ εἶναι ὅτι ἡ ἀγιωσύνη των ἦτο ἢ βαθύτερα ἀνθρωπιά των, ὅτι ὁ ἐξαγιασμός ἦτο δι' αὐτούς εἰς τὴν πραγματικότητα ἐξανθρωπισμός: Ἡ βαθεῖα εἰλικρίνεια και τιμιότης, μὲ τὴν ὁποίαν ἔβλεπαν τὸν ἑαυτὸν των και τούς γύρω· ἢ πίστις ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἀνάστασις τοῦ ἀνθρώπου και τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς· ἢ μετ' ἀπολύτου αὐταπαρνήσεως ἀφοσίωσις εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας: αὐτὰ ἀποτελοῦν τὴν οὐσίαν τῆς ἀγιωσύνης και τῆς ἀνθρωπιάς των. Εἶχεν ὁ καθένας των τὴν ἰδιοσυγκρασίαν του και τὰ θελητὰ και ἀθέλητα σφάλματά του. Ἡ ἀγιωσύνη των εἶναι ἀληθῶς «ἐνσαρκωμένη» εἰς τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς μας: εἶναι ἡ συνεχὴς καθαρὰ γραμμὴ τῶν ἀγῶν ἐπιδιώξεών των· ὁ καθημερινὸς ἀγὼν των διὰ τὸν Θεόν· ἢ ἀφιερωμένη εἰς τὸ "Άγιον Πνεῦμα ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἀγιωσύνη των εἶναι τόσον «ἱστορικὴ», ὥστε εἰς παρελθούσας ἐποχὰς ἢ χριστιανικὴ λαϊκὴ ψυχὴ ἐστράφη εἰς ὑπερβατικώτερας μορφὰς τῆς παρουσίας τοῦ Ἁγίου και ἐλησιμόνησε τὴν ἀγιωσύνην ἀνθρώπων ὡς ὁ Γρηγόριος. Σήμερον ὅμως, εἰς τὴν ἐποχὴν μας, ὀλόκληρος ἡ χριστιανοσύνη ἐπιστρέφει εἰς τὰς μεγάλας αὐτὰς ἀνθρωπίνες μορφὰς τῆς ἀγιότητος, διότι ἀντιλαμβάνεται ὅτι αὐταὶ ἤμποροῦν νὰ μᾶς καθοδηγήσουν και νὰ μᾶς ἐμπνεύσουν εἰς τὸν καθημερινὸν χριστιανικὸν μας ἀγῶνα.

(Τέλος)

ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΟΥΡΙΔΗΣ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Δέν είναι δυνατόν.

Τὸ ζήτημα τοῦ «τετάρτου γάμου» καὶ τοῦ «αὐτομάτου διαζυγίου» ἐξακολουθεῖ σχεδὸν καθημερινῶς ν' ἀπασχολῆ τὰς στήλας τῶν ἡμερησίων. Ἄλλ' ὡς ἐτόνισεν ἡ Ἱερὰ Σύνοδος ἐν τῷ σχετικῷ ἀπαντητικῷ ἐγγράφῳ αὐτῆς πρὸς τὸν Ὑπουργὸν Δικαιοσύνης, «δὲν εἶναι δυνατόν νὰ φαντασθῆ, ὅτι ἡ Βουλὴ τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους θὰ νομοθετήσῃ ἀντιθέτως πρὸς τὰ ἱερὰ θέσμιμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰς ἱερὰς οἰκογενειακὰς παραδόσεις τῆς Ἑλληνικῆς ἡμῶν Κοινωνίας, καὶ μάλιστα ἀντιθέτως πρὸς τὴν καθιερωθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τάξιν ἀκόμη καὶ ἐναντι ἰσχυρῶν Ἀυτοκρατόρων (Λέοντος τοῦ Σοφοῦ 906 μ.Χ.), οἵτινες δὲν ἀπετόλμησαν νὰ καταλύσωσι τοὺς ἱεροὺς περὶ γάμου θεσμούς». Θέλομεν λοιπὸν νὰ ἐλπίζωμεν, ὅτι θὰ τεθῆ τέρμα ὀριστικῶν εἰς τὴν συζήτησιν.

«Οὐκ' ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος».

Εἰς τὴν «Δευτέραν Συνάντησιν τῶν Ἀθηρῶν» ὁ Γάλλος φιλόσοφος καὶ αἰσθητικὸς Ἐτιέν Σουριῶ ἐπέμνησε τὸ «οὐκ' ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος», ἀναπτύξας τὸ θέμα «Αἱ τροφαὶ τῆς ψυχῆς». Ὡς ἐτόνισεν ὁ διαπρεπὴς ὁμιλητής, «δὲν πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζωμεν μόνον τὰς στερήσεις τοῦ σώματος. Ὑπάρχουν καὶ στερήσεις τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος, καταστάσεις ψυχικῆς ἀπελπισίας. Αἱ καταστάσεις αὗται εἶναι ἐνίοτε ὁμαδικαί. Διεπιστώθησαν περιπτώσεις πνευματικῆς πείνης, πρόκαλέσασαι, εἰς ὀρισμένας ἀνθρωπίνους ομάδας, δυσφορίας καὶ ἀησυχίας, αἱ ὁποῖαι ἐστέρησαν ἀπὸ αὐτὰς τελείως τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς».

Ὅθεν τὸ νὰ τρέφεται ἡ ψυχὴ διὰ τῆς θρησκείας, διὰ τοῦ ὠραίου, διὰ τοῦ θάρρους, διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ πνεύματος τῆς εὐθύνης εἶναι τι ἀπολύτως ἐπιβεβλημένον διὰ τὴν ψυχολογικὴν ὕγιαν τοῦ ἀνθρώπου.

Χαίρομεν, διότι εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ τεχνικοῦ καὶ μηχανοκρατικοῦ πολιτισμοῦ οἱ ἀληθῶς σοφοὶ ὑπομνήσκουν τὴν ἀλήθειαν ταύτην.

Διετρέψαν τὴν ἀφοσίωσιν των.

Ἡ Πολωνία ἐώρασε λαμπρότατα τὴν χιλιετηρίδα τοῦ Χριστιανισμοῦ τοῦ πολωνικοῦ λαοῦ, μολοντί ἡ κομμουνιστικὴ πολωνικὴ κυβέρνησις ἀπὴρῶρενος τὸν ἑορτασμὸν καὶ κατέβαλε προσπάθειας πρὸς μεταίωσιν τῶν ἐκδηλώσεων. Αἱ κομμουνιστικαὶ ἀρχαὶ ἐξεπλάγησαν κυριολεκτικῶς, ὅταν ἀντίκρουσαν ὀγκώδη πλήθη λαοῦ πάσης κοινωνικῆς τάξεως νὰ μετέχουν ἐνεργῶς τῶν μεγαλειωδῶν ἑορτῶν, αἱ ὁποῖαι διεξή-

χθησαν ἐντὸς ἀτμοσφαιρας ἱερᾶς κατανύξεως καὶ ἐκδήλων χριστιανικῆς πίστεως. Κλήρος καὶ λαὸς διετρέψαν τὴν ἀφοσίωσιν των εἰς τὸν Χριστὸν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν.

Τοιοῦτοτρόπως, ὡς ὀρθῶς ἐσημειώθη ὑπὸ τῆς «Καθολικῆς», «τὸ ἀόρατον ὄπλον τῆς πίστεως ἐνίκησε τὰς σιδηρᾶς πανοπλίας τῶν ἀλαστόρων κατακτητῶν, ἀκριβῶς διότι ἡ πίστις αὕτη ὑπάρχει ἐρριζωμένη εἰς τὰς καρδίας ὀλοκλήρου τοῦ λαοῦ. Πρὸς τὸ φρόνημα τοῦ λαοῦ οὐδεμία κυβέρνησις δύναται νὰ ἀντισταθῆ».

Κέντρον πνευματικῆς ἀκτινοβολίας.

Μέσα εἰς τὴν σημερινὴν σύγχυσιν καὶ ἀσυναρτησίαν, τὴν γενικὴν φθορὰν τῶν ἀξιών καὶ τῶν ἐνοιῶν καὶ τὴν σχεδὸν παντελῆ ἀπουσίαν σοβαρᾶς ἀποδοτικῆς δράσεως, ἡ «Ἐκκλησία» μὲ ἄλλως ἰδιαιτέραν χαρὰν καὶ ἱκανοποίησιν ὑπομνήσκει ἐκάστοτε ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς τῆν λαμπρὰν πνευματικὴν καὶ κοινωφελῆ δράσιν τῶν Ἱεραρχῶν μας, οἱ ὅποιοι ἀνευ τυμπανοκρουσιῶν καὶ μὲ πενιχρὰ μέσα ἐπιτελοῦν μέγα ἐθνικὸν καὶ θρησκευτικὸν ἔργον.

Μεταξὺ τῶν παραδειγμάτων λαμπρᾶς δράσεως τῶν Ἱεραρχῶν μας, ἀναφέρομεν κατωτέρω τὸ παράδειγμα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ναυπακτίας καὶ Εὐβοτανίας κ. Δαμασκηνοῦ, ὁ ὅποῖος—πλὴν τῆς ἄλλης πνευματικῆς, κοινωνικῆς καὶ φιλοanthρωπικῆς δράσεώς του—ἀνήγειρε προσφάτως δι' ἀτόπτων κόπων καὶ σκληρῶν μόχθων καὶ ἐνεκαίνιασεν ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ τὴν Μεγάλην Αἴθουσαν τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου «Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως αὐτοῦ.

Εὐχόμεθα ὀλοφύχως, ὅπως τὸ θεοφιλὲς τοῦτο ἔργον ἀποβῆ ἀληθινὸν κέντρον πνευματικῆς ἀκτινοβολίας καὶ ψυχικῆς ἀνατάσεως.

Ἔργάζονται ἀθορύβως.

Ἐν συνεχείᾳ ἀναφέρομεν μὲ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν, ὅτι, ὡς ἀνέγραφε καὶ ὁ καθημερινὸς τύπος δημοσιεύσας μάλιστα καὶ σχετικὰς φωτογραφίας, καὶ ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος κ. Κωνσταντῖνος, πλὴν τῆς ἄλλης ποιικίλης ποιμαντικῆς του δράσεως, περιέργεται ἀκάματος τὴν ἀκριτικὴν περιοχὴν του, οἰκοδομῶν ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς τὸ ποίμνιόν του. Ὁμοίως ἐπισκέπτεται συχνὰ καὶ τὰ συνοριακὰ φυλάκια διὰ νὰ μεταφέρῃ τὴν εὐλογίαν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὰ στρατευμένα παιδιὰ τῆς πατρίδος μας.

Ἔστωσαν καὶ τὰ ὀλίγα αὐτὰ ὡς ἀπάντησις εἰς τοὺς ἐξ ἀγνοίας ἢ ἠθελημένως κατηγοροῦντας ἀβασίμως καὶ

ἀδίκως τὸς Ἱεράρχας μας, οἱ ὅποιοι ὁμολογουμένως ἐργάζονται ἀθροῦβως καὶ ἀποδοτικῶς, ἐπιτελοῦντες μὲ ζήλον τὴν δυσχερῆ καὶ ὑπεύθυνον ἀποστολήν των.

Τὸ ζήτημα τῶν υἰοθεσιῶν.

Ὁρθῶς τὸ Ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν δι' ἐγκυκλίον του πρὸς τὰ κέντρα κοινωνικῆς προνοίας, τὰ ἐθνικὰ ἰδρύματα παιδικῆς προστασίας, τὸ ΠΙΚΠΑ κ.λ.π. ἐφιστᾷ τὴν προσοχὴν ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τοῦ νὰ τηρῶνται ἐπακριβῶς αἱ ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζόμεναι προϋποθέσεις ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν διενέργειαν πάσης υἰοθεσίας.

Ἰδιαίτερος συνιστᾶται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς διατάξεως, καθ' ἣν, πρὸς διαφύλαξιν τῆς ἐθνικότητος καὶ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως τῶν Ἑλληνοπαίδων, οὗτοι δέον νὰ δίδονται πρὸς υἰοθέτησιν μόνον εἰς ὀρθοδόξους τὸ θρησκευμα καὶ Ἑλλήνας τὴν καταγωγὴν γονεῖς.

Νομίζομεν, ὅτι ἡ ὅλη προσπάθεια θὰ ἔχη καλῶτερα ἀποτελέσματα, ἐὰν οἱ ἀρμόδιοι ἐπὶ τοῦ προκειμένου συνεργάζονται μετὰ τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν, ὡς καὶ μετὰ τῶν ἐδραβεστάτων ἐφημερίων, οἵτινες ὡσαύτως δέον νὰ ἐπαγροπνοῦν διὰ τὴν τήρησιν τῶν μνημονευθειῶν διατάξεων.

Ἐπιβάλλεται ἡ ἐκπόνησις ὑγιῶς προγράμματος.

Καθ' ἃ ἐσημειώθη εἰς τὴν «Καθημερινήν», αἱ Σχολικαὶ Ἐκπομπαὶ τοῦ E.I.P. εἰς πολλὰς περιπτώσεις ἀντὶ παιδαγωγικοῦ εἶχον πολιτικὸν περιεχόμενον, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ὅλως ἀπαράδεκτον. Ὡσαύτως «κατηγγέλησαν» ὀρισμέναι ὁμιλίαι ὡς ἀντιχριστιανικοῦ περιεχομένου, κατὰ παράβασιν τῆς συνταγματικῆς διατάξεως τῆς προστατευούσης τὴν Ὁρθόδοξον Χριστιανικὴν Ἐκκλησίαν».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπιβάλλεται οὐ μόνον ἡ ἀνασύνθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἐκπομπῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐκπόνησις ἐνὸς ὑγιῶς προγράμματος αὐτῶν, πρὸς πραγματοποιήσιν τοῦ ὁποίου δὲν πρέπει νὰ συνεργάζονται ὀλίγοι μόνον «ἡμέτεροι» ἢ «φίλα φρονοῦντες», ἀλλὰ πρέπει νὰ κληθῶν νὰ συνεισφέρουν τὴν συμβολὴν των πάντες οἱ διακρινόμενοι διὰ τὰς παιδαγωγικὰς των ἰκανότητας καὶ τὰ διδακτικὰ των προσόντα.

Ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ αἶσθημα τοῦ δικαίου.

Ὁρθῶς ἐπληρέθη ἡ πρωτοβουλία τοῦ Προϊσταμένου τῆς Εἰσαγγελίας Ἀθηνῶν κ. Χατζίκου νὰ ἀσκήσῃ ἀντίφεσιν κατὰ τῶν ὀλιγομήρων ποιῶν φυλακίσεως, αἱ ὁποῖαι ἐπεβλήθησαν εἰς τοὺς νοθευτὰς τῶν φαρμάκων. «Ἡ ἐνέργειά του ἀνταποκρίνεται ἀπολύτως πρὸς τὸ αἶσθημα δικαίου καὶ τὸ αἶσθημα ἀutoπροστασίας τοῦ λαοῦ, ἡ ζωὴ τοῦ ὁποίου ἐτέθη εἰς κίνδυνον καὶ δὴ ἐνσυνειδήτως, χάριν δ' εὐτελοῦς ἀθεμίτου κέρδους, ὑπὸ τῶν τόσον ἐπεικῶς τιμωρηθέντων».

Οἱ παντὸς εἶδους ἐγκληματῖαι, οἵτινες εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως ἐγκληματοῦν εἰς βάρος τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, πρέπει νὰ γνωρίζουν, ὅτι θὰ ἔλθῃ ὥρα, καθ' ἣν βαρὺς ὁ πέλεκυς τῆς δικαιοσύνης θὰ πέσῃ ἐπ' αὐτούς.

Ἐγὶα θεάματα.

Ἡ μεγάλη ἐπιτυχία, τὴν ὁποίαν ἔχουν αἱ λαμπραὶ παραστάσεις τοῦ «Χριστιανικοῦ Θεάτρου», ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἔχει πῆναν καὶ δίψαν δι' ὑγῖα πνευματικὴν τροφὴν καὶ δι' ὑγῖα θεάματα. Δι' οὗτὸ θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον, ἵνα ἡ προσπάθεια τοῦ «Χριστιανικοῦ θεάτρου» συνεχισθῇ καὶ μάλιστα ἐπεκταθῇ κενρίως καὶ πρὸ πάντων εἰς ἔργα ὀρθοδόξου ἑλληνικῆς πνευματικότητος.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐτὸ θὰ ἐπρεπε νὰ ἰσχύῃ καὶ διὰ τὴν ἑλληνικὴν κινηματογραφικὴν παραγωγὴν, ἥτις, ὡς μὴ ὠφελον, ἔχει κατὰ τὸ πλεῖστον ἐκδηλὰ τὰ συμπτώματα τῆς ἠθικῆς κρίσεως, πρέπει νὰ χωρετισθῇ ὡς ἐν δεῖγμα ὑγιῶς ἀντιδράσεως τὸ ὅτι ἐτοιμάζεται ἑλληνικὴ ταινία, ἥτις θὰ ἔχη ὡς ὑπόθεσιν τὴν ζωὴν τοῦ νεομάρτυρος Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ.

Ἀληθῶς τὸ ἑλληνικὸν θέατρον καὶ ὁ ἑλληνικὸς κινηματογράφος θὰ συνετέλων τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνύψωσιν τῆς πνευματικῆς στάθμης τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἐὰν ἤντλων τὰ θέματα αὐτῶν ἐκ τῶν κρυσταλλίνων πηγῶν ἐμπνεύσεως τῆς ἑλληνορθοδόξου παραδόσεως.

Ἀνάγκη προληπτικοῦ ἐλέγχου.

Ἐν συνεχείᾳ πρέπει νὰ ἐξάρωμεν τὸ γεγονός, ὅτι ὁ βουλευτὴς Ἀθηνῶν κ. Βρανόπουλος προέτεινε τὸν καταρτισμὸν ἐιδικῆς ἐπιτροπῆς ἐξ ἀνθρώπων ἀδιαβλήτου κύρους, προτεινομένων ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ τῶν ἐπισήμων λογοτεχνικῶν σωματείων, ἡ ὁποία νὰ ἀσκήσῃ προληπτικὸν ἐλεγχον καὶ αὐτῶν τῶν ταινιῶν καὶ τῶν διὰ τοῦ τύπου ἢ διὰ παραστάσεων διαφημίσεών των. Ὁ ἐλεγχος οὗτος, κατὰ τὴν ὀρθὴν πρότασιν, πρέπει νὰ εἶναι κατοχυρωμένος διὰ νόμον, ὥστε ἡ παράβασις τῶν ἀποφάσεων τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἡ ἀνευ ἐλέγχου καὶ ἀδείας αὐτῆς ἐμφάνισις ἀπαράδεκτον ταινίας ἢ διαφημίσεως τῆς νὰ ἐπισύρῃ βαρυστάτας ποινάς, ἀναλόγους πρὸς τὰς προβλεπόμενας διὰ τὴν ἐμπορίαν ναρκωτικῶν.

Πρέπει ἐπὶ τέλους νὰ κατανοηθῇ, ὅτι ἡ ἐλευθερία ἐν τινι δημοκρατικῇ κοινωνίᾳ δὲν σημαίνει ἀσυδοσίαν. Ὡς θὰ ἦτο ἀπαράδεκτον τὸ ἐλεύθερον ἐμπόριον τῶν ναρκωτικῶν, οὕτως εἶναι ἀπαράδεκτον ἡ ἐλευθερία καὶ ἀνεμπόδιστος ἐμπορία τῆς πάσης φύσεως πνευματικῆς καθαριδίνης, ἥτις ὑποσκάπτει τὰ πνευματικὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας.

Δύναται νὰ συνδυασθῇ ἄριστα.

Οἱ παρακολούθησαντες τὰς γυμναστικὰς ἐπιδείξεις τῶν σχολείων τῆς πατρίδος ἡμῶν διεπίστωσαν, ὅτι εἰς τινὰς περιπτώσεις ἡ ἀμφίεσις καὶ αἱ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Σύνοδος

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝΤΑ

Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν σημερινὴν τακτικὴν Αὐτῆς συνεδρίαν (2 Ἰουνίου 1966): 1) ἀπεφάσισεν ὅπως ἀποστείλῃ συγχαρητήριον τηλεγράφημα πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῶν γενεθλίων Αὐτοῦ· 2) συνεζήτησε τὸ ἀπὸ ἐπταμήνου ἐκκρεμοῦν Ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν ἐκλεγέντων καὶ μετατεθέντων Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτῶν καὶ ἀπεφάσισεν ὁμοφώνως, ὅπως ἀποστείλῃ πρὸς τοῦτο τηλεγράφημα πρὸς τὴν Α.Μ. τὸν Βασιλέα καὶ ζητήσῃ τὴν συμπαράστασιν καὶ προστασίαν Αὐτοῦ ὡς καὶ τηλεγράφημα πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Σ. Στεφανόπουλον καὶ τὸν ἐπὶ τῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Ὑπουργὸν κ. Ἀλλαμανῆν καὶ διαμαρτυρηθῇ διὰ τὴν συνεχῶς ἀναβαλλομένην νομοθετικὴν τακτοποίησιν τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος, ὅπερ ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει ἀποβαίνει εἰς βάρος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους· 3) ὁμοίως συνεζήτησε καὶ ἀπεφάσισε τὴν λήψιν τῶν ἐνδεικνυομένων μέτρων διὰ τὴν ἐπ'ἀνδρωσιν τῆς Ἀγιοταφικῆς Ἀδελφότητος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Σινᾶ καὶ 4) ὥρισε τὴν ἑορτὴν τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, 14 Σεπτεμβρίου ἐ.ἔ., ὡς ἡμέραν διενεργείας πανελληνίου ἐράνου ὑπὲρ τῶν Ἱερῶν Προσκυνημάτων τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 2ᾳ Ἰουνίου 1966

Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ἡ Ἱερά Σύνοδος, συνεδρίασα σήμερον ἐκτάκτως ἐξ ἀφορμῆς τοῦ διαβιβασθέντος εἰς Αὐτὴν τὸ παρελθὸν Σάββατον, 4ην Ἰουνίου ἐ.ἔ., ὑπὸ τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Νομοσχεδίου «Περὶ ρυθμίσεως Ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων», ἀπεφάσισεν ὅπως ἀπαντητικῶς γνωρίσῃ εἰς τὸν κ. Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ὅτι συμφώνως πρὸς τὴν ἐκπεφρασμένην γνώμην τῆς Ἱεραρχίας τὸ Νομοσχέδιον τοῦτο εἶναι ἀπαράδεκτον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν ὁποίαν κλονίζει ἀπὸ τῶν θεμελίων Αὐτῆς.

Ὡσαύτως ἐν συνεχείᾳ τῶν μέχρι τοῦδε διαβημάτων τῆς ἐπαναλαμβάνει, ὅτι μόνῃ λύσει τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος εἶναι ἡ νομοθετικὴ τακτοποίησις τῶν γενομένων πράξεων τῆς Ἱεραρχίας.

Εἰς περίπτωσιν δὲ καθ' ἣν ἤθελε βραδύνει ἡ ρύθμισις τοῦ χρονίζοντος Ἐκκλησιαστικοῦ θέματος ἡ Ἱερά Σύνοδος ἀντιμετωπίζει τὸ ἐνδεχόμενον ἐκτάκτου συγκλήσεως τῆς Ἱεραρχίας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 6ῃ Ἰουνίου 1966

Ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

ἐκδηλώσεις τῶν χρησιμοποιουμένων διὰ τὰς ἐπιδείξεις ταύτας μαθητῶν ἦσαν λίαν ἐξεζητημένα καὶ οὐδόλως ἀρμόζουσαι.

Τὸ σχολεῖον πρέπει, πρὸς τοὺς ἄλλους, νὰ καθιστᾷ συνειδητόν, ὅτι ἡ αἰδὸς εἶναι ὁ κυριώτερος στολισμὸς τῶν νεανίδων. Ἐπομένως δὲν πρέπει αἱ γυμναστικά ἐπιδείξεις νὰ ἐθίζουν ταύτας εἰς τὸ νὰ ἀποβάλλουν τὸν ὠραῖον τοῦτον στολισμόν. Ἀσφαλῶς μὲ ὀλίγην καλὴν θέλησιν ἢ σεμνότης δύναται νὰ συνδυασθῇ ἄριστα πρὸς τὴν ἀσκήσιν τοῦ σώματος καὶ τὰς γυμναστικὰς ἐπιδείξεις.

Πολύτιμος φωνή.

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κ. Θεόκλητος προσεκήρυξε διαγωνισμόν πρὸς συγγραφὴν βιβλίου, μὲ τὸ ὅποιον θὰ προσφερθῇ

Ἀποστολικὴ Διακονία

Εἰς τὴν ὠραίαν καὶ ἀπαστράπτουσαν ἀπὸ καθαριότητα αἵθουσαν τοῦ ἑστιάτοριου τῆς Ἀπ. Διακονίας συνεκεντρώθησαν τὴν Δευτέραν, 23 Μαΐου, ἅπαντες οἱ τρόφιμοι τοῦ Θεολογικοῦ Οἰκοτροφείου, τὸ προσωπικὸν τῶν Κεντρ. Γραφείων, τοῦ Τυπογραφείου καὶ τοῦ Βιβλιοδετείου εἰς κοινὴν συνεστίασιν. Ἡ προσέλευσις τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου, ὅστις ἠγαθύνθη νὰ τιμήσῃ διὰ τῆς παρουσίας του τὴν συνεστίασιν αὐτὴν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πολλαπλὰς ἐκδηλώσεις εὐκρινούς ἀγάπης καὶ ἀφωσίσεως πρὸς τὸ σεπτὸν πρόσωπον τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ὅστις ὑπὸ τὰς σημερινὰς δυσχερεῖς περιστάσεις, ὡς δεξιὸς οἰκοστρόφος, κατευθύνει μὲ ἰδιαιτέραν σύνεσιν καὶ σωφροσύνην τόσον ἐπιτυχῶς τὴν νοητὴν ὁλκάδα τῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν τράπεζαν παρεκάθησαν ὅλοι οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ σπουδασταὶ—θεολόγοι τοῦ Οἰκοτροφείου, καθὼς καὶ οἱ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς Διακονίας. Περὶ τὸ τέλος τοῦ γεύματος ὁ ἐκ τῶν σπουδαστῶν Γεώργ. Ἀντωνίου, προσφωνῶν τὸν Μακαριώτατον, εἶπε μεταξὺ ἄλλων: «Ἡ ἐν μέσῳ ἡμῶν παρουσία τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος προξενεῖ εἰς ὅλους μας σκιρτήματα χαρᾶς καὶ ρίγη συγκινήσεως. Εὐχαριστοῦμεν ὀλοφύχως τὸν Θεόν, διότι μᾶς ἤξιωσεν νὰ παρακαθῆσωμεν εἰς τὴν τράπεζαν αὐτὴν ὑπὸ τὰς ὑμετέρας εὐχὰς καὶ εὐλογίας. Ἡ θαλαπωρὴ καὶ τὸ οἰκογενειακὸν σχεδὸν περιβάλλον, πού ἐπικρατοῦν ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ Οἰκοτροφείου τοῦτου, ἀνυψώνουν τὸν δείκτην τῆς αἰσιοδοξίας διὰ τὸ μέλλον, τὰ δὲ ποικίλα ἐφόδια, πού μᾶς παρέχονται ἐν αὐτῷ, μᾶς ἐξασφαλίζουν τὸ συναίσθημα τοῦ νικητοῦ εἰς τὰς ἐπιδιώξεις μας, τόσον ὡς χριστιανῶν, ὅσον καὶ ὡς θεολόγων. Ἡ στοργικὴ φροντίς, τὴν ὁποίαν καταβάλλει ἡ Μήτηρ Ἐκκλησία δι' ἡμᾶς τοὺς νεοσυλλέκτους στρατιώτας τῆς, μᾶς ὑποχρεώνει νὰ ζῶμεν μὲ ἠύξημένον τὸ αἶσθημα τῆς εὐθύνης εἰς τὴν ζωὴν. Ἐστὲ βέβαιος ὅτι, ἐξερχόμενοι εἰς τὸν στίβον τῆς καθημερινῆς ζωῆς, θὰ φανώμεν ἀξιοὶ τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῶν φροντίδων τῆς Θεοσοστάτου Ἐκκλησίας μας». Καταλήγων ὁ κ. Ἀντωνίου, ἀφοῦ ἐξέφρασε τὰς εὐχαριστίας τῶν σπουδαστῶν πρὸς τὸν Μακαριώτατον, τὴν Ἱεράν Σύνοδον καὶ τὸ ἐκλεκτὸν ἐπιτελεῖον τῶν συνεργατῶν του, χάρις εἰς τὰς ἀόκυνες προσπάθειάς τῶν ὁποίων λειτουργεῖ τὸ Θεολογ. Οἰκοτροφεῖον, πού ἀποτελεῖ σημαντικὸν καταφύγιον τῶν σπουδαστῶν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς φοιτητικῆς των θητείας, ἠυχθήθῃ ὅπως ὁ Κύριος μηκύνῃ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου καὶ τὸν παρεκάλεσε συγχρόνως, ὅπως δέεται εἰς τὸν Παντοδύναμον, ἵνα ἐνισχύῃ τοὺς πνευματικὸς λαμπαδηδρόμους τοῦ Οἰκοτροφείου τῆς Διακονίας, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ των, πού δὲν εἶναι ἄλλος, παρὰ ἡ σωτηρία τῶν πολυτίμων ψυχῶν καὶ ἡ δόξα τοῦ ὀνόματος τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

εἰς τὸν λαὸν τῆς ἐπαρχίας του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ πανελλήνιον ἀναγνωστικὸν κοινόν, ὁ βίος τοῦ Ἁγίου καὶ ἑθναποστόλου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ, ὁ ὁποῖος ἐκ τῆς ἐπαρχίας ταύτης προῆλθεν. Ἡ ἀπόφασις εἶναι ὠραία καὶ ἀκρως ἀπαινετή. Διὰ τὸν Ὅσιον Κοσμᾶν ἐπάροχει ἡδὴ τεραστία βιβλιογραφία, μέρος τῆς ὁποίας ἐκλαϊκευτικοῦ καὶ ἐποικιοδομητικοῦ χαρακτήρος. Ἀλλ' ἦτο καιρὸς νὰ δοθῇ εἰς τὸν μέσον ὀρθόδοξον Ἕλληνα μία βιογραφία τοῦ Κοσμᾶ ἐμπνευσμένη καὶ ἠγγυημένη ἀπὸ τὴν ἰδίαν τὴν Ἐκκλησίαν. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀσφαλῶς θὰ ὠφελήσῃ πολὺ, φέρον τὸν Ἅγιον ὁμιλοῦντα διὰ τῆς ζωῆς του καὶ τῶν φωτεινοτάτων ἐν τῇ ἀπλότητί των λόγων του εἰς τὸν σύγχρονον Ἕλληνα, ὁ ὁποῖος ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις ἔχει ἀνάγκην νὰ διδαχθῇ ἀπὸ τὸν ἅγιον Κοσμᾶν. Οἱ Ἅγιοι δὲν ὁμιλοῦν μόνον εἰς τὴν ἐποχὴν των. Εἶναι αἰώνως ἐπίκαιροι.

Κατόπιν έλαβε τόν λόγον ό Γεν. Δ/ντής άρχιμ. κ. Μπαρδάκος, όστις εις έμπνευσμένην και μεστήν έννοιών όμιλίαν του άνέλυσε και έξηρε τό έπιτελούμενον έν τή Διακονία έξόχως θεοφιλές και θεάρεστον έργον, τά καρποφόρα και θετικά έπιτεύγματα του όποίου πρόκειται ένώπιον όλων. Ηύχαρίστησε τόν Μακαριώτατον διά τήν τιμήν τήν όποίαν έκαμεν όπως παρευρεθή εις τήν συνεστίασιν και εύλογήση εκ του σύνεγγυς τούς τε σπουδαστάς, ώς και τούς έν τή Διακονία έργαζομένους και έπεκαλέσθη τās εύχάς και εύλογίας του 'Αρχιεπισκόπου εις τό έργον τής Διακονίας που είναι πολυσχιδές και πολυποικίλον. 'Ο κ. Γενικός εύρε τήν εύκαιρίαν να εύχαριστήση τά στελέχη και σύμπαν τό προσωπικόν του 'Οργανισμού διά τό έργον τό όποιον έπιτελούν έν τή 'Εκκλησία προς διαφώτισιν, ενημέρωσιν και σωτηρίαν τών ψυχών. 'Η όμιλία του Γεν. Δ/του, που έκαμε άριστην έντύπωσιν, κατεχειροκροτήθη ζωηρώς υπό τών παρισταμένων. Μεθ' ό ώμίλησεν ό Μακαριώτατος διά μακρών έκφράσας τήν χαράν του, διότι του δόθη η εύκαιρία να παρευρεθή εις τήν συνεστίασιν και να έλθη τιοιυτοτρόπως εις άμεσον έπαφήν με τούς σπουδαστάς θεολόγους και τούς έν τή ύπηρεσία τής Διακονίας, τών όποιών έπήνεσε τόν ζήλον, τήν άφωσίωσιν εις τό καθήκον και τήν Μητέρα 'Εκκλησίαν, η όποία ουδέποτε θα παύση έκδηλούσα τό ένδιαφέρον της δι' αυτούς. «Πολλά—είπε άπευθυνόμενος ιδιαιτέρως προς τούς Σπουδαστάς του Οικοτροφείου—άναμένει η 'Εκκλησία από ύμās. 'Αναλαμβάνοντες τήν ύψηλήν άποστολήν σας, πρέπει ώς νέα ζωντανά στοιχεία να συμβάλλετε δι' όλων τών δυνάμεών σας εις τήν τόνωσιν του θρησκευτικού αισθηματος και τήν έξύψωσιν του κύρους και του γοήτρου τής 'Εκκλησίας, τής όποιās άποτελείτε οιονει τόν μάχιμον στρατόν. Εισθε έμπεδον που θα προσφέρη εις τόν κόσμον τήν καλήν μαρτυρίαν. Είναι χάσμα όφθαλμού και άπόλαυσις ψυχική να βλέπη τις ύμās—τό στρατεύμα τουτο τής 'Εκκλησίας—κατά τās χαλεπάς αυτάς ήμέρας. 'Η 'Εκκλησία έχει άπείτησιν να έμπεδώσετε τήν λατρευτικήν, κοινωνικήν και δογματικήν διδασκαλίαν της. Δέν θα έπιτύχωμεν ποτέ εις τόν βίον, εάν δέν φωτισθώμεν από τās παραδόσεις τών εύκλεών προγόνων μας. Δέον να καλλιεργήται μεταξύ ήμών τό πνεύμα τής ισότητος. 'Υπέρ άπάντων η προσευχή σας προς τόν Θεόν. Είθε ό Κύριος, που έκαμε τούς άλιεις 'Αποστόλους, διά του Πνεύματος τής Πεντηκοστής, να φωτίση και ύμās, όστινες εισθε τό καύχημα τής 'Εκκλησίας».

'Εμπεριστατωμένοι και με βαθύ νόημα, αλλά και με λαμπράς ύποθήκας, ό λόγος του Μακαριώτατου επί αρκετά λεπτά έκράτησε άδιάπτωτον τήν προσοχήν όλων με άποτελεσμα να έκσπάσουν εις ζωηράς έπευφημίας και εύχάς ύπέρ μακροημερεύσεως του 'Αρχιεπισκόπου, του άκλονήτου αυτού βράχου τής 'Ορθοδοξίας και άσθηροϋ τηρητοϋ τών θεσμίων και παραδόσεων τής άμωμήτου Θρησκείας μας.

Τό τροπάριον τής 'Αναλήψεως και η φήμη του Μακαριώτατου, που έψάλησαν έν χορω, άπετέλεσαν τήν κατακλείδα τής συνεστίασεως αυτής, που θα μάς μείνη άλησιμόνητος και τής όποιās τήν όλην έπιστάσιν και επίβλεψιν είχαν ό άκούραστος και δραστήριος Δ/ντής του Θεολ. Οικοτροφείου τής Διακονίας άρχιμ. κ. Χρυσόστομος Βούλτσος.

'Ιερά 'Αρχιεπισκοπή 'Αθηνών

'Ο Μακαριώτατος 'Αρχιεπίσκοπος 'Αθηνών και πάσης 'Ελλάδος κ. Χρυσόστομος κατά τό χρονικόν διάστημα από τής 26ης Μαΐου μέχρι τής 10ης 'Ιουνίου έ.έ. έχοροστάτησεν εις διαφόρους Ιερούς ναούς τών 'Αθηνών, προήδρευσε τών συνεδριών τής 'Ιεράς Συνόδου και τών Διοικητικών Συμβουλίων διαφόρων 'Εκκλησιαστικών 'Οργανισμών, συνειργάσθη μετά Σεβασμιωτάτων 'Αρχιερέων, έδέχθη εις άκρόασιν διαφόρους έπιτροπάς και άτομα κ.ο.κ. Ούτω:

'Εχοροστάτησε: Τή 29η Μαΐου εις τήν έν τώ Μητροπολιτικώ Ναώ 'Αθηνών τελεσθεισαν θείαν Λειτουργίαν, καθώς και εις τόν 'Εσπερινόν τής Πεντηκοστής, άναγνώσας τās εύχάς τής γουγκλισίας.

—Τή 5η 'Ιουνίου εις τήν έν τώ Μητροπολιτικώ Ναώ 'Αθηνών τελεσθεισαν θείαν Λειτουργίαν.

Προέστη: Τή 29η Μαΐου έν τώ Ιερώ ναώ 'Αγίας Τριάδος Βύρωνος τής Νεκρωσίμου 'Ακολουθίας εις τήν κηδείαν τής άειμήστου 'Ισιδώρας Κουρούση, μητρός του πανοσ. άρχιμ. Κουρούση.

—Τή 30η Μαΐου τής Λιτανείας του Ιερού ναού τής 'Αγίας Τριάδος Βύρωνος.

—Τή 5η 'Ιουνίου έν τώ Μητροπολιτικώ Ναώ 'Αθηνών του μνημοσύνου ύπέρ αναπαύσεως τής ψυχής του άειμήστου Κωνσταντίνου Βασιλείου.

—Τή 7η 'Ιουνίου τής 'Ακολουθίας του 'Αγιασμού επί τοίς εγκαινίοις του Πλανηταρίου του Ευγενιδείου 'Ιδρύματος, εις ά παρέστησαν αι Α.Α.Μ.Μ. ό Βασιλεύς Κωνσταντίνος και η Βασίλισσα 'Αννα-Μαρία, η Α.Β.Υ. η πριγκήπισα Ειρήνη, ό πρόεδρος τής Κυβερνήσεως κ. Στεφανόπουλος και άλλοι έπίσημοι.

'Ετέλεσε: Τή 29η Μαΐου έν τώ 'Εθνομολογικώ Μουσείω 'Αθηνών τά άποκαλυπτήρια τής προτομής του Κωνσταντίνου Παλαιόλογου.

Μετέβη: Τή 2α 'Ιουνίου εις τά 'Ανάκτορα 'Αθηνών και ένεγράφη εις τό βιβλίον συγχαρητηρίων επί τοίς γενεθλίοις τής Α.Μ. του βασιλέως Κωνσταντίνου.

Προήδρευσε: Τή 26η Μαΐου τής συνεδρίας τής 'Ιεράς Συνόδου, τό δε άπόγευμα τής αυτής ήμέρας του Μητροπολιτικού Συμβουλίου τής 'Ιεράς 'Αρχιεπισκοπής 'Αθηνών.

—Τή 27η Μαΐου του Διοικητικού Συμβουλίου του Βαφειάδακειου Κληροδοτήματος.

—Τή 31η Μαΐου του Διοικητικού Συμβουλίου του 'Εκκλησιαστικού 'Ορφανοτροφείου Βουλιαγμένης.

—Τή 1η 'Ιουνίου του Κεντρικού Συμβουλίου του Ο.Δ.Ε.Π.

—Τή 2α 'Ιουνίου τής συνεδρίας τής 'Ιεράς Συνόδου.

—Τή 3η 'Ιουνίου του Κεντρικού Συμβουλίου του Ο.Δ.Ε.Π.

—Τή 4η 'Ιουνίου τής έκτάκτου συσκέψεως τών Σεβασμιωτάτων Συνοδικών Συνέδρων.

—Τή 6η 'Ιουνίου τής συνεδρίας τής 'Ιεράς Συνόδου.

—Τή 7η 'Ιουνίου τής συνεδρίας τής 'Ιεράς Συνόδου.

—Τή 9η 'Ιουνίου τής συνεδρίας τής 'Ιεράς Συνόδου, τό δε άπόγευμα τής ίδιας ήμέρας τής συναντήσεως τών οργανωτών τής Ε.Ο.Χ.Α. επί τής συμπληρώσει 25 έτών από τής ιδρύσεως της. 'Ο Μακαριώτατος ώμίλησε καταλλήλως, έξάρας τό φιλανθρωπικόν έργον τής οργανώσεως αυτής κατά τās δυσχειμέρους ήμέρας τής Κατοχής.

—Τή 10η 'Ιουνίου του Διοικητικού Συμβουλίου του Κασιματείου Κληροδοτήματος.

'Αντεπεσκέφθη: Τή 26η Μαΐου εις τήν έν Καλλιθέα οικίαν του τών Σεβασμιωτάτων Μητροπολίτην Αυστρίας και 'Εξαρχον 'Ιταλίας, 'Ελβετίας και Ούγγαρίας κ. Χρυσόστομου Τσίτερ.

'Εδέχθη: Τή 27η Μαΐου τούς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ρόδου κ. Σπυρίδωνα και Καρπάθου και Κάσου κ. 'Απόστολον, τόν Διευθυντήν του Ο.Τ.Ε. κ. Καβουνίδην, τόν Γενικόν Γραμματέα του 'Υπουργείου Κοινωνικής Προνοίας κ. Τσατσάνην, τόν στρατηγόν κ. Κουρούκλην, τόν εκ Κ/πόλεως 'Αρχιδιάκονον κ. Γερμανόν και τόν θεολόγον κ. Δελήμπασην.

—Τή 31η Μαΐου τόν Διευθυντήν Θρησκευμάτων του 'Υπουργείου 'Εθνικής Παιδείας κ. Γιανναράν.

—Τή 1η 'Ιουνίου τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Καλαβρύτων και Αιγιαλείας κ. Γεώργιον, τόν Ιεροκήρυκα τής 'Ιεράς 'Αρχιεπισκοπής 'Αθηνών πανοσ. άρχιμ. κ. Αυγουστίνου Καντιώτην, τόν στρατηγόν κ. Παναγόπουλον, τόν Διευθύνοντα Συμβουλον του Τ.Α.Κ.Ε. κ. Ζαφ. Κέπετζην, τούς θεολόγους κ.κ. Καμιμάλλην και Φραγκόπουλον, τόν δικηγόρον τής 'Αποστολικής Διακονίας κ. Πετρίτην και τόν εκ Σύμνης δημοσιογράφον κ. 'Αναστασιάδη.

—Τή 4η 'Ιουνίου τόν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Κυθήρων κ. Μελέτιον και τόν Ιεροκήρυκα τής 'Ι Μητροπόλεως Καλαβρύτων και Αιγιαλείας πανοσ. άρχιμ. κ. Φιλάρετον 'Αντύπαν.

—Τή 8η 'Ιουνίου τόν Καθηγητήν του Πανεπιστημίου 'Αθηνών κ. 'Ιωάννην Καμύρην, τόν 'Αρεοπαγίτην κ. Ζαφει-

ρόπουλον, τὸν Διευθύνοντα Σύμβουλον τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κ. Ζαφ. Κέπετζην, τὸν ἐκ Θεσοδόσιας αἰδου. ἱερέα κ. Μακρίδην, τὸν κ. Τοῦμπην καὶ τὴν ἐξ 'Αϊδινίου κ. Βακαλάκη.

—Τῆ 10ῃ 'Ιουνίου τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Γυθείου καὶ Οἰτύλου κ. Σωτήριον, τὸν Διευθυντὴν τοῦ περιοδικοῦ «'Εκκλησία» κ. Θεοδοσίον Σπεράντσαν, τὸν ἡγούμενον τῆς 'Ιερᾶς Μονῆς Πεντέλης πανοσ. ἀρχιμ. κ. Γεώργιον Προκόπην, τὴν προϊστάμενον τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Προφήτου 'Ηλιοῦ Παγκρατίου πανοσ. ἀρχιμ. Καλλίνικον, τὸν προϊστάμενον τοῦ ἱεροῦ ναοῦ 'Αγίας Φωτεινῆς Νέας Σμύρνης πανοσ. ἀρχιμ. Τζοβλᾶν καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. 'Αγαθὴν 'Αλεξιάδου μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς κ. 'Αχιλλέως 'Αλεξιάδου.

'Ιερὰ Μητρόπολις 'Ηλείας

Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης 'Ηλείας κ. Γερμανός, μετασχὼν τῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς θυσίας τοῦ Σουλίου, Κουγκίου καὶ Ζάλογγου, ὡς ἀρχηγὸς τῆς Συνοδικῆς ἀντιπροσωπείας, ἐξεφώνησεν μετὰ τὸ πέρασ τῆς πανηγυρικῆς Δοξολογίας εἰς τὸν ἱ. ναὸν τοῦ 'Αγίου Δονάτου Σουλίου τὸν ἑξῆς λόγον :

«Σεβασμιώτατε ἐν Χριστῷ 'Αδελφέ, 'Αγιε Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου, Κύριε Τίτε, Σεβασμιώτατοι 'Ιεράρχαι, 'Εκλαμπρότατε 'Αντιπρόσωπε τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως, 'Εξοχώτατοι Κύριοι Ὑπουργοί, ἀξιότιμε Κε Νομάρχα, ἀξιότιμε Κε Δήμαρχε, ἐντιμώτατοι ἀρχοντες τοῦ Λαοῦ, ἀγαπητὴ δὴγυρι,

Εὐρισκόμεθα πρὸ βράχων ἱερῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἡ ἔννοια τῆς Πατρίδος ἐδέσποσεν εἰς τὴν συνείδησιν τῶν Σουλιωτῶν, κατηύθυνε τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἐνέργειάν των, καὶ προεκάλεσε τὴν φανατικὴν ἀφοσίωσιν καὶ τὴν πλέον φλογερὰν ἀγάπην, ὥστε καὶ ἡ συγκίνησις ὄλων μας νὰ εἶναι βαθυτάτη.

Πατοῦμεν ἱερὰν γῆν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐβλάστησεν ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν 'Ελευθερίαν, ἣτις ἐλευθερία εἶναι τὸ ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον δίδει νόημα καὶ περιεχόμενον εἰς τὴν ζωὴν. Εἶναι ἡ 'Ελευθερία ἡ ὄνειρὸς φλόγα, ἣτις καθαίρει τὰς ψυχὰς, ἐμπνέει εἰς τὴν δημιουργίαν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ὠραίου, καὶ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς θυσίας.

'Αντικρύζομεν Σοῦλι, Κοῦγκι καὶ Ζάλογγον, ὑπερνέφελον τριλογίαν, τῆς ὁποίας ἡ ἠχώ διαλαλεῖ τὸν θρῦλον τῶν αἰῶνων, διὸ καὶ μᾶς συνέχει δέος καὶ θάμβος!

Τί δὲ εἶναι Σοῦλι, Κοῦγκι καὶ Ζάλογγον ;

Λακωνικὴ ἀναδρομὴ εἰς τὴν ἱστορίαν μας διαφωτίζει ἐπαρκῶς διὰ νὰ αἰσθανθῶμεν τὸ ὕψος τῶν θυσιῶν.

Τῷ 1741 ἐγενήθη εἰς Τεπελένιον τῆς 'Αλβανίας ὁ 'Αλῆς ἀπὸ τὴν ἑχιδναν Χάμκω, καὶ συνηζήθη μετὰ τῆς ἀποτροπαίου ἀδελφῆς του Χαϊνίτσας.

'Αδάμαστος κατὰ τὸ πνεῦμα ὁ 'Αλῆς, ὁ μετέπειτα Πασσαῶς τῶν 'Ιωαννίνων, σκληροτράχηλος καὶ θανάσιμος ἐχθρὸς τοῦ 'Ελληνισμοῦ, ὅταν ἠνδρώθη καὶ συνῆμε γάμον μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Πασσαῶ τοῦ Δελβίνου τῷ 1768, ἐσκέφθη νὰ δημιουργήσῃ ἰδικὴν του δύναμιν, νὰ δεσπόσῃ τοῦ Τεπελενίου, νὰ κατέλθῃ πρὸς Θεσσαλίαν, νὰ δαβῆ τὴν Πίνδον καὶ νὰ καταλάβῃ τὰ 'Ιωάννινα.

'Ισχυρὸς ἤδη στρατιωτικῶς ἐκστρατεύει τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ Σουλίου τῷ 1790—1791 μὲ 3.000 'Αλβανούς, ἀλλὰ συντριβεται.

Τὸ Σοῦλι κείται ἀνωθεν τοῦ ποταμοῦ 'Αχέροντος· εἰς τὴν ἀριστερὰν τοῦ ὄχθην ὑφύονται τὰ Κασσιόπεια ὄρη, σχηματίζοντα ἀγρίας φάραγγας καὶ κλιτύας· ἐπάνω δὲ εἰς τὴν ἀδυσώπητον αὐτῇ φυσίον εὐρίσκεται τὸ Σοῦλι. Καὶ ὀλίγον ὑψηλότερον τὸ Κοῦγκι, πύργος ἐπὶ ἀποτόμου βράχου, ὅπου ἐκλείσθη ὁ Σαμουήλ, καὶ πλησίον του ὄχυρὸν φρούριον, ἡ

'Αγία Παρασκευή. Τὸ Ζάλογγον εἶναι χωρίον, ὅπερ κατέστησαν ἀθάνατον δι' ὄλων τῶν αἰώνων αἱ θυσιασθεῖσαι Σουλιώτισσαι.

Εἰς ὄλας τὰς ἐπιθέσεις τῶν Τουρκαλβανῶν ὑπὸ τὸν 'Αλῆν καὶ τὸν υἱὸν του Βελῆν ἀνθίσταται ἔρρωμένως τὸ Σοῦλι, ἀλλὰ δυστυχῶς προδίδεται ἀπὸ τὸν Πήλιον Γούσιαν, καὶ ἀναγκάζεται νὰ συνθηκολογήσῃ.

Διηρημένοι οἱ Σουλιῶται εἰς τρεῖς ὁμάδας ἐξέρχονται τῶν ὄχυρῶν των, καὶ μία ὑπὸ τὸν Τζαβέλλαν τρέπεται πρὸς Πάργαν, ἕτερα ὑπὸ τὸν Μπότσαρη πρὸς Ζάλογγον, καὶ ἡ τρίτη πρὸς Ριναίαν.

'Αλλὰ παρασπονδεῖ ὁ 'Αλῆ πασσαῶς καὶ καταδιώκει τοὺς ἡρώας, τοὺς ἀποδεκατίζει καὶ ὀλίγοι σώζονται εἰς Πάργαν.

'Αλλ' οἱ πρὸς Ζάλογγον διευθυνόμενοι ἀνθίστανται ἐπὶ δύο ἡμερονύκτια. Ὅτε δὲ ἐπέκειτο ἡ καταστροφή, αἱ Σουλιώτισσαι, ἐξήκοντα κατὰ τὸν ἱστορικὸν Περραιβόν, μὴ θέλουσαι νὰ πέσουν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τουρκαλβανῶν, ἐκσφενδονίζουσι τὰ τέκνα των εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔπειτα ἄδουσαι καὶ χορεύουσαι, ἀνέβησαν εἰς προεξέχοντα βράχον καὶ ἐπήδησαν εἰς τὸ βράθρον ἢ μία κατόπι τῆς ἄλλης. Τὴν ἀνυπέβλητον θυσίαν των ἐμελῶδησεν ὁ ποιητὴς τοῦ λαοῦ, ψάλλων:

«Σὰν νὰ πᾶν σὲ πανηγυρὶ
σ' ἀνθισμένη Πασχαλιὰ
κατεβαίνουε στὸν 'Αἶθ
μὲ τραγούδια, μὲ χαρὰ».

Καταλαμβάνεται τὸ Σοῦλι ἀπὸ τὰ στίφη τῶν ἀπίστων ἀλλὰ ὄχι καὶ τὸ Κοῦγκι. Ὁ ἱερομόναχος Σαμουήλ δὲν θέλει νὰ παραδῶσῃ τὸ φρούριον του. 'Ανὴρ ἀκαταδάμαστος, μέχρι πάθους ἐραστής τῶν ἐλευθέρων βράχων του, περιφρονεῖ τὸν θάνατον, καθιστάμενος τοῦ θανάτου ἀνώτερος. Ὁ ἀγέρωχος Σαμουήλ θὰ ἀποθάνῃ ἐν τῷ ἐνδόξῳ Σουλίῳ.

Πλησιάζουσι δύο Τοῦρκοι καὶ εἰς γραμματεὺς τοῦ Βελῆ καὶ ζητοῦν νὰ παραδοθῆ. Δὲν ἀπαντᾷ ὁ ἡμίθεος καλόγηρος. 'Αρχίζουσι νὰ τὸν ἀπειλοῦν, καὶ τότε ἀφήνει τὸ ὄπλον του νὰ ἀπαντήσῃ! Τὸ κενώνει, εἰς τὴν ἀποθήκην τῆς πυρίτιδος καὶ ἀνατινάσσειται εἰς τὸν ἀέρα, συμπαρασύρων εἰς τὸν θάνατον καὶ τοὺς ἐχθρούς του.

Τὴν ἐπέτειον αὐτῶν τῶν θυσιῶν συνήλθομεν, ἐν βαθείᾳ κατανύξει, νὰ ἑορτάσωμεν ἐνταῦθα. Διότι κατὰ τὰς ἐθνικὰς ἐπετεῖους ἐπιτυγχάνεται ψυχικὴ ἑξαρσις, ἣτις ἀναβιβάζει τὸν ἄνθρωπον εἰς ὕψος μεγάλων ἐπιτεύξεων.

Χωρὶς παράδοσιν καὶ λατρείαν ἐθνικὴν δὲν δύναται νὰ ζήσουν τὰ ἔθνη, καὶ νὰ γράψουν τὴν ἱστορίαν των.

Αἱ ἐθνικὰ ἑορταὶ εἶναι αἱ ἱερώτεραι στιγμαὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ, καὶ τὰ φωτεινὰ ὄροσημα τῆς πορείας του.

Γύρω ἀπὸ τὸν βωμὸν τῆς Ἰδέας τῆς Πατρίδος συγκεντρώνονται αἱ ψυχὰ ὄλων τῶν 'Ελλήνων, καὶ δίδουν τὸν ὄρκον τῆς ἀφοσιώσεως.

Καὶ πρώτη ἡ 'Ιερὰ Σύνοδος τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος διὰ τῆς ἡμετέρας ταπεινότητος καὶ τῶν 'Αγίων ἐν Χριστῷ 'Αδελφῶν Συνοδικῶν Συνέδρων, ἀποτελούντων τὴν ἀντιπροσωπείαν τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος, παρίσταται ἐν τῇ 'Ιερᾷ ταύτῃ μυσταγωγίᾳ, ἐπευλογεῖ τοὺς ἱερούς τούτους βράχους καὶ δέεται ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ἀτρομήτων ἀγωνιστῶν, οἵτινες ἔθυσιάσθησαν εἰς τὸν βωμὸν τῆς θρησκείας καὶ τῆς πατρίδος, καὶ εὐχεταὶ ὅπως τὸ παράδειγμα των φρονηματίζῃ πάντοτε τὴν ἑλληνικὴν νεότητα.

Καὶ ἡ ταπεινότης μου αἴρουσα τὰς χεῖρας πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν ἡμῶν δέεται καὶ παρακαλεῖ, ὅπως προφυλάττῃ τὴν 'Εκκλησίαν Του καὶ δοξάζῃ τὴν ἀθάνατον 'Ελλάδα μας».

Ί. Μητρόπολις Παραμμθίας, Φιλιατών και Γηρομερίου

Αί Έορταί Σουλίου

Αί διά Β.Δ. καθιερωθείσαι ετησίως τή τελευταία Κυριακή του μηνός Μαΐου έορταί Σουλίου, διεξήχθησαν και έφέτος μετ' έξαιρετικής έπιτυχίας και λαμπρότητος τή 29η του μηνός Μαΐου.

Τούτων προηγήθησαν συνεδριάσεις τής συσταθείσης Μεγάλης Όργανωτικής Έπιτροπής υπό τήν έπίτιμον προεδρίαν του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Παραμμθίας, Φιλιατών και Γηρομερίου κ.κ. Τίτου έν τή Ίερά αυτού Μητροπόλει, παρουσίαί του Νομάρχου Θεσπρωτίας κ. Ίωάννου Άνέστη και τή συμμετοχή του Διοικητού τής VIII Μεραρχίας, του Άνωτέρου Διοικητού τής Β. Χωροφυλακής, του Διοικητού Β. Χωροφυλακής Νομού Θεσπρωτίας, του Διοικητού του 628 Τάγματος Πεζικού Προκαλύψεως, του Προϊσταμένου τών Τεχνικών Ύπηρεσιών Νομαρχίας Θεσπρωτίας, του Νομιάτρου αυτής, τών Έπιθεωρητών τής Στοιχειώδους Έκπαιδείσεως Έπαρχιών Παραμμθίας και Φιλιατών, του Νομαρχιακού Συμβούλου Έπαρχίας Σουλίου, του Δημάρχου Παραμμθίας, τών Προέδρων τών 5 Κοινοτήτων Σουλίου, τής Διευθυντριάς τής Βασιλικής Προνοίας Νομού Θεσπρωτίας και τινων άλλων.

Η έν λόγω Έπιτροπή έπελήφθη του θέματος τής διοργανώσεως τών έορτών, έξεφράσθη δε παρά πάντων ή εύχή, όπως κατά το παρόν έτος διανοιχθή παντί σθένει δρόμος μέχρι του Σουλίου, ώστε να καταστή εύχερης ή μετάβασις εις αυτό έπισκεπτών.

Τω όντι διετέθη υπό τής Κυβερνήσεως χρηματικών ποσών και κατεσκευάσθη δρόμος προς το Σούλι εκ τής θέσεως Παπαζαφείρη, τοιουτοτρόπως δε ήδυνήθησαν να μεταβώσιν εις αυτό και μετάσχωσι τών έορτών πλείονες.

Έν τω μεταξύ καθηρίσθη το πρόγραμμα τών έορτών εκ μέρους του κ. Νομάρχου Θεσπρωτίας, έστάλησαν δε παρ' αυτού προσκλήσεις προς έπίσημα πρόσωπα και εκπροσώπους άνωτέρων ίδρυμάτων και σχολών.

Έορταστικά εκδηλώσεις έλαβον χώραν κατ' άρχάς εις τήν πόλιν τών Φιλιατών, όπου τή 25 του μηνός Μαΐου μαθηταί και μαθήτριά του Γυμνασίου έδωκαν θεατρικήν παράστασιν με θέμα «ο χορός του Ζαλόγγου». Τούτων έπηκολούθησαν έτεραί έν τή πόλει Παραμμθίας και τή Ίγουμενίτση από τής 28 του μηνός Μαΐου.

Εις τās έορτάς μετέσχε και ή Ίερά Σύνοδος τής Έκκλησίας τής Έλλάδος διά δεύτεραν φοράν, προσκληθείσα παρά τε του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Παραμμθίας κ.κ. Τίτου και του Νομάρχου Θεσπρωτίας κ. Ίωάννου Άνέστη. Η Συνοδική ταύτης αντιπροσωπεία άπετελέσθη εκ τών Σεβασμιωτάτων Μητροπολιτών Ηλείας κ.κ. Γερμανού, Μορωνείας κ.κ. Τιμοθέου, Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ.κ. Στυλιανού και του Γραμματέως αυτής Άρχιμ. Χρυσοστόμου Κουσουτοπούλου. Εκτός τούτων εις τās έορτάς μετέσχον προσκληθέντες και οι Σεβασμιώτατοι Μητροπολίται Ίωαννίνων κ.κ. Σεραφείμ, Άρτης κ.κ. Ίγνάτιος και Τριφυλίας και Όλυμπίας κ.κ. Στέφανος.

Όσαύτως έτίμησαν τās έορτάς διά τής παρουσίας αυτών εκπρόσωπος τής Α.Μ. του Βασιλέως, ο ά' αντιπρόεδρος τής Βουλής κ. Διαμαντόπουλος, ο Ύπουργός Δικαιοσύνης κ. Στεφανάκης και οι Ύφυπουργοί Συντονισμού κ. Φώτιος Πιτούλης, Οίκομικτών κ. Άνέστης Λώρας και Έμπορίου κ. Πηολόγλου. Έπίσης ο Έπιθεωρητής Στρατού Άντιστράτηγος κ. Γ. Λεβέντης, πολλοί άλλοι άνώτατοι άξιωματικοί, δικαστικοί, Νομάρχαι, βουλευταί κ.λ.π.

Κατά τήν έσπέραν του Σαββάτου άφίχθησαν εις Ίγουμενίταν ή Συνοδική αντιπροσωπεία και οι λοιποί Σεβασμιώτατοι Ίεράρχαι, τούς όποιους υπεδέχθη ο Ίερός κλήρος, ο κ. Δήμαρχος τής πόλεως, ο Ύφυπουργός Συντονισμού κ. Φώτιος Πιτούλης, ο κ. Νομάρχης Θεσπρωτίας μετά τών λοιπών

έκπροσώπων τών άρχών του Νομού και τής πόλεως, παρουσίαί πλήθους λαού. Τούτους έδεξιώθη έπίσημως ο κ. Νομάρχης Θεσπρωτίας κ. Ίωάννης Άνέστης έν τω Διοικητηρίω, παραθέσας βραδύτερον έπίσημον γεύμα προς τιμήν αυτών, ως και τών μετά ταύτα άφίχθέντων έπίσημων εκπροσώπων τής Πολιτείας.

Οι έπίσημοι Έκκλησίας, Πολιτείας και Στρατού τήν πρωίαν διήλθον εκ τής πόλεως Παραμμθίας, έδρας τής Ίεράς Μητροπόλεως, τούτους δε υπεδέχθησαν ο τε Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Παραμμθίας κ. Τίτος, ο Ίερός κλήρος, ο Δήμαρχος τής πόλεως, προσφωνήσας αυτούς, οι εκπρόσωποι τών άρχών αυτής, τά σχολεία και ο λαός, ένω εκρουν οι κώδωνες τών ναών χαρμουςύως και ή πόλις ήτο σημαιοστολισμένη.

Εις το Σούλι τήν πρωίαν έτελέσθη ή Θ. Λειτουργία και ο έσπερινός τής Πεντηκοστής έν τω παλαιοχριστιανικω ναΐδριω του Άγίου Δονάτου, κειμένου μεταξύ του Βουλευτηρίου και τής Ίεράς Μονής του Καλογήρου Σαμουήλ (Κουγκίου), χοροστατούντος του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ηλείας κ. Γερμανού. Τās εύχάς τής γουγκισίας ανέγνωσαν οι Σεβ. Ηλείας κ. Γερμανός, Ίωαννίνων κ. Σεραφείμ και Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ. Στυλιανός.

Άμα τω πέρατι του έσπερινού τή παρουσία του εκπροσώπου τής Α.Μ. του Βασιλέως, τών λοιπών έπίσημων και χιλιάδων λαού έτελέσθη πανηγυρική δοξολογία προεξάρχοντος του Σεβ. Ηλείας κ. Γερμανού, όστις έν τέλει ώμίλησε σχετικώς, έξάρας τήν θυσίαν και τά πατριωτικά αισθήματα τών Σουλιωτών. Εύθως άμέσως έξεφωνήθη ο πανηγυρικός τής ήμέρας παρά του κ. Νομάρχου Θεσπρωτίας.

Μετά ταύτα έγένητο αναπαράστασις τής πυρπολήσεως τής Ίεράς Μονής τής Άγίας Όσιομάρτυρος Παρασκευής του Καλογήρου Σαμουήλ (Κουγκίου) παρά τών στρατιωτών του 628 Τάγματος Πεζικού λίαν έπιτυχώς. Χιλιάδες λαού μετά βαθείας συγκινήσεως παρηκολούθησαν τήν αναπαράστασιν του δλοκαυτώματος τής Ίεράς Μονής του Κουγκίου.

Κατόπιν έπηκολούθησε μετάβασις εις τήν Ίεράν Μονήν του Κουγκίου, ένθα προ του ήρώφου ταύτης έμάλη έπιμνημόσυνος δεήσις παρά του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Παραμμθίας κ. Τίτου και κατετέθησαν στέφανοι, ένω άεροπιλάνα τής VIII Μεραρχίας υπερίπταντο του Ίερω χώρου.

Έν συνεχεία οι έπίσημοι και ο λαός μετέβησαν εις το Βουλευτηριον του Σουλίου, έπισκεφθέντες τά εύρεθέντα κειμήλια κατά τās γενομένας άνασκαφάς τής άναστηλωθείσης Ίεράς Μονής του Κουγκίου. Μετ' όλιγον και προ του χώρου τών έρειπίων του ιστορικού Σουλίου έπηκολούθησαν έθνικοι χοροί με τοπικάς ένδυμασίας και πατριωτικά άσματα, τή συνοδεία τής Φιλαρμονικής τής VIII Μεραρχίας. Οι έπίσημοι παρεκάθησαν εις υπαίθριον πρόχειρον γεύμα, παρατεθέν προς τιμήν αυτών υπό τής Νομαρχίας Θεσπρωτίας.

Κατά τās άπογευματινάς ώρας συνεχίσθησαν έορταστικά εκδηλώσεις έν τή πόλει Παραμμθίας, έν τή όποία τή συνοδεία λαϊκών όργάνων και τής Φιλαρμονικής τής πόλεως Παραμμθίας έχορευθήσαν ήπειρωτικοί χοροί με τοπικάς ένδυμασίας υπό του συγκροτήματος τών Ίηπειρωτικών Μελετών.

Αί έορταί έληξαν με τήν παράθεσιν γεύματος εις τούς έπίσημους υπό του Δήμου Παραμμθίας. Κατ' αυτό ήγειρε πρόποσιν ο Δήμαρχος Παραμμθίας κ. Δ. Μπέλλος, άντηλλάγησαν δε προσφωνήσεις εκ μέρους του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Παραμμθίας κ. Τίτου, του Ύφυπουργού Συντονισμού κ. Φ. Πιτούλη, του Σεβ. Μαρωνείας κ. Τιμοθέου και του βουλευτου Θεσπρωτίας κ. Ν. Άθανασίου.

Έπί τή λήξει τών έορτών ο Σεβ. Παραμμθίας κ. Τίτος ανέγνωσε τά άποσταλέντα αυτω τηλεγραφήματα του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Έλλάδος Κυρίου Κυρίου Χρυσοστόμου, μεστά έμπνευσμένων πατριωτικών λόγων και εύχών, ότινα ένεποίησαν βαθεΐαν έντύπωσιν και ένεθουσίασαν τούς άκροατάς. Το κείμενον τούτων παραθέτομεν κατωτέρω χάριν τής ιστορίας.

1) Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Παραμυθίας, Φιλιατών και Γηρομερίου κ.κ. Τίτον

Παραμυθίαν

«Μακαρίζομεν τὴν ὑμετέραν περισπούδαστον Σεβασμιότητα καὶ ἀδελφούς ἐκπροσώπους τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Συνόδου ἀξιωθέντας νὰ προσκυνήσωσι ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τόπου τῆς ὑφίστης ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος θυσίας τοὺς ἱερομάρτυρας καὶ ἔθνομάρτυρας προμάχους τῶν ἰδεωδῶν τῆς φυλῆς. Ἦναγκασμένοι ὡς φρουροὶ νὰ ἐπαγρυπνῶμεν διὰ τὰ γνωστά ζητήματα ἐνταῦθα, μετέχομεν ἐν τούτοις ὀλοψύχως τοῦ πνεύματος τῶν πανηγυρικών καὶ ἐπιμνημοσύνων τελετῶν, προσκυνοῦμεν εὐλαβῶς τὰ θεοφιλῆ ἑρείπια τὰ μαρτυροῦντα τὴν αὐτοθυσίαν τῶν ἡρώων καὶ ἐν βαθεῖα συγκινήσει καὶ κατανύξει ἀσπαζόμεθα ἱεροπρακτοῦντας Ἁγίους ἀδελφούς καὶ ταπεινῶς εὐχόμεθα ὅπως ὁ Κύριος εὐλογῇ τοὺς ἀπογόνους τῶν ὑμνουμένων Ἁγίων, ἰδιαίτερος Ὑμᾶς Ἁγίε Ἀδελφέ, ἐγκαρδίως, συγχάιροντες, κηρύττομεν ἐπαινετικῶς τὴν συλληφθεῖσαν πρωτοβουλίαν καὶ τιμῶμεν ἅπαντες τὴν εὐσέβειαν καὶ φιλογενῆ δρᾶσιν σου».

† Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος

2. Σεβ. Μητροπολίτην Παραμυθίας, Φιλιατών καὶ Γηρομερίου κ.κ. Τίτον

Παραμυθίαν

«Ἱερά Σύνοδος συμμετέχουσα νοερῶς ἐπιμνημοσύνων δεήσεων καὶ λοιπῶν ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων θυσίας ἐπὶ ἱεροῦ Τόπου ὑπὲρ Πίστεως καὶ Πατρίδος ἔθνομαρτύρων ἰδεωδῶν τοῦ Ἔθνους συγχάιρει ὑμῖν καὶ εὐλογεῖ πατρικῶς εὐσεβῆ καὶ φιλογενῆ λαὸν ὑμετέρας Ἱερᾶς Μητροπόλεως».

† Ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Πρόεδρος

Εἰς ταῦτα ἀπήντησεν ὁ Σεβ. Παραμυθίας κ. Τίτος διὰ τῶν ἐξῆς :

1. Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Κύριον Χρυσόστομον Πρόεδρον Ἱερᾶς Συνόδου

Ἀθήνας

«Ὑμέτερα τηλεγραφήματα μεστὰ ἐμπνευσμένων πατριωτικῶν λόγων ἀναγνωσθέντα ἐπὶ λήξει ἑορταστικῶν ἐκδηλώσεων Σουλίου συνεκίνησαν βαθύτατα πάντας. Ὑποβάλλω εὐγνώμονας εὐχαριστίας Ὑμετέραν Γεραρὰν Μακαριότητα. Ἀνεμένομεν ἀνυπομένως ἔλθειν αὐτῆς. Ἐλπίζομεν ἀξιωθῶμεν ἐπίστομον ἔτος ὑποδεχθῶμεν Αὐτὴν ἐπευλογοῦσαν ἀκριτικὸν Ἡπειρωτικὸν λαόν».

† Ὁ Παραμυθίας Τίτος

2. Ἱεράν Σύνοδον

Ἀθήνας

«Ἐπὶ συμμετοχῇ Ἱερᾶς Συνόδου δι' ἀντιπροσωπείας ἑορτᾶς Σουλίου ὑποβάλλω εὐγνώμονας εὐχαριστίας. Ἡ διὰ δευτέραν φορὰν ἐκπροσώπησις Ἱερᾶς Συνόδου διὰ Σεβασμιωτάτων Ἁγίων Συνέδρων ἐνεποίησε βαθυτάτην ἐντύπωσιν, ἐχαροποίησε θεοσεβῆ ἀκριτικὸν λαὸν ἐπαρχίας μου. Εὐχαριστῶ θερμῶς προσφιλεστάτους ἁγίους ἀδελφούς ὑποβληθέντας κόπον λαμπρύνοντας ἑορτᾶς».

† Ὁ Παραμυθίας Τίτος

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω τελεσθέντων ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς Σουλίου, κατόπιον Ἐγκυκλίου τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Παραμυθίας κ. Τίτου, ἐψάλη δοξολογία καὶ ἐπιμνημόσυνοι δέησις εἰς ὄλους τοὺς ἱερούς ναοὺς τῆς Ἱερᾶς αὐτοῦ Μητροπόλεως, τοῦ Νομάρχου Θεσπρωτίας κ. Ἰ. Ἀνέστη ἐκδόσαντος σχετικὴν ἐντολὴν πρὸς τοὺς Δημάρχους καὶ Προέδρους Κοινοτήτων τοῦ Νομοῦ. Οὕτως ἐδόθη πανηγυρικός τόνος εἰς τὰς ἑορτᾶς Σουλίου καθ' ἅπασαν τὴν περιφέρειαν ταύτην τῆς Ἡπείρου.

Ἱερά Μητρόπολις Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας

Ἐλθσαν αἱ ἐργασίαι τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας διὰ τὸ Ἐκκλησιαστικὸν ἔτος 1965-1966, ἥτοι Κατηχητικὰ Σχολεῖα, Χριστιανικαὶ Μαθητικαὶ Ὅμαδες, Κύκλοι μελέτης Ἁγίας Γραφῆς, Ἐσπερινὰ κηρύγματα.

Τὴν λήξιν ταύτην ἐπεσφράγισε μία ἑορτὴ, λίαν ἐπιβλητικὴ καὶ διδακτικὴ, τὴν ὁποίαν διωργάνωσαν αἱ Χριστιανικαὶ Μαθητικαὶ Ὅμαδες. Αὕτη ἐπραγματοποιήθη τὴν 22αν Μαΐου, παρουσίᾳ γονέων καὶ κηδεμόνων καὶ ἄλλων κατοίκων τῆς πόλεως Ναυπάκτου, εἰς τὴν ἐγκαινισθεῖσαν πρὸ ἑβδομάδος Αἴθουσας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως.

Τὸ πρόγραμμα ταύτης περιελάμβανε: Εἰσήγησιν τοῦ Ἱεροκήρυκος τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως, Χριστιανικὰ ἄσματα, ἀπαγγελίας, κωμωδίαν καὶ σκέτις, ἐπιγραφόμενον ὁ «Γιαμόζο», τὸ ὅποιον παρουσίαζε, μὲ θαυμασίαν σκηνοθεσίαν, τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς θυσίας εἰς ἃς ὑπεβλήθη ὁ μικρὸς Ἰάπων Γιαμόζο, διὰ νὰ δεχθῆ τὸν Χριστιανισμόν καὶ αὐτὸ τὸ Βάπτισμα, ἀπὸ ἓνα Γάλλο Χριστιανὸ μὲ τὴν Ὅμαδα του.

Τὴν θαυμασίαν καὶ τόσον συγκινητικὴν αὐτὴν ἑορτὴν ἐκλείπει ὀμιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ.κ. Δαμασκηνοῦ, ὅστις ἐξῆρε τὸ ἐπιτελούμενον εἰς τὰς Ἱερὰς ὄντας συνάξεις τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὅμαδων καὶ τῶν Χριστιανικῶν Κύκλων, πνευματικὸν ἔργον, εὐχηθεῖς ὅπως ὁ ριθθεῖς λόγος τοῦ Θεοῦ ἀφθόνως εἰς τὰς ψυχὰς ὄλων ριζοβολήσῃ καὶ καρποφορήσῃ, ἵνα καὶ ἡ Ἐκκλησία μας καὶ ἡ κοινωνία ἴδῃ ἡμέρας πνευματικῆς ἀνατάσεως, γαλήνης, χαρᾶς καὶ εἰρήνης, πρὸς δημιουργίαν ἑνὸς πολιτισμοῦ βαθυτέρου Χριστιανικοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

*

Τὴν 15ην τοῦ μηνὸς Μαΐου ἔ.ἔ., ἡμέραν Κυριακὴν, ἐν Ναυπάκτῳ ἐτελέσθησαν ἐν ἐπισήμῳ τελετῇ τὰ ἐγκαινία τῆς Μεγάλης Αἰθούσης τοῦ Πνευματικοῦ Κέντρου «Ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας.

Τὴν προῖαν ἐτελέσθη Θεία Λειτουργία ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ τῆς πόλεως, χοροστατοῦντος τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Τρίκκης καὶ Σταγῶν κ.κ. Διονυσίου, κληθέντος ἵνα συμμετάσχῃ εἰς τὴν τελετὴν, συμπαραστατομένου ὑπὸ τοῦ Πανοσιολ. Ἀρχιμ. κ. Παντελεήμονος Μπαρδάκου, Γενικοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ἐκπροσωποῦντος τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος, τοῦ Πρωτοσυγγέλλου Ἱερᾶς Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ λοιπῶν Κληρικῶν.

Μετὰ τὸ πέρας τῆς Θείας Λειτουργίας ἔλαβον χώραν τὰ ἐγκαινία τῆς Αἰθούσης.

Ἐν ἀρχῇ ἐψάλη ὁ καθιερωμένος Ἀγιασμός προεξάρχοντος τοῦ Σεβασ. Μητροπολίτου Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ.κ. Δαμασκηνοῦ, τοῦ καὶ ἀνεγείραντος ταύτην. Ἠκολούθησεν ὀμιλία Αὐτοῦ, ἐν ἣ ὁ Σεβασμιώτατος ἐξῆρε τὴν σπουδαιότητα καὶ τὸν σκοπὸν τῆς ἀνεγερθείσης αἰθούσης, εἰπὼν μεταξύ ἄλλων τὰ ἐξῆς:

«Ἡ ὕλιστικὴ αὕτη ἀντίληψις, ἀποτέλεσμα τῶν γνωστῶν νοσησαρχικῶν καὶ ὕλιστικῶν κοσμοθεωριῶν, τέκνον τῶν ὁποίων εἶναι καὶ ὁ σύγχρονος λεγόμενος τεχνικός πολιτισμός, ἀπελάκτισε τὰς αἰώνιους ἀξίας, ἠθικὰς ἀρχὰς καὶ ἀξιώματα. Ἀπενέκρωσε τὴν ἀνθρωπίνην καρδίαν τῶν εὐγενῶν συναισθημάτων αὐτῆς, διέστρεψε τὴν συνείδησιν, ἐξησθένησε τὴν βούλησιν ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν συνάνθρωπον καὶ αὐτὴν τὴν Χριστιανικὴν πίστιν.

Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα; ἡ ἄλλειψις τῆς ἀγάπης, τῆς στοργῆς πρὸς τὸν προσωπικότητα τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖον ἐθεώρησε REIS καὶ ἀνευ ἀξίας ἐνώπιον τῆς ὁμάδος καὶ τῆς μόξης. Ἡ ἄλλειψις βαθυτέρου πνεύματος καὶ ἐκλεπτυσμένου καὶ ἀναλόγου πολιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος προδίδει διαυγῆ καὶ λαμπρικισμένην, ἅμα δὲ καὶ δημιουργικὴν σκέψιν, οὐχὶ κατ' ἐπιταγήν, ἀλλ' αὐθόρμητον ἀναπηδῶσαν ἐλευθέρως ἀπὸ τὴν δianoian τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἄλλειψις βαθέος συναισθήματος συγκινούντος τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀνυμνούντος αὐτὸν εἰς σφαίρας πνευματικὰς καὶ προωθούντος εἰς ἔργα ἐμφανίζοντα ὀξείαν ἀντίληψιν καὶ πεπλευσμένην καρδίαν καὶ τὰ ὁποῖα ἐμφανίζουν ψυχὰς αἰτινες ἀγαποῦν τὸν Ἰησοῦν μετὰ θυσίας καὶ τὸν συνάνθρωπόν των ὁμοίως.

Εὐρισκομένη καὶ ἡ νεότης ἐναντι τῆς καταστάσεως ταύτης καὶ τροφοδοτουμένη ὑπ' αὐτῆς ποικιλοτρόπως καὶ δὴ διὰ τῶν τεχνικῶν ἐπιτευγμάτων, ἀδυνατεῖ νὰ ἀντιληφθῇ τὸ χάος τὸ ὁποῖον χραίνει ἐνώπιόν της καὶ βαδίζει μὲ ψυχικούς ὀφθαλμούς μωυπάζοντας ἐν πολλοῖς, πρὸς τὴν ἀπογοήτευσιν, πρὸς τὴν ἄλλειψιν βαθυτέρου περιεχομένου τοῦ σκοποῦ τῆς ζωῆς, ἀνευ ἐρείσματος, εἰς μίαν ψυχικὴν καὶ πνευματικὴν δολοφονίαν. Ὁ κίνδυνος οὗτος εἶναι μέγιστος, διότι καταστρέφεται ἡ ἐλπίς τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους, λόγω τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τὰς αἰωνίους ἀληθείας τῆς πίστεως καὶ τῆς ἠθικῆς.

Ταῦτα ὑπέβαλον ἡμᾶς εἰς ἀτρώτους κόπους, εἰς σκληροῦς μόχθους, δὲν ἐφέισθημεν οὐδενός, ἵνα φέρωμεν ἐν μέρει εἰς πέρας καὶ τὸ Κέντρον τοῦτο, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ συγκεντρωθῶνται πᾶσα ἡ πνευματικὴ ἐργασία τῆς Ἱερᾶς ἡμῶν Μητροπόλεως καὶ θὰ διοχετευθῆται εἰς δλόκληρον τὴν Θεόσωστον παροικίαν ἡμῶν.

Παραίνων δὲ τὸν λόγον Αὐτοῦ ἀνέγνωσε τὰ ὀνόματα τῶν Εὐεργετῶν καὶ Δωρητῶν ταύτης, οὓς καὶ ἠχαρίστησεν ἐν θερμῶς καὶ ἐκ τῆς θέσεως ἐκείνης.

Ἐν συνεχείᾳ ἔλαβε τὸν λόγον ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Τρίκκης καὶ Σταγῶν, ὅστις συνεχάρη τόσον τὸν μοχθησάντα οἰκεῖον Ἱεράρχην, ὅσον καὶ τοὺς κατοίκους τῆς πόλεως, διὰ τὴν ἀπόκτησιν τοιαύτης Αἰθούσης ἀποτελούσης τὸ κόσμημα αὐτῆς.

Ἀκολούθως ὠμίλησεν ἐκ μέρους τοῦ Μακαριωτάτου ὁ Γενικός Διευθυντῆς τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας», τονίσας καὶ οὗτος τὴν σπουδαιότητα καὶ τὰ προκύπτοντα ἀγαθὰ ἐκ τοῦ τελουμένου ἐν αὐτῇ πολυσχιδοῦς ἔργου.

Ἐπηκολούθησαν ὁμίλια: τοῦ ἐξοχωτάτου Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Γεωργίου Ἀθανασιάδη—Νόβα, καὶ τῶν ἀξιολόγων κ.κ. Δημάρχου Ναυπάκτου καὶ Ἐπιθεωρητοῦ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

Τὴν τελετὴν ἔκλεισαν Ὑμνοὶ Χριστιανικοὶ καὶ ἡ Φήμη τοῦ Σεβασμιωτάτου, ὑπὸ χορωφίας τῶν Χριστιανικῶν Μαθητικῶν ὁμάδων, ἧτις ἔτερψε λίαν πάντας τοὺς προσκεκλημένους.

Ἱερά Μητρόπολις Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης

Γράφουσιν ἡμῖν ἐκ Πρεβέζης, ὅτι τὴν Κυριακὴν 8ην Μαΐου 1966 εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Πνευματικῆς Ἑστίας ἐπραγματοποιήθη πανηγυρικὴ συγκέντρωσις, ἐπὶ τῇ λήξει τῆς ΙΒ' περιόδου τῶν Διαλέξεων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως.

Μετὰ τὸν ρητορικώτατον Καθηγητὴν, Συγγραφέα καὶ λαϊκὸν Ἱεροκήρυκα Ἱ. Μητροπόλεως τῆς Ἡπείρου (Πρεβέζης, Ἰωαννίνων, Δρυϊνουπόλεως) κ. Ἀνδρέαν Μιχαλόπουλον, ἀποσπᾶσαντα τῇ προτεραιᾷ τὸν δίκαιον ἔπαινον τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, εἰσηγήσει τοῦ ἀγίου Νικοπόλεως διὰ τὴν ἐξοχὴν κηρυκτικὴν, συγγραφικὴν καὶ φιλανθρωπικὴν αὐτοῦ δράσιν, ὁ Πανοσιολ. Πρωτοσυγκελλεύων Ἱεροκήρυξ τῆς Ἱ. Μ/λεως Ἀρχιμ. π. Φιλάρετος Βιτάλης πρόεβη εἰς σύντομον ἀπολογισμὸν τοῦ πνευμ. τομέως τῶν Διαλέξεων, αἰτινες ἀνήλθον εἰς τὸν σημαντικὸν ἀριθμὸν τῶν εἰκοσι δύο, καὶ ἠχαρίστησεν ἐνθέρμως ἀπαντας τοὺς Ὀμιλητὰς, πρὸς οὓς ἐνεχειρίσεν ἐπίσημον ἀρχιερατικὸν πιτάκιον, δι' οὗ ἐξεφράζοντο αὐτοῖς αἱ εὐχαριστίαι καὶ ἡ ἄκρα εὐαρέσκεια τῆς Α.Σ. τοῦ Μητροπολίτου Νικοπόλεως κ. Στυλιανοῦ.

Περὶ τοῦ συντελεσθέντος ἔργου εὐγλώττως ὁμιλεῖ ὁ παρὰ πόδας πῖναξ ἐμφαινῶν τὰ ὀνόματα τῶν Ὀμιλητῶν καὶ τὸ θέμα τῆς διαλέξεως:

α) 25 Ὀκτωβρίου 1965, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Νικοπόλεως κ. Στυλιανός: «Ὁ Χριστὸς καὶ ἡ νεότης». β) 31 Ὀκτωβρίου,

ὁ Λυκειάρχης Θεσπρωτικοῦ κ. Μάρκος Καλεώδης, «Σύννεφα καὶ καταγίγεις. Ὀκτώβριος 1940». γ) 7 Νοεμβρίου, ὁ Γενικός Ἐπιθεωρητῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ΛΖ' Περιφέρειας κ. Δημήτριος Μαργέλλος, «Τὸ θεμέλιον τῆς κοινωνικῆς προόδου». δ) 14 Νοεμβρίου, ὁ φιλόλογος Καθηγητῆς Β' Λυκείου Ἄρτης κ. Παν. Λακιάτης, «Πῶς μποροῦν οἱ γονεῖς νὰ βοηθήσουν θετικὰ τὸ παιδί». ε) 21 Νοεμβρίου, ὁ Πανοσιολ. Ἱεροκήρυξ Νικοπόλεως Ἀρχιμ. π. Φιλάρετος Βιτάλης, «Οἱ μετὰ τὴν Ἀλωσιν τῆς Κων/πόλεως ἀγῶνες ἐπιβιώσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου». στ) 28 Νοεμβρίου, ὁ Πρωτοδίκης κ. Ἀθανάσιος Νικολαΐδης, «Ἀληθῆς ἐπιστήμη καὶ Θρησκεία». ζ) 12 Δεκεμβρίου, ὁ Δ/ντῆς τοῦ Ἐπιμορφ. Κέντρου Ὠρωποῦ κ. Ἀδαμ. Τζαμαλοῦκας, «Παράγοντες ἐπιδρῶντες ἐπὶ τῆς ὑγιούς τοῦ παιδὸς ψυχασωματικῆς ἐξελίξεως». η) 19 Δεκεμβρίου, ὁ Θεολόγος Καθηγητῆς Πρεβέζης κ. Ἡλίας Κακούρης, «Ἡ μεγάλη προσδοκία». θ) 8 Ἰανουαρίου 1966, ὁ Πανος. Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Φιλιππιάδος Ἀρχιμ. π. Μελέτιος Συρμακέης, «Γνωριμία μὲ τοὺς Σουλῶτες». ι) 16 Ἰανουαρίου, ὁ θεολόγος Καθηγητῆς Πρεβέζης κ. Μιχαὴλ Αὐδίκος, Διδάσκαλος τοῦ Εὐαγγελίου, «Ὁ ἄνθρωπος κατ' ἐξοχὴν πνευματικὸν ὄν». ια) 23 Ἰανουαρίου, ὁ Φιλόλογος Καθηγητῆς καὶ Ὑποδιευθυντῆς τοῦ Λυκείου Πρεβέζης κ. Μιχαὴλ Κατσαούνης, «Ὁ Πρεβεζάνος ἥρωας Ὀδυσσεὺς Ἀνδρούτσος». ιβ) 30 Ἰανουαρίου, ὁ παρὰ τῇ Ζωσιμαίᾳ Παιδαγωγικῇ Ἀκαδημίᾳ Κοινωνιολόγος—Γραφολόγος Καθηγητῆς κ. Ἀνδρέας Μιχαλόπουλος, Συγγραφεὺς καὶ Ἱεροκήρυξ, «Ποία ἡ σχέση ἐπιστήμης καὶ ἀρετῆς». ιγ) 6 Φεβρουαρίου, ὁ Φιλόλογος Καθηγητῆς Πρεβέζης κ. Δημήτριος Σκλαβανίτης, «Ἡ ξενιτεὶα στὴν ἑλληνικὴ ποίησι». ιδ) 13 Φεβρουαρίου, ὁ Καθηγητῆς τῶν Μαθηματικῶν κ. Σπυρίδων Τσαγκαρόπουλος, «Ἀγωγή καὶ μόρφωση». ιε) 27 Φεβρουαρίου, ὁ Πανοσιολ. Ἀρχιμανδριτῆς Φιλάρετος Βιτάλης, «Ὁρθοδοξία καὶ αἰρετικοί». ιστ) 6 Μαρτίου, ὁ Προϊστάμενος Ἐποπτείας Ἐμπορίου Πρεβέζης κ. Σπ. Κοσκίνας, «Ἡ πορεία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ ἀτέλες πρὸς τὸ τέλειον». ιζ) 13 Μαρτίου, ὁ θεολόγος Καθηγητῆς Θεσπρωτικοῦ κ. Σπ. Κανουρίγος, «Λόγος καὶ Πίστις». ιη) 20 Μαρτίου, ὁ Φιλόλογος Καθηγητῆς Πρεβέζης κ. Ἰωάννης Πάντος, «Διδάγματα ἀπ' τὸν Σολωμό». ιθ) 25 Μαρτίου, ὁ Λυκειάρχης Φιλιππιάδος κ. Ἀνδρέας Σεραφετινίδης, «Χαίρε, ὦ χαίρε Λευτεριά». κ) 27 Μαρτίου, ὁ θεολόγος Δ/ντῆς Γυμνασίου Φιλιππιάδος κ. Δημήτριος Σπυρρόπουλος, «Ἡ δίκη τοῦ Ἰησοῦ». κα) 24 Ἀπριλίου, ὁ Θεολόγος Ἀρχηγὸς τῆς Παιδοπόλεως Ζηροῦ δις Μαρία Μιχαλοπούλου, «Ἡ γυναῖκα μροφόρος τῶν ἀνθρώπων ἀξιών καὶ τοῦ πολιτισμοῦ», καὶ 8 Μαΐου 1966, ὁ Καθηγητῆς καὶ τῆς Γενικῆς Γραμματεῦς τοῦ Ἀρείου Πάγου κ. Ἀνδρέας Μιχαλόπουλος, «Ποία ἡ σχέση τῆς ψυχῆς μὲ τὴν μουσικὴν καὶ τὸν κινηματογράφον».

Ἐξ ἄλλου, τὴν Κυριακὴν 15ην Μαΐου, παρουσία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικοπόλεως κ. Στυλιανοῦ, τῶν Ἀρχῶν καὶ πλήθους κόσμου, εἰς τὴν αὐτὴν αἴθουσαν, διεξήχθη σεμνὴ ἑορτὴ ὑπὸ τῶν μαθητῶν—μαθητριῶν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων 1965—66.

Ἐν πρώτοις ὁ Γενικός Διευθυντῆς αὐτῶν Παν. Ἀρχιμ. Φιλάρετος Βιτάλης ὠμίλησε διὰ μακρῶν περὶ τῆς χρησιμότητος ἀπὸ ἐθνικοθρησκευτικῆς πλευρᾶς τοῦ ὑπερόχου θεσμοῦ τῶν Κατηχητικῶν τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καὶ περὶ τῆς εὐρύθμου λειτουργίας αὐτῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Πρεβέζης, κατὰ τὸ λήξαν ἔτος, 117 Κατηχ. Σχολείων (6 Ἀνωτέρων, 11 Μέσων, 97 Κατωτέρων καὶ 3 Ἐργαζομένων Νέων—Νεανίδων), ἐν οἷς ἐφοίτησαν ἀνελλιπῶς 4.073 μαθηταὶ καὶ μαθήτριά.

Ἐπηκολούθησε ἡ, κατὰ τὸ πλοῦσιον πρόγραμμα, ὠραιότατη ἑορτὴ, τὸ τέλος τῆς ὁποίας ἐπεσφράγισεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης κ. Στυλιανός, δι' ἐμπνευσμένης προσομιλίας, δι' ἧς πολλαπλῶς ἐξῆρε τὸ ἱερὸν ἔργον τῆς Κατηχήσεως, τὸν ἔθεον ζῆλον τοῦ τε Γεν. Διευθυντοῦ π. Φιλάρετου καὶ πάντων τῶν Κατηχητῶν—Κληρικῶν καὶ Λαϊκῶν—, τοὺς ὁποίους ἐπήνεσε καὶ ἰδιαίτερος συνεχάρη, ἠχαρίστησε δὲ πάντας τοὺς συμβαλόντας εἰς τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τοῦ πνευματικοῦ ἔργου τῆς Ἱ. Μ/λεως ἰδίᾳ δὲ τοὺς ἐπίσημους καὶ τοὺς ἐκπαιδευτικούς, καὶ ἀπηύθυνε πατρικὰς εὐχὰς καὶ νοθεσίας εἰς τὴν φερέλπιδα Νεότητα.

Ἐν τέλει διενεμήθησαν ἐνθύμια καὶ διάφορα δῶρα ἀνα-

μνηστήρια εις τούς άποφοιτήσαντας και τούς διακριθέντας, αξίας 6.000 δραχμών.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Τό άρτι ληφθέν τεύχος του μηνός Μαρτίου 1966 του έπισημού όργάνου του Πατριαρχείου Μόσχας δημοσιεύει άρθρον του Θεοφιλεστάτου Έπισκόπου κ. Ιουβενάλιου περί της τελευταίας φάσεως της Β' Συνόδου του Βατικανού. Ως γνωστόν, ό έπίσκοπος Ιουβενάλιος υπήρξε παρατηρητής της Ρωσικής Έκκλησίας εις την τετάρτην περίοδον των εργασιών της Β' Βατικάνιου Συνόδου. Έκ του έν λόγω άρθρου, τό όποιον πραγματεύεται έν γενικαίς γραμμαίς την πορείαν των εργασιών της τετάρτης περιόδου της Β' Συνόδου του Βατικανού, δημοσιεύομεν κατατέρω έν χαρακτηριστικόν άπόσπασμα.

«Παραλλήλως προς τας θετικές έκδηλώσεις της δραστηριότητος της Συνόδου, εις τας αποφάσεις της δύναται κανείς να συναντήσει και πράγματα, με τά όποια ή όρθόδοξος συνείδησις δέν δύναται να συμφωνήσῃ. Τούτο άφορᾷ πρό πάντων την περαιτέρω ανάπτυξιν της διδασκαλίας περί του πρωτείου του Πρωθιεράρχου της Ρώμης. Αυτό τό ρωμαιοκαθολικόν δόγμα ως κόκκινον νήμα διήκει διά πολλών έγγραφων, τά όποια ένέκρινεν ή Σύνοδος. Ούτω τό περί Έκκλησίας δογματικόν διάταγμα έν τη κατοχυρώσει της έξουσίας του Πάπα επί της Έκκλησίας έχώρησε πολύ πέραν της αποφάσεως της Α' Συνόδου του Βατικανού (1871), ή όποια έθέσπισε τό δόγμα περί του πρωτείου και του «άλαθήτου» του Πάπα. Εις τό κείμενον του διατάγματος προσετέθη υπό του Πάπα «nota explicativa», τ.έ. έπεξηγηματική σημείωσις, ή όποια ύποστηρίζει ότι θεμελιώδες γνώρισμα του άληθινού έπισκόπου είναι ή κοινωνία μετά του Πάπα ως αντιπροσώπου του Χριστού και κεφαλής του συλλόγου των έπισκόπων. Τό διάταγμα περί των Άνατολικών Έκκλησιών (ουνιτικών) τό εγκριθέν εις την τρίτην περίοδον, άν και έκτιμᾷ μεγάλως τάς αρχαίας παραδόσεις των Έκκλησιών αυτών, ούχ ήττον όμως και ταύτας όμοίως έμπιστεύεται εις την άνωτάτην διαποιήσαντι του Πάπα ως, κατά την έκφρασιν του διατάγματος, διαδόχου του μακαρίου άποστόλου Παύλου έν τῷ πρωτείῳ έφ' όλης της Έκκλησίας. Η σκέψις αύτή διευτυώθη και εις τό περί οικουμενισμού διάταγμα, τό όποιον ένεκρίθη κατά την τρίτην περίοδον της Συνόδου. Την ένωσιν των χριστιανών τό έγγραφον αύτό θεωρεί μόνον ως άπανένωσιν μετά της Ρωμαιοκαθολικής Έκκλησίας υπό την άρχηγίαν του Πάπα, «διότι, ως λέγει τό Διάταγμα, μόνον διά της Καθολικής Έκκλησίας του Χριστού, ή όποια είναι γενικόν δι' όλους όργανον σωτηρίας, δύναται να έπιτευχθή όλη ή πληρότης των μέσων σωτηρίας». Από όρθοδόξου έπόψεως δέν δύναται να γίνη λόγος περί συμφωνίας με τοιαύτας άπόψεις επί της ένώσεως».

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Τό έπίσημον όργανον της Βουλγαρικής Όρθοδόξου Έκκλησίας «Τσαρκόβεν Βέστνικ» εις τό ύπ' αριθ. 13 φύλλον της 1ης Μαΐου 1966 γράφει ότι την 17ην Ιανουαρίου έ.έ. έκοιμήθη έν Κυρίῳ ό τέως καθηγητής της Καινης Διαθήκης έν τη Θεολογική Ακαδημία Σόφιας άείμνηστος Χρ. Ν. Γκιαούρωφ.

Ό έκλιπών καθηγητής υπήρξεν εις έκ των όνομαστών εκπροσώπων της βουλγαρικής όρθοδόξου θεολογικής έπιστήμης, διακρινόμενος διά την άπόλυτον άφοσίωσιν του εις την Έκκλησίαν.

Ό άείμνηστος Γκιαούρωφ έγεννήθη τό 1889. Ούτος έτελείωσε την Ίερατικήν Σχολήν Σόφιας τό 1909 και την Θεολογικήν Ακαδημίαν του Κιέβου τό 1915. Έπιστρέψας εις την πατρίδα του, έδίδαξε την Δογματικήν εις την Ίερατικήν Σχολήν της Σόφιας. Τό 1927 έξελέγη ύφηγητής της Δογματικής και της Πατρολογίας εις την νεοιδρυθείσαν Θεολογικήν Σχολήν του Πανεπιστημίου Σόφιας. Μετά δύο έτη έξελέγη τακτικός ύφηγητής της Καινης Διαθήκης, τό 1933 έκτακτος καθηγητής και τό 1938 τακτικός καθηγητής της έδρας της Καινης Διαθήκης, την όποίαν κατείχε μέχρι του 1960.

Ως καθηγητής της Ίερατικής Σχολής ό άείμνηστος Χρ. Γκιαούρωφ συνέγραψεν «Είσαγωγήν εις την Όρθόδοξον Δογματικήν Θεολογίαν». Εις την Έπετηρίδα της Θεολογικής Σχολής της Σόφιας έδημοσίευσε σειράν μελετών εισαγωγικού και έρμηνευτικού χαρακτήρος, μεταξύ των όποιων προέχουν ιδίως ή έρμηνεία της παραβολής του άδίκου οίκονόμου και ή μελέτη περί της ήμέρας του Μυστικού Δείπνου. Ούτος μετέφρασεν εις την βουλγαρικήν γλώσσαν τάς περιφήμους έρμηνευτικάς όμιλίας του άγίου Ιωάννου του Χρυσσοστόμου εις τό κατά Ματθαίον Εύαγγέλιον και εις πάσας τάς έπιστολάς του άγίου άποστόλου Παύλου.

Ό άείμνηστος καθηγητής υπήρξε μέλος της Συνοδικής Βιβλικής Έπιτροπής επί της άναθεωρήσεως της βουλγαρικής συνοδικής μεταφράσεως της Παλαιάς και της Καινης Διαθήκης.

—Εις ήλικίαν 76 έτών έξεδήμησε προς Κύριον τόν παρελθόντα Άπρίλιον ό καθηγητής της Θεολογικής Ακαδημίας Σόφιας Δήμηταρ Β. Ντιουλγκέρωφ.

Ό άείμνηστος καθηγητής Δήμηταρ Ντιουλγκέρωφ έγεννήθη τό 1890 εις την Σόφιαν. Τό 1911 έτελείωσε την Ίερατικήν Σχολήν της Σόφιας ως άριστούχος, τό δε 1915 την Θεολογικήν Ακαδημίαν Μόσχας. Άπό τό 1916-1922 έδίδαξεν εις έν Γυμνάσιον της Μόσχας. Άκολούθως διετέλεσε καθηγητής της Ίερατικής Σχολής της Σόφιας από 1922-1927. Έξελέγη ύφηγητής της Δογματικής και της Πατρολογίας τό 1927, έκτακτος καθηγητής τό 1931 και τακτικός καθηγητής τό 1934, διατηρήσας την έδραν ταύτην μέχρι της 31ης Δεκεμβρίου 1960. Μετεπειταδέυθη εις την Ρώμην (1926), την Βιέννην (1927) και τό Βερολίνον (1939).

Συνέγραψε πλήθος μονογραφιών, διδακτικών βιβλίων, μελετών και άρθρων. Οί τίτλοι των σπουδαιοτέρων έπιστημονικών μελετών του έχουν ως έξης: «Ό πάπας Ρώμης ένώντιον του δικαστηρίου της Άγίας Γραφής και της Έκκλησιαστικής Ίστορίας» (ιστοριοθεολογική διασάφισις του πρωτείου και του άλαθήτου των Έπισκόπων Ρώμης εις τά έργα των καθολικών θεολόγων της έποχής της Βατικανείου Συνόδου), «Η ουσία της Όρθοδοξίας», «Η ουσία του καθολικισμού», «Η σημασία του δόγματος», «Οί Πεντηκοστιανοί», «Η Ρώμη και οί άγιοι άδελφοί Κύριλλος και Μεθόδιος», «Σκέψεις περί της σοφίας του Θεού», «Η κατάχρησις των όρθόδοξων λειτουργικών βιβλίων», «Τό μυστήριον του βαπτίσματος—ουσία και σημασία», «Οί Άντβεντισταί», «Η ένότης της Έκκλησίας». Μετά του καθηγητού Τσόνεβσκυ έξέδωκεν έγχειρίδιον Όρθοδόξου Δογματικής Θεολογίας και έγχειρίδιον Ίεραποστολής.

Ό άείμνηστος καθηγητής Ντιουλγκέρωφ υπήρξεν εις έκ των θεμελιωτών της βουλγαρικής θεολογικής έπιστήμης. Κατεπολέμησε με ζήλον τάς έτεροδόξους όμολογίας και τάς αίρέσεις. Έπίσης διετέλεσε συντάκτης των περιοδικών της Βουλγαρικής Έκκλησίας «Τσαρκόβεν Βέστνικ» και «Ντουχόβνα Κουλτούρα». Υπήρξε δεινός ρήτωρ, αί δε συχνάι διαλέξεις του επί θρησκευτικών, φιλοσοφικών, κοινωνικών και ήθικών θεμάτων θά μείνουν έσαεί μαρτυρία της εύγλωττίας του.

Ό καθηγητής Ντιουλγκέρωφ μετέσχε των εργασιών της Α' Πανορθόδοξου Διασκέψεως της Ρόδου (1961).

—Τό περιοδικόν της Βουλγαρικής Έκκλησίας «Ταρκόβεν Βέστνικ», περιγράφον εις τό φύλλον της 10ης Μαΐου 1966 την πρόσφατον έπίσκεψιν εις την Σόφιαν του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ήλιουπόλεως και Θείρων, γράφει ότι ούτος έγένετο δεκτός υπό του Μακαριωτάτου Πατριάρχου Βουλγαρίας κ. Κυρίλλου και των Σεβασμιωτάτων Συνοδικών Αρχιερέων και ότι κατά την συνάντησιν αύτην συνεζητήθησαν ζητήματα ένδιαφέροντα την Όρθοδοξίαν γενικώς και τάς δύο Έκκλησίας ειδικώτερον.

«Έν πρώτοις εξητάσθη τό ζήτημα της Πανορθόδοξου Συσκεψεως, ή όποια θά πραγματοποιηθή τόν Σεπτέμβριον έ.έ. εις Βελιγράδιον και θά άσχοληθή με τόν διάλογον της Όρθοδόξου Έκκλησίας μετά της Άγγλικανικής και της Παλαιοκαθολικής».

Ἐξητάσθη καὶ τὸ ζήτημα τῆς ἄρσεως τὴν 7ην Δεκεμβρίου 1965 τῶν κηρυχθέντων ἀναθεματισμῶν τὸ 1054 ὑπὸ τοῦ παπικοῦ λεγάτου καρδιναιῶν Οὐμβέρτου καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μιχαὴλ Κηρουλαρίου. Ὑπεγραμμίσθη ὅτι ἡ Βουλγαρική Ἐκκλησία κατ' ἀρχὴν θεωρεῖ εὐλογον καὶ εὐκταῖον ἐν τῷ πνεύματι τοῦ οἰκουμενισμοῦ καὶ τῶν ἀδελφικῶν σχέσεων μεταξύ τῶν χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν νὰ ἀρθοῦν οἱ ἀναθεματισμοὶ αὐτοί, ἀλλὰ φρονεῖ ὅτι ἀπὸ ὀρθοδόξου ἀπόψεως ἦτο ἀπαραίτητος ἡ συμφωνία ὄλων τῶν ἐπὶ μέρους Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἐπίσης συνεζητήθη καὶ τὸ θέμα τῆς ἀποστολῆς Βουλγάρων μοναχῶν εἰς τὴν ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Ἱερὰν Μονὴν Ζωγράφου, ἡ ἀδελφότης τῆς ὁποίας περιορίσθη εἰς ὀλίγους προβεβηκότας τὴν ἡλικίαν μοναχοῦς.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ἘΚΚΛΗΣΙΑΝ,

Ἐν Ἁρακλείῳ τῇ 19 Μαΐου 1966

Ἀξιότιμε Κε Διευθυντά,

Ὡς ἀνέγραψαν αἱ ἀθηναϊκαὶ ἐφημερίδες, ὁ κομίσας ἐξ Ἐνετίας τὴν σεπτὴν Κάραν τοῦ Ἀποστόλου Τίτου, πρώτου τῆς ἡμετέρας νήσου Ἱεράρχου, Ρωμαιοκαθολικὸς Ἐπίσκοπος Ὀλιβόττι ἐδήλωσεν, ὅτι «ἡ σημερινὴ πορεία τῆς Κάρρας θὰ συμβάλῃ εἰς τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως» («Ἀθηναϊκὴ» 16ης τρ.), ὅτι «ἡ παράδοσις αὐτῆς εἶναι ἡ ἀπαρχὴ διαιλόγου διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν» («Ἐστία» 16ης) καὶ ὅτι «δὲν θὰ λησμονήσῃ τὰς ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ καὶ θὰ ἀναφέρῃ εἰς τὸν Πάπαν, πόσον ἐκαρποφόρησεν ἡ συνάντησις τῆς ἀγάπης τῶν Ἱεροσολύμων εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν πιστῶν» («Ἔθνος» 16ης).

Ἰδοὺ λοιπόν, χωρὶς περιστροφάς καὶ οἰανδήποτε συγκάλυψιν, ὁ εὐκόλως ἄλλως τε ἐννοούμενος καὶ ἐκ τῶν προτέρων γνωστὸς λόγος τῆς ἀποδόσεως τῶν εἰς δεινάς περιστάσεις ἀφαιρεθέντων ἐκ τῆς Χριστιανικῆς Ἀνατολῆς καὶ ἐπὶ αἰῶνας ὅλως ἀδικαιολογητῶς κατακρατουμένων ὑπὸ τῆς Δύσεως ἱερῶν ἡμῶν λειψάνων καὶ κειμηλίων. Ἡ ἔνωσις, ὡς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον τὴν ἐννοεῖ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία, ἦτοι ἡ εἰς αὐτὴν προσέλευσις καὶ ὑποταγὴ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας. (Βλ. Σόλ. Νικα, Πῶς ἐννοοῦν οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ τὴν ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, «Ἐκκλησία», ἔτ. 1966, σελ. 120 καὶ ἐξ.). Θὰ ἐλέγομεν ἐπομένως, ὅτι ἡ ἡμετέρα πόλις τὴν 15ην τοῦ παρόντος μηνὸς ἐδέχθη, ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς ἀντιπροσωπείας, τοὺς συγχρόνους Δαναοὺς, δῶρα φέροντας, ἐὰν οὗτοι δὲν ἀπεκάλυπτον μὲ πλήρη, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, εἰλικρινεῖαν τὰς προθέσεις των, προσέφερον δὲ ἴδια δῶρα καὶ δὲν ἀπέδιδον ὅ,τι εἰς ἡμᾶς, κατ' ἀναμφισβήτητον κυριότητα, ἀνῆκεν.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης, ὡς προκύπτει ἐκ τῶν

ὡς ἄνω δηλώσεων, τὸ ἱστορικὸν γεγονός τῆς ἡμέρας ταύτης τὸ ἐβλεπεν ὡς «ἀπαρχὴν διὰ τὴν — ὑφ' ὅσον, ὡς εἴπομεν, πνεῦμα ἐννοεῖ ταύτην — ἔνωσιν τῶν Ἐκκλησιῶν», ἐνῶ δι' ἡμᾶς ἦτο ἡ «ἐκπλήρωσις παλαιᾶς ὀφειλῆς καὶ ἀπαρχῆς τῆς ἀποδόσεως καὶ τῶν λοιπῶν ἐν Ἐνετία ἀποκειμένων ἱερῶν τοῦ ἡμετέρου τόπου κειμηλίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ ἱερωτάτη, θαυματουργὸς καὶ πολυθρόλυτος εἰκὼν τῆς Παναγίας τῆς Μεσοπαντήτισσας», ὡς — λεπτομερέστερον — ἀνέφερον εἰς τὴν ραδιοφωνικὴν ἐντεῦθεν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁμιλίαν μου (βλ. καὶ ἐφημ. Ἁρακλείου «Μεσόγειος» 17ης τρ.).

Πρὸς τὴν ἀντίληψιν ταύτην συνέπεσαν καὶ αἱ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλας ἐκ μέρους ἡμετέρων γενομένας, εὐστοχοὶ καὶ ἀξιοπρεπεῖς ἀπὸ τε θρησκευτικῆς καὶ ἐθνικῆς ἐπόψεως δηλώσεις τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Στ. Ἀλλαμανῆ, ὅστις, ἀφοῦ ἠὲ χαρίστησε τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ρώμης, διότι ἐξ ἐπὶ λ ῥ ω σ ε τ ὸ κ α θ ἦ κ ὸ ν τ η ς, ὑπεγράμμισεν ὅτι *συντελεσθή μία πρᾶξις δικαιοσύνης, εἰς μίαν περίοδον κατὰ τὴν ὁποίαν καλλιιεργεῖται τὸ ἔδαφος τῆς συνεργασίας μεταξὺ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν* («Ἐλευθερία» 17ης).

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς «ἐκδηλώσεις τοῦ λαοῦ», αὐται, ἐξαίρεσι τοῦ εἰς τοιαύτας περιστάσεις συρρέοντος φιλοθεάμονος πλήθους, ἀφεώρων, ὡς εἶναι εὐνόητον, εἰς τὸ μετὰ πάροδον τριῶν αἰῶνων ἀποδιδόμενον ἀγιώτατον τῆς ἡμετέρας νήσου κειμήλιον, ἦσαν δὲ ὅλως ἄσχετοι πρὸς τὴν «συνάντησιν τὴν ἀγάπης τῶν Ἱεροσολύμων», ἥτις οὐδεμίαν «κατέχει θέσιν εἰς εἰς τὰς συνειδήσεις τῶν πιστῶν», ἀλλ' οὔτε καὶ εἶναι γνωστὴ ἢ παραμένει, τοῦλάχιστον, εἰς τὴν μνήμην τῆς μεγίστης πλειονότητος τούτων.

Ἄς σημειωθῇ, σχετικῶς, ὅτι πάντες σήμερον γνωρίζουν καὶ ἔχουν ὑπ' ὄψιν, ὅτι, ἐφ' ὅσον ἀπὸ τοῦ 1054, ὅτε αἱ δύο Ἐκκλησίαι ἐχωρίσθησαν, ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία οὐ μόνον δὲν ἐμείωσε τὰ αἷτια τοῦ ἐξ αὐτῆς προελθόντος σχίσματος, ἀλλὰ καὶ διὰ νέων εἰς τὰ δόγματα καὶ τὴν θείαν λατρείαν καινοτομιῶν περισσώτερον ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν ἡμετέραν, τὴν Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν, ὁ Δούρειος ἵππος τῆς Οὐνίας ὑφίσταται καὶ ὁ Πάπας παραμένει, ὡς ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρώμης τῷ 1870 ἐδογματίσεν, «ἀλάθητος», οὔτε ἔνωσις, οὔτε οἰοσδήποτε διάλογος δύναται νὰ γίνῃ.

Ὅτι, σήμερον τυγχάνει δυνατὸν, ἔτι δὲ καὶ ἐνδειγμένον, εἶναι ἡ ἐνότης καὶ συνεργασία τῶν χριστιανικῶν ἐν γένει Ἐκκλησιῶν ἐπὶ εὐρέος πνευματικοῦ

ἐπιπέδου, πρὸς ἀντιμετώπισιν τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τοῦ ὄλονέν καὶ περισσώτερον ἐπικρατοῦντος ὕλισμοῦ καὶ τῆς ἀθείας. «*Ἡ προσέγγις τῶν Ἐκκλησιῶν ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῶν Εὐαγγελικῶν ἀρχῶν, ὡς, ἐκφράζων τὸν εἰς τοῦτο πόθον του, ἐδήλωσε τῷ 1919 ὁ τότε Τοποτηρητῆς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀείμνηστος Μητροπολίτης Προύσης Δωρόθεος (περιοδ. «Ζωή», ἔτ. 1919, σ. 40), ἦτοι ἡ δημιουργία μιᾶς Κοινωνίας Ἐκκλησιῶν, παραλλήλου πρὸς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἐθνῶν».*

Εἰς μίαν τοιαύτην ἐνότητα ὀφείλομεν σήμερον νὰ ἀποβλέψωμεν, τῆς πραγματοποιήσεως τῆς εὐχῆς τοῦ Κυρίου, «*ἵνα πάντες ἐν ὧσιν*» ('Ἰω. ΙΖ' 21) ἀφιμένης εἰς τὸν προβλεπόμενον ὑπὸ τῆς Θ. Προνοίας χρόνον, σημεῖα τῆς προσεγγίσεως τοῦ ὁποίου θὰ εἶναι ἡ ἔναρξις τῆς ἀποβολῆς ἐκ μέρους τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν τῶν κατὰ καιροὺς εἰσαχθεισῶν εἰς αὐτὰς λελανθασμένων δοξασιῶν καὶ δογμάτων.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΕΜΜ. ΖΕΥΓΑΔΑΚΗΣ Π.Θ.

Ἐπίτιμος Γυμνασιάρχης

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Φθιώτιδος

Χρησεύσης τῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Γαρδικίου Ὁμιλαίων, προσκαλοῦνται οἱ βουλόμενοι νὰ καταλάβωσι ταύτην καὶ ἔχοντες τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρ. 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἀρθρ. 2 τοῦ Α.Ν. 807/45 ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεραῆς Μητροπόλεως Φθιώτιδος τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρ. 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 προβλεπόμενα πιστοποιητικὰ μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἐν Λαμῖα τῆ 24ῃ Μαΐου 1966

† Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Χρησεύσης τῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Ἐλατείας, προσκαλοῦμεν τοὺς βουλόμενους νὰ καταλάβωσι ταύτην καὶ ἔχοντες τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρ. 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων ὡς ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἀρθρ. 2 τοῦ Α.Ν. 807/45 ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεραῆς Μητροπόλεως Φθιώτιδος τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρ. 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 προβλεπόμενα πιστοποιητικὰ μετὰ σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἐν Λαμῖα τῆ 9ῃ Ἰουνίου 1966

† Ὁ Φθιώτιδος ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

Ἱ. Μητρόπολις Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ μεταγενεστέρων Διαταγμάτων, προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίας εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσιν εἰς τὴν Ἱ. Μητρόπολιν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ πρὸς κατάληψιν κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως ἐν τῷ Ἱ. Ναῷ «Ἁγίων Θεοδώρων» Ὁρεστιάδος.

Ἐν Διδυμοτείχῳ τῆ 31ῃ Μαΐου 1966

† Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

Ἱ. Μητρόπολις Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου

Ἐχόντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρ. 46 παράγραφος 1 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2200/1940 Α.Ν. «Περὶ ἐνοριακῶν Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ συνεπληρώθη διὰ μεταγενεστέρων διαταγμάτων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ κεκτημένους τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς ἐφημεριακὰς θέσεις:

1) τοῦ ἐν Ἁγίῳ Νικολάῳ—Φιλιατῶν Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Νικόλαος», 2) τοῦ ἐν Ἀετῷ Ἱ. ναοῦ «Ἁγιος Νικόλαος», 3) τοῦ ἐν Ἀχλαδιᾷ Ἱ. Ναοῦ «Κοίμησις Θεοτόκου», 4) τοῦ ἐν Βρυσελλά Ἱ. Ναοῦ «Δώδεκα Ἀπόστολοι», 5) τοῦ ἐν Ἐλαταριᾷ Ἱ. Ναοῦ «Ἁγιος Νικόλαος», 6) τοῦ ἐν Ζερβοχωρίῳ Ἱ. Ναοῦ «Ἁγιος Νικόλαος», 7) τοῦ ἐν Κάτῳ Ζαλόγγῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Νικόλαος», 8) τοῦ ἐν Ἄνω Ζαλόγγῳ Ἱ. Ναοῦ «Ἁγιος Νικόλαος», 9) τοῦ ἐν Κοκκινολιθαρῖῳ Ἱ. Ναοῦ «Δώδεκα Ἀπόστολοι», 10) τοῦ ἐν Κρουνοερίῳ Ἱ. Ναοῦ «Γενέθλιον Θεοτόκου», 11) τοῦ ἐν Καρβουναρίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Γεώργιος», 12) τοῦ ἐν Καλλιθέᾳ Φιλιατῶν Ἱ. Ναοῦ «Κοίμησις Θεοτόκου», 13) τοῦ ἐν Κεστρίνῃ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Μηνᾶς», 14) τοῦ ἐν Λίστα Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Προκόπιος», 15) τοῦ ἐν Λειβαδαρίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Προφήτου Ἡλιού», 16) τοῦ ἐν Λάκκᾳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Γεώργιος», 17) τοῦ ἐν Κεραμίτῃ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Δημήτριος», 18) τοῦ ἐν Μαυρονερίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Κοσμάς», 19) τοῦ ἐν Μπογαζίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Παντελεήμων», 20) τοῦ ἐν Μεσόβουνίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Δημήτριος», 21) τοῦ ἐν Ἄνω Ξεχώρῳ Ἱ. Ναοῦ «Ἁγιος Δημήτριος», 22) τοῦ ἐν Ἐηρολόφῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Γεώργιος», 23) τοῦ ἐν Πηγαιδουλίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Κοίμησις Θεοτόκου», 24) τοῦ ἐν Ποταμῷ Σουλίου Ἱεροῦ Ναοῦ «Παμμέγιστοι Ταξιάρχαι», 25) τοῦ ἐν Πετροβίτσα Ἱ. Ναοῦ «Κοίμησις Θεοτόκου», 26) τοῦ ἐν Πλαταριᾷ Ἱεροῦ Ναοῦ «Παμμέγιστοι Ταξιάρχαι», 27) τοῦ ἐν Σαλονικίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Νικόλαος», 28) τοῦ ἐν Σεβαστῷ Ἱ. Ναοῦ «Ἁγιος Ἀρσένιος», 29) τοῦ ἐν Σπαθαραίοις Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγία Τριάς», 30) τοῦ ἐν Σταυροχωρίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος», 31) τοῦ ἐν Τσαμαντῇ Ἱεροῦ Ναοῦ «Κοίμησις Θεοτόκου», 32) τοῦ ἐν Τρικορούφῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Γεώργιος», 33) τοῦ ἐν Φοινικίῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος», 34) τοῦ ἐν Φροσύνῃ Ἱεροῦ Ναοῦ «Ἁγιος Βλάσιος», 35) τοῦ ἐν τῷ οἰκισμῷ Ἁγίῳ Γεωργίῳ Κοινότητος Ἁγίου Νικολάου Φιλιατῶν Ἱ.

Ναού «Άγιος Γεώργιος», 36) τοῦ ἐν Ἀργυροτόπῳ Ἱ. Ναοῦ «Κοίμησις Θεοτόκου», 37) τοῦ ἐν Ἀχερουσίᾳ Ἱ. Ναοῦ «Μεταμόρφωσις Σωτῆρος», 38) τοῦ ἐν Βροσίᾳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Άγιος Γεώργιος», 39) τοῦ ἐν Ἐλευθερίᾳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Άγιος Ἀθανάσιος», 40) τοῦ ἐν Ριζῶ Φιλιππῶν Ἱεροῦ Ναοῦ «Κοίμησις Θεοτόκου», 41) τοῦ ἐν Ἁγία Κυριακῇ Σουλίου Ἱ. ναοῦ «Άγια Κυριακή», 42) τοῦ ἐν Μαλουνίᾳ Ἱ. Ναοῦ «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου», 43) τοῦ ἐν Πολυδύρῳ Ἱεροῦ Ναοῦ «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» καὶ 44) τοῦ ἐν Χαραυγῇ Ἱεροῦ Ναοῦ «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου», ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης προκηρύξεως ἐν τῷ δεστίῳ «Ε κ κ λ η σ ί α» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν ἀίτησιν μετὰ τῶν δικαιολογητικῶν ἐγγράφων.

Ἐν Παραμυθίᾳ τῆ 3ῆ Ἰουνίου 1966

† Ὁ Παραμυθίας, Φιλιππῶν καὶ Γηρομορίου ΤΙΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πειραιῶς

Κ Λ Η Σ Ι Σ

Πρὸς

τὸν Ἱεροδιάκονον Γεράσιμον Νικολακόπουλον
(ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλεῖσθαι ὅπως τὴν 3ην Ἰουλίου ἐ.ξ. καὶ ὥραν 6 μ.μ. ἐν τῷ γραφεῖῳ τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Σοφίας Πειραιῶς ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἐκτελοῦντος χρεὴ ἀνακριτοῦ, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 236/48 ἀπὸ 11 Μαΐου 1966 ἐγγράφου τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Χρυσοστόμου καὶ ἀπολογηθῆς ἐπὶ τῶν ἀποδιδόμενων σοι κανονικῶν παραβάσεων.

Ἐν Πειραιεὶ τὴν 1ην Ἰουνίου 1966

Ὁ ἀνακριτῆς

Ἀρχιμ. Ἱερόθεος Καρελάς

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Εὐτυχίου Παπαγιαννίδου, ἀρχιμανδριτοῦ—ἱεροκήρυκος. Κηρύγματα ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ὅλων τῶν Κυριακῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ, Ἀθήναι 1966, σελ. 269.

Κωνσταντίνου Δ. Καλοκέρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Τὰ χριστιανικὰ μνημεῖα τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Ἐκκλησία. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἐκκλησία». Ἀθήναι 1966, σελ. 30.

Ἐκδόσεις «Ἀγιορειτικῆς Βιβλιοθήκης»: 1) Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, διδασκαλία πρὸς Ἀντίοχον Δοῦκα. Ἐν Βόλῳ 1966, σελ. 195. 2) Ἀκολουθία Ἁγίου Νικολάου τοῦ Νέου τοῦ ἐν Βουνόισι. Ἐν Βόλῳ 1966, σελ. 25. 3) Στιχολογία τῶν ἐννεὰ φῶδων. Ἐν Βόλῳ 1966, σελ. 16.

Πέτρου Π. Πανταζοπούλου, καθηγητοῦ θεολόγου. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ Τίνολι καὶ Ο.Ρ.Σ. Quirinius. Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ Περιοδικοῦ «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς» ἔτους 1966. Θεσσαλονίκη 1966, σελ.

Σπύρου Ἀλεξίου, Ἐκκλησιαστικὰ γεγονότα 1964 καὶ 1965, Ἀθήναι 1966, σελ. 462.

Μητροπολίτου Γορτυνῆς καὶ Ἀρκαδίας Τιμοθέου, Ἁγιος Νεκτάριος Μητροπολίτης Πενταπόλεως ὁ θαυματουργός. Ἐκδόσεις «Παναγία Καλυβιανή». Μοῖρες—Κρήτης, σελ. 112.

Νικολάου Στ. Ψαρουδάκη, Δικηγόρου—Δημοσιογράφου, Ἡ ἀμοιβὴ τῆς ἐργασίας σύμφωνα μετὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κοινωνικοῦ Χριστιανισμοῦ. Ἀθήνα 1966, σελ. 32.

Ἐξεδόθη ὁ Β' τόμος τῆς Οἰκουμενικῆς Βίβλου.

Ἐπὶ τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Planète τῶν Παρισίων ἐξεδόθη καὶ ὁ Β' τόμος τῆς Οἰκουμενικῆς Βίβλου περιέχων τὰ διδασκτικὰ καὶ τὰ προφητικὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐπὶ τῆ βᾶσει τῆς γαλλικῆς μεταφράσεως τοῦ Bible de Jérusalem μετὰ τεσσάρων εἰσαγωγῶν εἰς ἕκαστον βιβλίον, (Ὁρθοδόξου, Καθολικοῦ, Προτεσταντικοῦ καὶ Ἰουδαϊκοῦ). Τὰς ὀρθοδόξους εἰσαγωγὰς ἔχει γράψει ὁ καθηγητῆς Π. Μπρατσιώτης. Καὶ ὁ τόμος οὗτος διακρίνεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, καὶ διὰ τὸν ὅλον καλλιτεχνικὸν του χαρακτήρα ἐνισχυμένον μετὰ λαμπρὰς εἰκόνας, ἀντίγραφα ἔργων μεγάλων Εὐρωπαίων ζωγράφων.

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Μαρωνείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν:

Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.

Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας:

30 ἐτησίως.

Ἐξωτερικοῦ: δολάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Θεοδοσίου Σπεράντσα, Ἐκκλησία καὶ Κράτος.

Μητροπολίτου Ἰακώβου Γ. Κλεομβρότου, Ὁ Γρηγόριος Χ. Παπαμιχαήλ καὶ τὸ ἔργον του.

Ἰωάννου Καρμίρη, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Δ' φάσις τῆς Β' Βατικανείου Συνόδου.

Σάββα Ἀγουρίδου, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, Ἀπὸ τὴν ζῶην καὶ τὴν διδασκαλίαν Γρηγορίου τοῦ Ναζιανζηνοῦ.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν «Ἐκκλησίαν».

Προκηρύξεις.

Βιβλιογραφία.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ
Μενάνδρου 4—Ἀθήναι—Τηλ. 311.121

Υπεύθυνος Τυπογραφείου Γεώργιος Σ. Χρυσάφης
Ἰασωνίδου 22 — Σούρμενα